

Anul XVII nr. 3/2025

INFOSFERA

Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare

Publicație indexată în bazele de date internaționale EBSCO și CEEOL

**Revistă cu prestigiu științific recunoscut de Consiliul Național de Atestare
a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)**

Direcția Generală de Informații a Apărării

CUPRINS

PERSPECTIVE GEOPOLITICE ȘI GEOSTRATEGICE

Securitatea globală în 2025. Câteva evenimente politico - militare înlănțuite

Adriean PÂRLOG 5

Trump 2.0., diplomația de business și mercantilizarea relațiilor internaționale

Iulian CHIFU 11

Redefinirea rutelor comerciale eurasiatice. Rolul strategic al Coridorului Nord-Sud

Andreea-Ioana MOISA 23

SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

Xi Jinping și reforma Armatei Populare de Eliberare

Isabela ANCUT 30

Rolul platformei Tiktok în promovarea narațiunilor Partidului Comunist Chinez

Ionuț BĂDULESCU 43

Operațiunile ruse de influențare psihologică și „maskirovka“

Iulia BORISOV 53

RĂZBOAIELE SECOLULUI XXI

Rolul războiului electromagnetic în combaterea dronelor

Simion-Călin GHEORGHITĂ 68

INTELLIGENCE

Dezvoltarea personală ca vector al eficienței operaționale în activitatea de informații

Veronica TUDOR 80

Dimensiunile calitative ale informației de/pentru securitatea națională

Florin BUȘTIUC 87

SEMNAL EDITORIAL

**Rezistență și supraviețuire la trio confiniumul Marilor Puteri.
Repere istorice și identitare (1914-1940)**

Ion GIURCĂ 103

Glosar al termenilor în informații și intelligence

Tiberiu TĂNASE 106

SECURITATEA GLOBALĂ ÎN 2025. CÂTEVA EVENIMENTE POLITICO - MILITARE ÎNLĂNȚUITE

*Adrieon PÂRLOG**

Abstract:

The conflicts in Ukraine and the Middle East, coupled with political and military tensions in the Indo-Pacific region, have deepened the trend towards a return to power politics in the current transition towards a new world order.

The possible emergence of a new "Cold War" between the main great powers, the resumption of the arms race and the return to nuclear rhetoric, the explosion of new disruptive technologies and the development of artificial intelligence, together with the so-called "post-globalization fracturing" are developments that amplify the sense of instability at a global level.

From this perspective, the increasing multidimensional competition between the main actors of international politics highlights the fact that we are in a restructuring phase of the hierarchy of power at the international level, a stage that can currently be characterized as an "undefined multipolarism".

Keywords: international security, war, world order, a new Cold War, alliances, negotiations, technological revolution.

Începutul celui de-al doilea mandat prezidențial al lui Donald Trump a fost marcat de câteva momente considerate ca fiind surprinzătoare, printre care cooptarea lui Elon Musk într-o poziție nou înființată în executivul american și agenda reală a unui dialog telefonic Trump – Putin (12 februarie 2025), cu o durată de peste 90 de minute. Aceste surprize au fost urmate de două dialoguri în Biroul Oval (discuțiile Trump – Zelenski și, respectiv, Trump – Keir Starmer) ce au atras atenția întregii lumi prin implicațiile neclare ale acestora, la acel moment, asupra viitorului relațiilor internaționale.

La reuniunea G7 (16-17 iunie 2025),

găzduită de Canada, unde a fost prezentă și președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, și președintele Ucrainei, V.Zelenski, erau așteptate cu mare interes argumentele președintelui SUA referitoare la nevoia unității principalelor state industrializate ale lumii față de tendințele procesului de rearanjare a ordinii globale contemporane. Interesul a fost generat de evoluțiile îngrijorătoare apărute în dialogul multilateral SUA – Europa – F.Rusă – R.P. Chineză referitor la problemele de securitate internațională generate de conflictele din Ucraina și din Orientul Mijlociu, precum și la perspectivele stabilității politico-militare din zona Indo Pacific.

** General-maior (rtr) prof. univ. dr. Adrieon Pârlog a fost adjunct al șefului Direcției Informații Militare din cadrul DGIA și a îndeplinit funcția de atașat al apărării în Regatul Norvegiei.*

În Canada, președintele american și-a scurtat cu o zi participarea la G7, urmare a implicării sale în ceea ce avea să urmeze în Orientul Mijlociu, după loviturile aeriene israeliene asupra unor obiective nucleare iranene, parte a așa-numitului „Război de 12 zile“. În acest context, tot mai mulți analiști de politică externă au suspectat apariția unei tensiuni reale în relația transatlantică.

În continuare, vom prezenta câteva exemple concrete de subiecte supuse dezbaterii publice (proiect asumat de canalul de știri americano-european POLITICO), unele dintre ele contradictorii, care evidențiază caracterul complex al problematicei securității globale:

- relația transatlantică pare să se fractureze, dar nu atât între Europa și America, cât mai ales între viziuni concurente asupra noii ordini internaționale;
- în prezent (și în viitorul previzibil) nu există o alternativă reală la garanțiile de securitate acordate de SUA statelor europene;
- Europa ar trebui să facă tot posibilul pentru a menține relația transatlantică operațională;
- europenii trebuie să înceapă să construiască o forță militară proprie, cu real potențial combatant (încă din 1963, fostul președinte american John F. Kennedy i-a îndemnat pe aliații europeni să își asume responsabilități mai mari pentru propria apărare);
- Europa a minimizat constant propunerile sau avertismentele americane, neacceptându-le ca fiind sincrone cu propriile percepții referitoare la vulnerabilitățile sale;
- pe ambele părți ale Atlanticului se conturează proiecte paralele care minimizează rolul instituțiilor și actorilor consacrați în gestiunea riscurilor de securitate;
- vicepreședintele J.D. Vance, la Conferința de Securitate de la Munchen, a sugerat că Administrația Trump reprezintă „adevăratul Occident” și că nu aceasta orientează evenimentele într-o direcție

greșită, ci elitele liberale din UE și SUA, care au erodat valorile occidentale prin impunerea unor programe de genul „green deal“, controlul libertății de exprimare și al valorilor tradiționale (cum ar fi *subiectul legat de libera alegere a genului*);

- dacă Franța este convinsă că știe calea spre autonomia strategică europeană, de ce nu a făcut mai mult pentru a consolida apărarea vechiului continent?
- Europa s-a comportat ca și cum ar fi fost într-un coșmar, nereușind să-și ia destinul în propriile mâini/ dacă nu o face acum, soarta sa ar putea fi decisă de alte forțe, mai puternice și mai distructive;
- președintele Trump pare că susține pozițiile de negociere ale Rusiei în eforturile de încetare a ostilităților dintre Kiev și Moscova/ pentru marea majoritate a statelor europene rămâne neclar ce a mai rămas din parteneriatul de zeci de ani, de care au beneficiat ambele părți ale Atlanticului;
- nemulțumirile SUA legate de partajarea sarcinilor europene în domeniul securității au condus la reorientarea eforturilor sale strategice către zona Indo-Pacific, în detrimentul angajamentelor sale în Europa (această tendință a devenit evidentă încă din cel de-al doilea mandat al lui George W. Bush);
- propunerile europenilor au fost lipsite de inovație, în mare parte conservatoare și incrementale, menite să păstreze statu-quo-ul ultimilor treizeci și cinci (sau chiar șaptezeci și cinci) de ani;
- Europa ar trebui să se simtă obligată să clarifice paradigma celor „3 D” (introdusă de Madeleine Albright), referitoare la evitarea decuplării, duplicării și discriminării;
- Europa va trebui să facă mai mult dacă vrea să fie egala Rusiei, cu sau fără SUA/ în loc să cumpere mai multe arme americane, petrol sau gaze lichefiate, europenii ar trebui să-și reducă dependența de Statele Unite;

- D.Trump nu este primul președinte american care pune presiune pe aliații NATO, dar este primul care preia, repetiv, afirmații ale adversarilor săi reali (abordarea acestuia, de tipul „*Rusia pe primul loc*”, pare a fi și o încercare de a-l îndepărta pe Putin de Xi); simultan, însă, este posibil să vulnerabilizeze cea mai de succes alianță politico-militară din istorie și să facă lumea mai periculoasă atât pentru America, cât și pentru Europa/ din această perspectivă, europenii ar trebui să fie hotărâți și în ceea ce privește principala lor linie roșie: NU UNEI NOI IALTA!

Revenind la tema propusă, există însă un concept în lumea concurențială, îndrăgit de liderii „puternici” ai planetei, acela că țările mari sau puternice tind să se asigure de existența unor sfere de influență, care să le conțină în centrul acestora, după modelul Doctrinei Monroe a SUA. Președintele rus, V.Putin, gândește în acești termeni și nu dorește ca Ucraina să existe ca stat suveran și independent, în actualele granițe. Președintele chinez Xi Jinping adoptă și el aceeași conduită în ceea ce privește Taiwanul. Nici D.Trump nu face excepție de la acest model, după ce a vorbit despre altfel de implicări americane în Groenlanda, Canada sau Canalul Panama. În concordanță cu această gândire, președintele american a părut a fi destul de relaxat, în prima parte a anului 2025, cu ideea că Ucraina ar putea reintra pe orbita Rusiei, întărind ideea că *fracturarea* Occidentului este mai mult de natură ideologică decât de natură geografică.

În acest context, prin referirile de la G7 (de care aminteam la începutul articolului), Donald Trump a evaluat că excluderea F.Ruse din G8 a fost o greșală strategică. Potrivit viziunii acestuia, Rusia nu ar fi invadat Ucraina în 2022 dacă Putin era în G8: „Putin vorbește cu mine. Nu vorbește cu nimeni altcineva”. În 14 iunie 2025 Putin l-a sunat și l-a felicitat pe D.Trump, de ziua acestuia, iar subiectele centrale ale discuției au

fost legate de confruntările militare în derulare din Ucraina și Orientul Mijlociu, subiecte care au numeroase puncte de asemănare:

- subliminal, includ referiri la primele confruntări între „Sudul Global” și „Occidentul Unitar”, cu implicații asupra redefinirii noii ordini globale;
- ambele iau în calcul, în logica confruntărilor juridice (lawfare), aranjamente internaționale de tip tratate: JCPOA, NPT, Tratatul de la Budapesta din 1994, UNCLOS etc.
- gestionează situații conflictuale repetitive, de tip „*tuns gazonul*”;
- au ca mize dezvoltări procedurale specifice extinderii conflictelor, prin tentative de atragere de noi participanți, și adaptări operațional-dochinare de tipul *atacuri defensive*, pe care combatanții le-au inclus în zona *operații complexe de intelligence – contraintelligence – forțe speciale*, ca parte ale componentei externe a apărării totale;
- reducerea potențialelor militare ofensive clasice ale actorilor statali implicați;
- probleme de securitate maritimă în zonele cu implicații pe traiectele lanțurilor logistice globale;
- mize strategice motivate de existența armamentelor nucleare;
- înlăturarea regimurilor politice, prin influențarea stabilității sociale în statele țintă;
- testarea celor mai noi metode și tehnici de luptă, care includ domeniile inteligență artificială, roboți, drone, cibernetice, satelitar, război electromagnetic, intelligence, contraintelligence, forțe speciale etc.;
- utilizarea celor mai performante echipamente militare clasice, inclusiv a celor bazate pe tehnologii disruptive: „gamificarea” războiului, quantum computing, inteligență artificială generativă, roboți humanoizi, drone și roiuri de drone, GPS spoofing etc.;

- operații informaționale, mass media, rețele sociale și operații de manipulare și de influențare.

Ce observăm ca intenții prezente și de viitor? Pentru a încerca să răspundem la această întrebare, putem să enumerăm o serie de idei și tendințe (fără a le dezvolta pe larg):

- mize mari politice, economice, militare și tehnologice (ex.: Acordul Nuclear cu Iranul/JCPOA – dorința Administrației SUA de reluare a dialogului cu Teheranul pe dosarul neproliferării);
- reconsiderarea Doctrinei Carter (generată de relațiile SUA - Arabia Saudită);
- tentative ale Turciei de a reveni în centrul marilor dosare de securitate, nu numai în Orientul Mijlociu;
- revenirea la retorica nucleară (la ambele nivele - strategic și tactic);
- apariția conceptului de „conurență între războaie” (introdus de președintele Zelenski);
- apariția unui nou „Război Rece”, de această dată între Occident și BRICS+, pe „fronturi” multiple (juridic, economico-financiar, tehnologic, militar clasic), plus includerea companiilor private de securitate în multiple domenii (ex.: confruntare digitală între algoritmi de inteligență artificială aplicați în intelligence și contraintelligence, rețele 5G/6G, logistica militară și, mai ales, eficiența apărării locațiilor strategice energetice și nucleare, cum ar fi minereuri de uraniu, producție și îmbogățire uraniu, reactoare nucleare, producție de muniții nucleare etc.);
- viteză mare de adaptare tehnologică și inovare chiar pe perioada de derulare a operațiilor ofensive sau defensive;
- activarea unor sisteme private de sprijin (ex.: sistemul StarLink – cu acoperire a Iranului sau a Ucrainei pentru a oferi alternative de sprijin de comunicații pentru unele forțe combatante sau pentru unele

servicii de informații, precum Mossad, Aman sau GUR);

- implicațiile directe sau ascunse ale intensificării acumulărilor uriașe de aur comercial;
- crize gata să re-explodeze în zonele volatile (religii, lanțuri logistice, energie și comerț);
- Sudul Global (BRICS+ și Pakistan, mai ales) au ales să fie pro-Iran în ceea ce privește relațiile Iran – Israel.

Urmare a Războiului de 12 zile din Orientul Mijlociu (13-25.06.2025, Israel-Iran) reținem:

- exploziile din Teheran, urmate de alarma de la Tel Aviv, generată de amenințarea iraniană cu cel mai mare și mai intens atac din istorie pe teritoriul israelian;
- atitudini contradictorii legate de uciderea liderilor politici, urmare a presupunerilor că astfel s-ar pune capăt conflictelor;
- eficiența militară mai mare a Israelului comparativ cu cea a Iranului nu mai este o certitudine;
- Iran în 2025 este mult mai consistent din punct de vedere militar, comparativ cu perioadele tensionate anterioare;
- surprize pe linia apărării antiaeriene a Israelului – capacități de tipul Arrow 2, Arrow 3, Praștia lui David, Iron Dome au fost, de multe ori, depășite de vectorii iranieni: Fatah-1, Kheibar – Shekan, EMAD; se evaluează încă performanțele anunțate de Iron Beam, ca reacție la „roiurile de drone cu zumzet nedorit ale Teheranului”.

Tot ceea ce am prezentat mai sus, practic, a fost reluat explicit sau implicit în două evenimente pe care istoria relațiilor internaționale le va reține. Este vorba despre întâlnirea dintre președinții Donald Trump și Vladimir Putin ce a avut loc în Alaska, în 15 august a.c., și de cea din 18 august a.c., de la Washington, prilej cu care președintele Trump a încercat sincronizarea opiniilor occidentale în vederea stopării războiului din Ucraina, început prin invazia Rusiei din 24 februarie 2022.

Întâlnirea dintre D.Trump și V.Putin din Alaska a fost etichetată drept „diplomație în mișcare“, pentru ca apoi să fie interpretată ca un eveniment de tip regie politică. Aproximativ trei ore de negocieri nu au produs nici mult așteptatul armistițiu, nici un plan de pace, ci doar referințe elastice la acorduri posibile. Cererile lui Putin au părut a fi propuneri de compromisuri, cum ar fi recunoașterea controlului Moscovei asupra întregii regiuni Donețk, urmate de acceptarea actualelor linii de separare ale celor două părți pe frontul de aproximativ 1200 de kilometri. Aceste idei au fost respinse de liderii de la Kiev aproape instantaneu, însă președintele Trump a lăsat să se înțeleagă că acest scenariu ar putea reprezenta un compromis rezonabil către o „înțelegere” ce ar ocoli orice armistițiu intermediar, consumator de timp. Pentru prima dată, un președinte american a sugerat că Ucraina ar putea accepta să cedeze o parte din teritoriul său pentru a supraviețui, deoarece Rusia „este o putere foarte mare, iar Ucraina nu”. Remarca i-a neliniștit pe aliații europeni care au tratat mult timp integritatea teritorială a Ucrainei ca fiind nenegociabilă.

În plus, deși nu s-a ajuns la un acord clar în privința conflictului din Ucraina, Statele Unite ale Americii și Federația Rusă au convenit asupra unor puncte de restartare a relațiilor bilaterale. Relațiile de cooperare economică și comercială reprezintă doar un punct, însă în discuție au fost multe alte subiecte, ceea ce a făcut ca dosarul ucrainean să fie perceput mai degrabă unul secundar pentru SUA și Federația Rusă, în raport cu alte proiecte de un mai mare interes pentru cele două mari puteri militare. De asemenea, fără să fie evidentă implicarea militară a R.P. Chineze în confruntarea ruso-ucraineană, există indicii suficiente legate de sprijinul politic, economic și tehnologic pe care Beijingul l-a acordat Moscovei.

În 18 august a.c. președintele Ucrainei a fost susținut de președinții Franței și Finlandei, de primii miniștri ai Marii Britanii, Germaniei și Italiei, cărora li s-au alăturat Secretarul General al NATO și Președinta Comisiei Europene. Pe lângă

sincronizări între țările occidentale, principalul rezultat al summit-ului din 18 august a fost acela că este puțin probabil ca lumea să ajungă în pragul unui război mondial. Cele două evenimente de la mijlocul lunii august 2025 au indicat existența unui spirit constructiv în legătură cu dorințele tuturor celor implicați de a găsi calea spre încetarea ostilităților și deschiderea dialogurilor reale pentru un plan de pace.

Marea Britanie și Franța au salutat cu prudență inițiativa președintelui D.Trump, insistând, în același timp, că suveranitatea și apartenența la NATO a Ucrainei sunt subiecte care, cel puțin deocamdată, nu pot fi negociate. Europa dorește o posibilă resincronizare cu SUA, în care dorința lui Trump pentru acorduri negociate va depăși inițiativele precedente ale Casei Albe. Președintele Volodimir Zelenski a acceptat să nu fie inclus în sala negocierilor în care președintele SUA și grupul liderilor europeni discutau despre viitorul Ucrainei, dar a avertizat că orice decizii fără Ucraina, când e vorba despre Ucraina, sunt de fapt decizii discutabile. O înțelegere care recompensează Kremlinul nu pare a fi benefică păcii dorite, ci o invitație la folosirea forței de către statele puternice împotriva celor mai slabe. Lumea nu așteaptă promisiuni vagi, ci rezultate concrete în direcția păcii sustenabile, bazată pe principiile dreptului internațional.

Totuși, perspectiva escaladării confruntărilor din Ucraina către un conflict extins se diluează comparativ cu perspectiva ajungerii la compromisuri securitare în Ucraina, numai și dacă considerăm faptul că președintele Volodimir Zelenski aprecia repetitiv, nu cu mult timp în urmă, că este imposibil să negocieze vreodată cu Vladimir Putin. În prezent, însă, abordările acestuia s-au schimbat aproape cu 180 de grade, în sensul că acceptă primatul marilor puteri și al statelor puternice când sunt abordate subiecte cu impact global.

În final, în contextul generat de ideile abordate mai sus și pe măsură ce marile companii tehnologice americane, mai ales, dar și cele chineze au contribuit la transformarea

output-rilor economiilor și a tehnologiilor în arme, a revenit în forță rivalitatea strategică dintre SUA și R.P. Chineză. Competiția este dominată de problematicile dezechilibrelor comerciale și financiar-valutare, dar și de cele induse de proiecțiile sistemelor de investiții în zone ale tehnologiilor de tip „dual-use” sensibile din punct de vedere strategic. În noua eră a tehnologiilor dominate de existența inteligenței artificiale, a început procesul de structurare multipolară a lumii în logica de la „curte mică, gard înalt” la „curte mai mare, gard și mai înalt”. În acest sens, în epoca inteligenței artificiale generative, chiar și datele banale au devenit o preocupare de securitate națională, la fel ca și aplicațiile software și dispozitivele care le generează. Totul, de la rețelele sociale la industriile cele mai avansate, a fost atras în vârtejul „controlului integrat al riscurilor (de-risking)” cu scopul gestiunii integrate a avantajelor competitive ale statelor concurente. Astăzi, în competiția tehnologică, interesele economice și de securitate au devenit foarte

greu de separat, iar fragmentarea tehnologică a devenit norma.

Pe măsură ce SUA impune limitări în unele domenii (noi tarife la exporturi, semiconductori, quantum computing, inteligența artificială generativă etc.), R.P. Chineză înăsprește controlul asupra exporturilor de minerale critice, iar F.Rusă face eforturi în domeniul resurselor energetice, iar lanțurile strategice de aprovizionare cunosc un intens proces de „balcanizare”. Dinamica globalizării digitale se opune vechiului model al afacerilor globale, bazat pe piețe deschise și lanțuri de aprovizionare integrate, în sensul blocării teoriei globale a maximizării profiturilor, dar încearcă să impună un sistem protectiv împotriva riscurilor de natură geopolitică. Marii actori din domeniul tehnologiei se află acum în fața unor noi oportunități de afaceri, potențate de așa-numita „fracturare post-globalizare”, care nu a tranșat dilema viitorului rol al statului.

TRUMP 2.0., DIPLOMAȚIA DE BUSINESS ȘI MERCANTILIZAREA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

*Julian CHIFU**

Abstract

The world order is changing dramatically. The rules-based international order and the international law are being challenged by the US in commercial and free trade areas, by Russia in respect for the equal sovereignty of the states, their independence and territorial integrity and by China via export of political system, constrains, over-production and limited access to critical materials. We are back to the power politics and Great Power politics at the international stage. On top, President Trump administration came with new innovations in their attempt to make peace through force: the business diplomacy and the mercantilisation of international relations. Concrete actions, agreements and proposals are covering this new reality that deserves attention, when it's up to the dominant power in the international system that is cultivating this approach.

Keywords: *power politics, Great Powers' politics, business diplomacy, mercantilisation of international relations.*

INTRODUCERE ȘI METODOLOGIE

Transformarea ordinii mondiale a devenit un fapt: de la lumea bazată pe reguli și respectul dreptului internațional, în litera și spiritul său, am migrat din nou către politica de putere, cu utilizarea instrumentului militar pentru obținerea obiectivelor de politică externă și securitate sau a nivelului de ambiție excesiv al unor lideri politici, și politica de Mare Putere (respectiv încheierea unor înțelegeri între marile puteri pe seama celor mici), inclusiv revenirea la formulele de sfere de influență (sau interese privilegiate,

cum le numește acum Moscova)¹. În mod real, aici a avut loc, de fapt, o transformare de la idealismul raportării la valorile democrat-liberale (democrație, economie competitivă de piață, stat de drept, respectarea dreptului internațional – dar, desigur, cu respectarea realistă a raportului de forțe de pe teren și a instrumentelor aferente) către realismul dur și pur, o politică de putere în care doar instrumentele de forță ale statului și reziliența societăților contează, cu un recurs secvențial și selectiv la pachetul de valori pentru a crea aparența de legitimitate a acțiunilor internaționale².

** Președintele Centrului pentru Prevenirea Conflictelor și Early Warning, profesor universitar doctor la Universitatea Națională de Apărare Carol I și profesor asociat la SNSPA. Specializat în analiză de conflict, decizie în criză, studii prospective și studii strategice.*

La această evoluție s-au adăugat noile tehnologii, care au deschis o cale solidă influențelor subliminale care dublează operațiunile kinetice pe teren³, instrumentarul războiului cognitiv-informațional⁴ și al bătăliei pentru percepțiile publicului, toate acestea redesenând acțiunea războiului (transformându-l în război cu spectrularg⁵) și subminând susținerea publică pentru autorități. Această transparentizare a războiului, dublată de extinderea sa în zonele hibride, și transformarea bătăliilor pentru legitimitate în bătălia pentru percepții, în spectrul operațiunilor subversive de adâncire a faliilor și diviziunilor în societăți, au schimbat substanțial atât modul în care se poartă războiul, cât și componentele de pregătire ale acestuia, cu precădere cele derulate sub pragul războiului convențional total. De aici și dificultățile construcției rezilienței societale⁶, dar și lecțiile învățate din primul război de secol 21 – războiul de agresiune al Rusiei în Ucraina⁷.

În prezentul articol ne concentrăm pe o nouă tendință a relațiilor internaționale, care provine din acțiunile Administrației Trump în încercarea de a face pace cu forța sau prin forță: utilizarea extensivă a diplomației de business și mercantilizarea relațiilor internaționale. Procesul nu e neapărat bun sau rău. El reflectă încercarea de a sparge barierele și blocajele existente și insurmontabile, aparent, de către politica și diplomația clasică și care au nevoie de un suflu nou, neconvențional, care încalcă regulile și limitele, prin abordări care provin din domeniul de business. Desigur, asta înseamnă mai multă flexibilitate, dar și mai multe compromisuri, inclusiv unele inacceptabile în varianta clasică, cedări și revizuirii ale regulilor sistemului, relativizarea lumii bazate pe reguli și introducerea de precedente care amenință să afecteze reșezarea lumii și să schimbe ierarhiile și posturi ale actorilor relevanți, chiar în detrimentul Statelor Unite, actorul care determină ruptura.

Pentru aceasta am luat în discuție o metodologie empirică, poli-euristică⁸, dublată de un proces de abstractizare și teoretizare

clasică, pornind de la datele concrete din teren (acțiuni și declarații în acest spectru) și studierea caracteristicilor acestora. Am decriptat conținutul acestui proces de mercantilizare a relațiilor internaționale concentrându-ne pe două componente: (a) transferul „tehnologiilor” de negociere în forță din lumea afacerilor, prin oameni de afaceri în funcții de decizie și de trimiși speciali⁹, care acționează precum actorul dominant pe o piață pe care dorește să o constrângă propriilor interese¹⁰ și (b) utilizarea instrumentarului oamenilor de afaceri de a căuta oportunități și profituri în orice criză.

Am identificat aici trei cazuri revelatoare și definitorii pentru noul curs al relațiilor internaționale în era Trump 2.0.¹¹, în mai multe domenii, rezultat al inovațiilor diplomației de business¹²:

- valorificarea financiară a statutului de Mare Putere și a garanțiilor de securitate în acorduri directe sau în organisme de apărare comună, pe seama aliaților;
- valorificarea prezenței militare în terțe state drept garanție prin exigența plății costurilor pentru apărare ale SUA;
- crearea mecanismelor prin care mediatorul nu trebuie să injecteze propriile resurse în efortul de soluționare a conflictelor internaționale, ci poate chiar să extragă profituri din această activitate.

De asemenea, am folosit drept exemple trei cazuri relevante și publice din primele șase luni de mandat:

- Coridorul Zangezur, preluat în contextul acordurilor de pace dintre Armenia și Azerbaidjan;
- acordul privind accesul la minerale încheiat cu Ucraina.
- tentativa de preluare a centralei nucleare-electrice Zaporije.

Am lăsat deoparte propuneri mai exotice, precum transformarea Gaza (de unde sunt eliminați locuitorii) într-o rivieră la Mediterana¹³ sau alte discuții și acorduri nepublice.

MERCANTILIZAREA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Marea inovație a actualului președinte american rămâne, totuși, diplomația de business. O inovație pe care doar un om de afaceri devenit președinte, și ajuns la al doilea mandat - deci cu experiența modului de funcționare a sistemului instituțional și de putere american - o putea aduce, astfel că Donald Trump a introdus abordarea *Make America Great Again*¹⁴, cu înclinația de a aborda în mod conservator, protecționist și naționalist politica internațională, în beneficiul propriilor cetățeni. Prosperitatea pentru americani a fost gândită în termeni de afaceri, cu mai mulți bani care să revină Americii, mai puțini bani cheltuiți în exterior și profituri evaluate pe orice acțiune în relațiile cu terți, din care SUA trebuie să câștige¹⁵.

Donald Trump s-a arătat, nu o dată, nemulțumit de blocajele abordărilor clasice și și-a manifestat dorința de a rupe zăgăzurile tradiționale, în special în cazul marilor confruntări globale ce par fără sfârșit¹⁶. Dacă în primul mandat marea creație au fost Acordurile Abraham¹⁷, un set de acorduri cu state arabe, care implicau recunoașterea Israelului contra unor afaceri importante și a unei relații geopolitice preeminente cu Statele Unite, în cel de-al doilea mandat inovația a însemnat introducerea abordărilor în forță și a constrângerilor, a acțiunilor dincolo de orice reguli¹⁸, ca instrument de constrângere, dar și a componentei de atractivitate, care nu mai este fondul de dezvoltare, subvenții și ajutoare, ci cea legată de afaceri, de business¹⁹ și de profituri bilaterale (mai ales, de cele ale Americii).

Abordarea neconvențională, curajoasă și inedită, importată din strategia de afaceri a marilor companii cu poziții puternice, dacă nu dominante, pe întregi segmente de piață, este astăzi folosită pentru a debloca marile conflicte și înclăștări contemporane din Orientul Mijlociu (Israel-Iran, Israel-țările arabe) – continuare a politicilor de acomodare și Acordurilor Abraham. D.Trump însuși vorbește alternativ despre 6-7-8

conflicte pe care le-ar fi soluționat²⁰, așa cum în eforturile sale își dorește Premiul Nobel pentru Pace, fiind propus deja de un număr de state²¹. Cunoscându-i caracterul și temperamentul, dar și pentru că există posibilitatea reală de a înregistra eventualele reușite reale pe care le-ar putea obține astfel, liderii lumii democratice i-au lăsat lui Trump spațiu pentru această încercare temerară, care pare să fi adus rezultate în unele cazuri²².

Donald Trump încearcă să monetizeze și postura Americii de „mare putere” și participările acesteia la apărare comună, la garanții de securitate sau la NATO. A făcut-o vorbind despre nevoia de a plăti pentru staționarea trupelor americane – cu ținta Coreea de Sud, Japonia și, mai ales, statele europene (cu precădere Germania)²³. În relația sa cu europenii a discutat despre NATO și perspectivele Alianței din poziții mercantile, cinice, ale câștigurilor SUA²⁴, considerând că nu trebuie să plătești ca să fii mare putere, cum a fost obișnuința până de curând: un statut de mare putere trebuia întreținut cu numeroase proiecte și menținerea atractivității și a posturii dominante. Însă, președintele american și-a propus să facă și din această poziție o afacere, să încaseze un profit din acest statut, pe baza faptului că SUA e principalul contributor la bugetul și trupele aliate²⁵.

Pe acest fond a apărut solicitarea, de la summitul NATO de la Haga, privind investiția în apărare de minimum 5%²⁶ la nivelul statelor membre, din care măcar 20% în noi echipamente (o transmutare de la vechiul angajament întărit de Trump în primul mandat/ The Defense Pledge²⁷), menținând o relativă ambiguitate față de formula 3,5% pentru armată și 1,5% infrastructură și cheltuieli cu dublă utilizare asociate, inclusiv reziliență pentru statele membre²⁸. Președintele american nu a ascuns niciodată că principala direcție a acestei creșteri sunt achizițiile interoperabile, deci preponderent din producția companiilor americane. Aici explicațiile sunt între legitimitatea și responsabilitatea propriei apărări, un apanaj și sarcină fundamentale ale

fiecărui stat, și dorința de a extrage profituri din această participare internațională, pentru a se justifica²⁹.

Pe acest fond s-a derulat și dezbaterea privind utilizarea de către europeni a fondurilor economisite din apărarea comună, lăsată pe seama Statelor Unite³⁰, în eficiență, competitivitate, cercetare-dezvoltare și economie, respectiv în afectarea producției și comerțului Statelor Unite. Soluția, mercantilă, a fost separarea dimensiunii de securitate și apărare comună de cea economică și comercială și introducerea taxelor majorate³¹, respectiv a înțelegerilor în care Statele Unite să încaseze cu cel puțin 15% mai multe taxe, chiar dacă acest lucru se face pe seama consumatorului american. Efortul se face și în încercarea de a dezvolta producție manufacturieră pe teritoriul american și de a obține investiții străine³² dezvoltate acolo, în cea mai sofisticată, complicată, competitivă și scumpă piață din lume.

Dezbaterea despre costurile staționării forțelor militare americane în lume a cunoscut și ea o schimbare, chiar începând din primul mandat Trump, 2016-2020. Astfel, dacă anterior statul ce amplasa forțe și utiliza teritoriul sau extrateritorialitate plătea substanțial statului gazdă³³, astăzi nu numai că statul gazdă care-și dorește amplasarea acestor trupe trebuie să vină cu oferte avantajoase și acorduri pentru aceste baze, facilități comune sau prezențe rotative, ci, în unele cazuri, chiar să plătească pentru staționarea acestor trupe, care le oferă garanții și apărare directă (Polonia/ Camp Trump)³⁴. Iar abordarea amenință să continue, ba chiar să se accentueze cu prilejul Revizuirii Strategice a Apărării³⁵ din cel de-al doilea mandat Trump, care urmează să fie prezentată până la sfârșitul anului și unde retragerea trupelor americane din Europa³⁶ este în prim-plan.

CÂȘTIGURILE MEDIATORULUI DIN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR

După cum spuneam, D.Trump aduce în prim-plan și o altă inovație: cea a câștigurilor

mediatorului unui conflict, lucru inedit și fără precedent³⁷. Orice soluționare a unui conflict presupune ca cineva, de obicei un actor internațional, să injecteze resursele proprii sau pe cele colectate la nivelul populației interesate și a actorilor globali pentru a soluționa un conflict³⁸. Fidel poziției sale de abordare pe linie de business a conflictelor, prin câștiguri și profituri obținute într-o formă sau alta, liderul de la Casa Albă a procedat astfel în cazurile soluționate prin impunerea păcii cu forța sau prin forță. Și aceasta este o componentă a mercantilizării relațiilor internaționale, element care poate altera pacea justă și durabilă³⁹.

Astfel, dacă mediatorul unui conflict este interesat financiar de soluționarea conflictului, putem ajunge la pacea cu orice preț⁴⁰, care este, pe de o parte, imorală, iar pe de altă parte, poate duce la excese și la construirea unei „păci rele”⁴¹, care nu satisface, de fapt, niciuna dintre părți, e smulșă prin constrângere și amenință ca, în timp, să ducă la reluarea conflictului. Ne vom opri, în continuare, la trei asemenea cazuri care substanțiază noua politică de mercantilizare a relațiilor internaționale prin valorificarea posturii de mediator în conflicte: acordul SUA-Ucraina pentru exploatarea minerelelor rare, preluarea centralei nucleare-electrice de la Zaporije și acordul americano-azer-armean de preluare a administrării Coridorului Zangezur, după concesionarea pe 49-99 de ani.

a. Acordul pentru exploatarea metalelor rare SUA-Ucraina a fost încheiat după multiple presiuni și respingeri de către partea ucraineană⁴² a multiplelor variante nepotrivite, care conțineau inclusiv pretenția președintelui Trump de a obține rambursarea contribuțiilor americane pentru susținerea Ucrainei pe toată perioada războiului.

La 1 mai 2025, Casa Albă anunța semnarea Acordului pentru Stabilirea Fondului americano-ucrainean de Investiții pentru Reconstrucție, cum a fost numit acordul de către partea americană⁴³, prezentat de către partea ucraineană drept un

acord care va bloca accesul la reconstrucție al oricărui stat care a ajutat Rusia în agresiunea sa⁴⁴ sau ca mecanism pentru ca Statele Unite să deblocheze livrările asumate⁴⁵ și vânzările de arme⁴⁶ către Ucraina. „Dacă Guvernul Statelor Unite oferă Ucrainei un nou ajutor militar – sub forma sistemelor de armamente, muniție, tehnologii sau training – contribuția SUA la capitalul fondului va fi ajustată în așa măsură încât să reflecte valoarea estimată a ajutorului militar”, se arată în acord⁴⁷.

În plus, președintele Donald Trump a considerat acest acord drept parte a unor garanții de securitate: „Am făcut o afacere prin care banii noștri sunt în siguranță și pe baza căruia putem începe să săpăm și să facem ce avem de făcut. Este bine, de asemenea, pentru că veți avea o prezență americană *in situ* și prezența americană va ține foarte mulți actori răi în afara țării sau, cu certitudine, departe de zona în care noi vom săpa”⁴⁸. Legătura este evidentă și transparentă între acordul pe minerale, profituri și angajamentele americane în Ucraina, pe teren.

Mai mult, pretenția rambursării de către Ucraina a 350 miliarde de dolari, estimarea președintelui Trump⁴⁹ ca ajutor livrat de SUA de la începutul războiului - condiție respinsă de președintele ucrainean Volodimir Zelenski și care a stat la baza furtunii din Biroul Oval, din 28 februarie 2025⁵⁰ - nu mai apare în acord, așa cum sublinia și prim-ministrul Denis Șmihal: „acordul nu dictează ca țara noastră să plătească înapoi nici o pretinsă datorie”⁵¹.

b. Preluarea de către Statele Unite și o companie americană a Centralei Nucleare-Electrice de la Zaporoje. La 19 martie a.c., președintele D.Trump a avut o convorbire telefonică cu președintele ucrainean, V.Zelenski, în care anunța interesul Statelor Unite în a prelua controlul asupra Centralei Nucleare-Electrice Zaporoje, aflată sub controlul trupelor de ocupație ruse, urmând ca aceasta să fie dată spre exploatare unei companii americane, care să livreze energie electrică atât teritoriului

ucrainean aflat sub controlul autorităților legitime de la Kiev, cât și regiunilor ocupate de Rusia⁵².

Comunicatul menționa că „Președintele a discutat, de asemenea, despre furnizarea de energie electrică în Ucraina și despre centrale nucleare. El a susținut că Statele Unite ar putea fi de ajutor prin gestionarea și operarea acestor centrale, cu energia produsă și expertiza privind utilitățile. Proprietatea americană asupra acestor centrale ar fi cea mai bună protecție pentru această infrastructură și ar susține infrastructura energetică ucraineană”. Propunerea mai conținea referiri la securitatea implicită pe care proprietatea americană ar fi acordat-o acestor centrale și utilitatea unui asemenea transfer.

Oficialii ruși au reacționat vehement⁵³, respingând explicit orice implicare americană în operarea ZNPP/ Centrala Nucleară Zaporoje. Ministerul rus al Afacerilor Externe a declarat, la 26 martie, că transferul teritoriului ocupat sau al centralei către Ucraina sau orice alt stat terț este imposibilă și că operarea în comun cu un alt stat este inacceptabilă⁵⁴, ca și permisiunea pentru o organizație internațională să ajute la operarea centralei.

Centrala, ocupată de forțele ruse în martie 2022, era ținta tirurilor reclamate ca venind din partea ambelor părți, păstrase personalul ucrainean și avea probleme de siguranță (relevante de AIEA)⁵⁵. În plus, F.Rusă adăpostea echipament militar și executa tiruri de pe teritoriul Centralei, profitând de faptul că partea ucraineană nu ar fi îndrăznit să tragă și să lovească din greșeală capacitatea nucleară, cu riscul de a produce avarii și un accident nuclear⁵⁶. De asemenea, Moscova acuza ritualic periodic Ucraina de periclitarea siguranței centralei de la Zaporoje, inclusiv pentru a altera cursul negocierilor americano-ucrainene⁵⁷.

c. Acordul americano-armeano-azer, din 8 august 2025, vizând preluarea de către SUA pentru 49-99 de ani a Coridorului Zangezur. Armenia și Azerbaidjanul au semnat un acord

potrivit căruia se soluționează pe termen lung disputa asupra așa-numitului Coridor Zangezur, care face legătura între Azerbaidjan, cu teritoriile proaspăt recuperate, în limitele frontierelor recunoscute internațional, și exclava sa Nahicevan⁵⁸. Punctul constituia un contencios deoarece trebuia să rămână un teritoriu suveran armean, sub legislație armeană, dar să permită libera circulație între cele două teritorii azere și, mai departe, către Turcia și Asia Centrală. Situația era cu atât mai complicată cu cât, în mod istoric, paza frontierelor exterioare ale imperiului sovietic era asigurată, și este încă și astăzi, de trupele rusești ale FSB, inclusiv la frontiera cu Iranul vecin, care a protestat față de acord. Prin încheierea acestui acord, SUA se implică, în premieră, în geopolitica regiunii, iar F.Rusă a asistat doar ca spectator la încheierea lui⁵⁹.

„Astăzi, președintele Donald J. Trump i-a găzduit pe președintele azer Ilham Aliyev și pe premierul armean Nikol Pashinyan la Casa Albă, unde cei doi lideri au semnat o declarație comună de pace istorică după zeci de ani de conflict și mii de vieți pierdute, o realizare de marcă pentru diplomația internațională pe care numai președintele Trump o putea obține. Cei doi lideri au semnat, de asemenea, acorduri economice bilaterale cu SUA, eliberând potențialul Caucazului de Sud în materie de comerț, tranzit, energie, infrastructură și tehnologie și creând noi oportunități pentru poporul american și afacerile americane”⁶⁰, s-a subliniat în comunicatul oficial.

În baza Declarației comune, Washingtonul va avea drepturile de concesiune pentru o perioadă de 49 sau 99 de ani pentru a dezvolta coridorul de tranzit, care a fost denumit „Ruta Trump pentru pace și prosperitate internațională - *Trump Route for International Peace and Prosperity (TRIPP)*. Proiectul va opera sub jurisdicția legală a Armeniei, dar Statele Unite vor concesiona terenul către o firmă privată americană, care va supraveghea construcția și administrarea coridorului. Compania va fi decisă în baza

unor negocieri, care au început imediat după semnare⁶¹. „Este o oportunitate mare și, în egală măsură, o mare responsabilitate”, a subliniat președintele azer Aliyev de lângă președintele Trump și premierul armean, Pashinyan. Și acesta s-a dovedit un caz în care deblocarea unei situații a fost considerată și valorificată ca o oportunitate și o soluție creativă de mediere a unui conflict și prin care o criză este transformată într-o afacere cu câștig multiplu, în primul rând pentru mediatorul în forță al conflictului, Statele Unite⁶².

CONCLUZIE

Toate cazurile relevate mai sus arată foarte clar faptul că Statele Unite și Administrația Trump 2.0. au introdus pe arena internațională o practică pe care o încetățenesc cu fiecare caz în parte. Totul se face prin utilizarea extensivă a metodelor de afaceri și negocieri în forță, de pe poziție dominantă, în relațiile internaționale. Acest nou mecanism obligă la adaptare, SUA fiind un actor potent și care a creat, în timp, dependențe de securitate și de comerț de care aliații și partenerii săi nu se pot desprinde sau nu le pot înlocui ușor. Acest lucru reclamă identificarea, în timp, a unor afaceri relevante și de amploare, de interes pentru Statele Unite, pentru a obține *captatio benevolentiae* în raport cu președintele Donald Trump, afaceri care să aducă avantaje statelor în cauză și să permită re poziționarea pentru a rămâne în spațiul sigur al unei protecții interesate din partea Washingtonului și a Administrației Trump, în contextul reîmpărțirii lumii și a noilor reguli ale relațiilor internaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. ASHCROFT Lord, *Russia Is Losing Its Regional Grip*, Lord Ashcroft, 9 august 2025; <https://www.lordashcroft.com/2025/08/russia-is-losing-its-regional-grip-on-its-neighbours/>.
2. BUTENKO Victoria, Maher Kit, Kottasová Ivana and Tarasova-Markina Daria, "US and Ukraine sign critical minerals deal after months of tense negotiations", *CNN*, 30 Aprilie 2025; <https://edition.cnn.com/2025/04/30/europe/ukraine-us-mineral-deal-intl>.
3. CHIFU Iulian, Simons Greg, *Rethinking Warfare in the 21-st Century. The Influence and Effects of the Politics, Information and Communication Mix*, 2023, Cambridge University Press, 2023, ISBN:9781009355247.
4. CHIFU Iulian, *Amenințări și conflicte în secolul 21*, Editura RAO, București, 2022, ISBN 978-606-006-818-1, volumul 2 din tetralogia *Reconfigurarea securității și a relațiilor internaționale în secolul 21*.
5. CHIFU Iulian, „Conceptualizare și evaluare epistemologică: războiul cognitiv”, *Infosfera*, nr 2/2025.
6. CHIFU Iulian, Grigore Cosmin, „Război cu spectru larg. De la extinderea instrumentelor la a gândi inimaginabilul”, *Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2025.
7. CHIFU Iulian, „Lecțiile conflictului din Ucraina și perspectiva rezilienței societale”, *Infosfera*, nr. 2/2022.
8. CHIFU Iulian, Lupu Lavinia, *Analiză de conflict*, Editura RAO, 2016.
9. CHIFU Iulian, Alexandru Voicu, *Reconstrucție post-conflict*, Editura RAO, București, 2015.
10. CHIFU Iulian, „Mizele summitului Trump-Putin: cine îl câștigă pe Trump și cine e de vină pentru continuarea războiului”, *Calea Europeană*, 18 august 2025; <https://www.caleaeuropeana.ro/iulian-chifu-mizele-summitului-trump-putin-cine-il-castiga-pe-trump-si-cine-e-de-vina-pentru-continuarea-razboiului/>.
11. CHIFU Iulian, „Pacea cu forța și războiul etern. Cazul Iranului”, *Calea Europeană*, 22 iunie 2025; <https://www.caleaeuropeana.ro/iulian-chifu-pacea-cu-fora-si-razboiul-etern-cazul-iranului/>.
12. CHIFU Iulian, „Premise și preliminarii la noua Doctrină Trump”, *Infosfera*, 1/2025.
13. CHIFU Iulian, „Reziliența în război și caracteristicile intangibile. Cazul războiului de agresiune al Rusiei în Ucraina”, *Infosfera*, nr. 3/2023.
14. CLARK Alex, "Armed by America: how Europe's militaries depend on the US – a visual analysis", *The Guardian*, 24 Iunie 2025; <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2025/jun/24/visual-guide-can-europe-really-defend-itself-alone#:~:text=Many%20of%20the%20most%20advanced,stealth%20and%20sensor%20fusion%20capabilities>.
15. COHEN S. Raphael, "Why Overseas Military Bases Continue to Make Sense for the United States", *War on Rocks*, 14 Ianuarie 2021; <https://warontherocks.com/2021/01/why-overseas-military-bases-continue-to-make-sense-for-the-united-states/>.
16. D'ANGELO Gore, *Trump Repeats False Ukraine Aid Claim*, FactCheck, 20 August 2025; <https://www.factcheck.org/2025/08/trump-repeats-false-ukraine-aid-claim/>.
17. FITZGERALD James, "Trump says he would 'encourage' Russia to attack Nato allies who do not pay their bills", *BBC News*, 11 Februarie 2024; <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68266447>.
18. HORTON Jake, Beake Nick, "How many wars has President Trump really ended?", *BBC*, 20 August 2025; <https://www.bbc.com/news/articles/c5y3599gx4qo>.
19. HRAZHDAN Olena, "US and Ukraine Sign Minerals Deal – 'No State Who Financed Russian War Machine Will Benefit From Reconstruction'", *KyivPost*, 1 Mai 2025; <https://www.kyivpost.com/post/51796>.
20. KAHNEMAN D., Slovic P., Tversky A. (eds.), *Judgement Under Uncertainty: Heuristics and Biases*, Cambridge University Press, 1982.
21. KIRBY Paul, FitzGerald James, Geoghegan Tom, "Seven takeaways from US-Ukraine resources deal", *BBC News*, 1 Mai 2025; <https://www.bbc.com/news/articles/c5yg456mzn8o>.
22. LUBOLD Gordon, De Luce Dan, Kube Courtney, "Pentagon considering proposal to cut thousands of troops from Europe, officials say", *NBC News*, 8 Aprilie 2025; <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/pentagon-considering-proposal-cut-thousands-troops-europe-officials-sa-rcna199603>.
23. LUNDAY Chris and Kayali Laura, "Trump's EU arms sales boast doesn't add up", *Politico*, 28 Iulie 2025; <https://www.politico.eu/article/donald-trump-defense-win-europe-no-arms-deal-ursula-von-der-leyen-weapons-defense/>.
24. MCLEARY Paul, "Poland Agrees to Pay Almost All Costs of US Troop Presence",

- Breaking Defense*, 03 August 2020; <https://breakingdefense.com/2020/08/poland-agrees-to-pay-almost-all-costs-of-us-troop-presence/>.
25. MCMANUS Allison, Ryan Mulholland, Andrew Miller, Dan Herman, Robert Benson, Courtney Federico, *100 Days of the Trump Administration's Foreign Policy: Global Chaos, American Weakness, and Human Suffering*, The Center for American Progress, Report, 24 Aprilie 2025; <https://www.americanprogress.org/article/100-days-of-the-trump-administrations-foreign-policy-global-chaos-american-weakness-and-human-suffering/>.
 26. MEKAY Emad, *Trump Gaza 'Riviera' scheme 'utterly contrary to international law'*, International Bar Association, 6 March 2025; <https://www.ibanet.org/Trump-Gaza-Riviera-scheme-utterly-contrary-to-international-law>.
 27. RAMSBOTHAM Oliver, Woodhouse Tom, Miall Hugh, *Contemporary Conflict Resolution* (Second Edition), Polity Press, Cambridge, UK, 2005.
 28. RAUFOGLU Alex, "From Conflict to Commerce: 'Trump Route' to Link Azerbaijan, Armenia in New Peace Deal", *Kyiv Post*, 7 August 2025; <https://www.kyivpost.com/post/57664>.
 29. RAUFOGLU Alex, "Trump OKs First Cash Weapons Sale to Kyiv, Partly Lifts Hold on Ukrainian Military Aid", *Kyiv Post*, 1 Mai 2025; <https://www.kyivpost.com/post/51800>.
 30. REALFONZO Ugo, "'The EU is very bad for us': Trump sets up trade war", *The Brussels Times*, 22 Ianuarie 2025; <https://www.brusselstimes.com/1404829/the-eu-is-very-bad-for-us-trump-sets-up-tariff-trade-war>.
 31. SANTIAGO Mark, *A Bad Peace and a Good War*, University of Oklahoma, 2018.
 32. SHARP Alexandra, "Armenia, Azerbaijan Sign Historic Deal to Help Settle Nagorno-Karabakh Feud", *Foreign Policy*, 8 August 2025; <https://foreignpolicy.com/2025/08/08/armenia-azerbaijan-war-peace-deal-trump-white-house-tripp-zangezur-corridor/>.
 33. SIMONS Greg, Chifu Iulian, *The Changing Face of Warfare in the 21st Century*, Routledge, London and New York, 2017.
 34. SIMONS Greg, Iulian Chifu, "Information Warfare as a Theoretical Construct and an Operational Practice", în Sergei A. Samoilenko, Solon Simmons (eds.), *The Handbook of Social and Political Conflict*, John Wiley & Sons, Inc., 2025.
 35. SPATAFORA Giuseppe, *No surprises? Preparing for the US defence strategy and posture review*, European Union Institute for Security Studies, 24 Iulie 2025; <https://www.iss.europa.eu/publications/commentary/no-surprises-preparing-us-defence-strategy-and-posture-review>.
 36. SUTTON Sam, Guida Victoria, *Trump is turning the government into an investment firm*, 22 August 2025; <https://www.politico.com/newsletters/morning-money-capital-risk/2025/08/22/trump-is-turning-the-government-into-an-investment-firm-00519364>.
 37. TRUMP Donald J., Schwartz Tony, *Trump: The Art of the Deal*, Random House, 1987.
 38. WADHAMS Nick, Jacobs Jennifer, "President Trump Reportedly Wants Allies to Pay Full Cost of Hosting U.S. Troops Abroad 'Plus 50%'", *Time*, 8 Martie 2019; <https://time.com/5548013/trump-allies-pay-cost-plus-50-troops/>.
 39. *** US Department of State, *Statement from Secretary Rubio and NSA Waltz on Call with Zelenskyy*, 19 martie 2025; <https://www.state.gov/statement-from-secretary-rubio-and-nsa-waltz-on-call-with-zelenskyy/>.
 40. *** US Department of State, *The Abraham Accords Declaration*, signed 15 september 2020; <https://www.state.gov/the-abraham-accords>.
 41. *** White House, *President Trump and Ukrainian President Zelenskyy in Oval Office*, Feb. 28, 2025; <https://www.youtube.com/watch?v=ajxSWocbye8>.
 42. *** White House, *America First Investment Policy*, 21 Februarie 2025; <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/02/america-first-investment-policy/>.
 43. *** White House, *Fact Sheet: President Donald J. Trump Declares National Emergency to Increase our Competitive Edge, Protect our Sovereignty, and Strengthen our National and Economic Security*, 2 Aprilie 2025; <https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/04/fact-sheet-president-donald-j-trump-declares-national-emergency-to-increase-our-competitive-edge-protect-our-sovereignty-and-strengthen-our-national-and-economic-security/>.
 44. *** White House, *Fact Sheet: President Donald J. Trump Secures Agreement to Establish United States-Ukraine Reconstruction Investment Fund*, 1 Mai 2025; <https://www.whitehouse>.

- gov/fact-sheets/2025/05/fact-sheet-president-donald-j-trump-secures-agreement-to-establish-united-states-ukraine-reconstruction-investment-fund/.
45. *** White House, *President Trump Brokers Another Historic Peace Deal*, 8 August 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/president-trump-brokers-another-historic-peace-deal/>.
46. *** White House, *President Trump Participates in a Cabinet Meeting*, 30 Aprilie 2025; <https://www.whitehouse.gov/videos/president-trump-participates-in-a-cabinet-meeting-apr-30-2025/>.
47. *** The White House, *American Leadership Is Back Under President Trump*, 18 August 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/american-leadership-is-back-under-president-trump/>.
48. *** The White House, *President Trump Recaps Breakthroughs in Ukraine Peace Talks*, 19 August 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/president-trump-recaps-breakthroughs-in-ukraine-peace-talks/>.
49. *** The White House, *President Trump is Leading with Peace Through Strength*, 4 Martie 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/03/president-trump-is-leading-with-peace-through-strength/>.
50. *** The American Presidency Project, *Statement by President-elect Donald J. Trump Announcing the Appointment of Steven C. Witkoff as Special Envoy to the Middle East*, 12 Noiembrie 2024; <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statement-president-elect-donald-j-trump-announcing-the-appointment-steven-c-witkoff>.
51. *** AIEA, *IAEA Report Highlights Two Years of Efforts to Prevent an Accident at Ukraine's Zaporizhzhya Nuclear Power Plant*, 8/1/2024; <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/iaea-report-highlights-two-years-of-efforts-to-prevent-an-accident-at-ukraines-zaporizhzhya-nuclear-power-plant>.
52. *** Donald Trump Electoral Program, *Make America Great Again*; <https://rncplatform.donaldjtrump.com/>.
53. *** Everything Mediation, *Trump Is Learning Just How Hard Conflict Mediation Really Is*, 17 Mai 2025; <https://mediate.com/news/trump-is-learning-just-how-hard-conflict-mediation-really-is/>.
54. *** FirstPost, *Donald Trump for Nobel? Armenia & Azerbaijan Back Nomination After Cambodia, Israel, Pakistan*, N18G; <https://www.youtube.com/watch?v=eY2QsVH6VQc>.
55. **** Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse, *Canalul Telegram*; https://t.me/MID_Russia/54347.
56. *** NATO, *Defence expenditures and NATO's 5% commitment*, updated 27 June 2025, at https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm.
57. *** NATO, *Funding NATO*, 1 August 2025; https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm.
58. *** NATO, *Press conference by NATO Secretary General Mark Rutte following the meeting of NATO Ministers of Defence in Brussels*, 5 Iunie 2025; https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235894.htm.
59. *** NATO, *The Hague Summit Declaration issued by the NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in The Hague 25 June 2025*; https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_236705.htm.
60. *** NuclearNewswire, *Ukraine releases video of Russian "kamikaze" drones flying near nuclear plant*, 6 Mai 2024; <https://www.ans.org/news/article-6015/ukraine-releases-video-of-russian-kamikaze-drones-flying-near-nuclear-plant/>.
61. *** *President Trump's Peace Summit Hailed as a Game-Changer*, 19 August 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/president-trumps-peace-summit-ailed-as-a-game-changer/>.
62. *** Meduza, *U.S. and Ukraine sign minerals deal*, 1 Mai 2025; <https://meduza.io/en/news/2025/05/01/u-s-and-ukraine-sign-minerals-deal>.
63. *** Meduza, *We can start digging' U.S. and Ukraine sign long-awaited minerals deal, establishing joint reconstruction fund and splitting revenue 50/50*, 1 Mai 2025; <https://meduza.io/en/feature/2025/05/01/we-can-start-digging>.
64. *** Institute for the Study of War, *Russian Offensive Campaign Assessment*, 26 Martie 2025, la <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Offensive%20Campaign%20Assessment%2C%20March%2026%2C%202025%20%28PDF%29.pdf>.
65. *** Institute for the Study of War, *Russian Offensive Campaign Assessment*, 6 Septembrie 2024; <https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-6-2024>.

- ¹ Iulian Chifu, *Amenințări și conflicte în secolul 21*, Editura RAO, București, 2022, ISBN 978-606-006-818-1, volumul 2 din tetralogia *Reconfigurarea securității și a relațiilor internaționale în secolul 21*.
- ² Greg Simons, Iulian Chifu, *The Changing Face of Warfare in the 21st Century*, Routledge, London and New York, 2017.
- ³ Iulian Chifu, Greg Simons, *Rethinking Warfare in the 21-st Century. The Influence and Effects of the Politics, Information and Communication Mix*, 2023, Cambridge University Press, 2023, ISBN:9781009355247; Greg Simons, Iulian Chifu, *Information Warfare as a Theoretical Construct and an Operational Practice*, în Sergei A. Samoilenko, Solon Simmons (eds.), *The Handbook of Social and Political Conflict*, John Wiley & Sons, Inc., 2025.
- ⁴ Iulian Chifu, „Conceptualizarea și evaluarea epistemologică: războiul cognitiv”, *Infosfera*, nr 2/2025, pp. 5-18.
- ⁵ Iulian Chifu, Cosmin Grigore, „Război cu spectru larg. De la extinderea instrumentelor la a gândi inimaginabilul”, *Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2025, pp. 10-35.
- ⁶ Iulian Chifu, „Lecțiile conflictului din Ucraina și perspectiva rezilienței societale”, *Infosfera*, 2/2022, pp. 5-12.
- ⁷ Iulian Chifu, „Reziliența în război și caracteristicile intangibile. Cazul războiului de agresiune al Rusiei în Ucraina”, *Infosfera*, nr. 3/2003, pp. 13-20.
- ⁸ Kahneman D., Slovic P., Tversky A. eds., *Judgment Under Uncertainty: Heuristics and Biases*, Cambridge University Press, 1982.
- ⁹ The American Presidency Project, *Statement by President-elect Donald J. Trump Announcing the Appointment of Steven C. Witkoff as Special Envoy to the Middle East*, 12 Noiembrie 2024; <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statement-president-elect-donald-j-trump-announcing-the-appointment-steven-c-witkoff>.
- ¹⁰ Donald J. Trump, Tony Schwartz, *Trump: The Art of the Deal*, Random House, 1987.
- ¹¹ Iulian Chifu, „Premise și preliminarii la noua Doctrină Trump”, *Infosfera*, 1/2025, pp. 5-15.
- ¹² Iulian Chifu, Mizele summitului Trump-Putin: cine îl câștigă pe Trump și cine e de vină pentru continuarea războiului, *Calea Europeană*, 18 august 2025; <https://www.caleaeuropeana.ro/iulian-chifu-mizele-summitului-trump-putin-cine-il-castiga-pe-trump-si-cine-e-de-vina-pentru-continuarea-razboiului/>; Iulian Chifu, Pacea cu forța și războiul etern. Cazul Iranului, *Calea Europeană*, 22 iunie 2025; <https://www.caleaeuropeana.ro/iulian-chifu-pacea-cu-fora-si-razboiul-etern-cazul-iranului/>
- ¹³ Emad Mekay, *Trump Gaza 'Riviera' scheme 'utterly contrary to international law'*, International Bar Association, 6 Martie 2025; <https://www.ibanet.org/Trump-Gaza-Riviera-scheme-utterly-contrary-to-international-law>.
- ¹⁴ Donald Trump Electoral Program, *Make America Great Again*, at <https://rncplatform.donaldjtrump.com/>.
- ¹⁵ Sam Sutton, Victoria Guida, *Trump is turning the government into an investment firm*, 22 August 2025; <https://www.politico.com/newsletters/morning-money-capital-risk/2025/08/22/trump-is-turning-the-government-into-an-investment-firm-00519364>.
- ¹⁶ American Congress, *100 Days of the Trump Administration's Foreign Policy: Global Chaos, American Weakness, and Human Suffering*, Report, 24 Aprilie 2025; <https://www.americanprogress.org/article/100-days-of-the-trump-administrations-foreign-policy-global-chaos-american-weakness-and-human-suffering/>.
- ¹⁷ US Department of State, *The Abraham Accords Declaration*, signed 15 September 2020; <https://www.state.gov/the-abraham-accords>.
- ¹⁸ The White House, *President Trump is Leading with Peace Through Strength*, 4 Martie 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/03/president-trump-is-leading-with-peace-through-strength/>.
- ¹⁹ Everything Mediation, *Trump Is Learning Just How Hard Conflict Mediation Really Is*, 17 Mai 2025; <https://mediate.com/news/trump-is-learning-just-how-hard-conflict-mediation-really-is/>.
- ²⁰ Jake Horton & Nick Beake, *How many wars has President Trump really ended?*, BBC Verify, 20 August 2025; <https://www.bbc.com/news/articles/c5y3599gx4qo>.
- ²¹ FirstPost, *Donald Trump for Nobel? Armenia & Azerbaijan Back Nomination After Cambodia, Israel, Pakistan*, N18G; <https://www.youtube.com/watch?v=eY2QsVH6VQc>.
- ²² The White House, *American Leadership Is Back Under President Trump*, 18 August 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/american-leadership-is-back-under-president-trump/>; *President Trump Recaps Breakthroughs in Ukraine Peace Talks*, 19 August, 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/president-trump-recaps-breakthroughs-in-ukraine-peace-talks/>; *President Trump's Peace Summit Hailed as a Game-Changer*, 19 August, 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/president-trumps-peace-summit-ailed-as-a-game-changer/>.
- ²³ Nick Wadhams, Jennifer Jacobs, "President Trump Reportedly Wants Allies to Pay Full Cost of Hosting U.S. Troops Abroad 'Plus 50%'", *Time*, 8 Martie, 2019; <https://time.com/5548013/trump-allies-pay-cost-plus-50-troops/>.
- ²⁴ James FitzGerald, "Trump says he would 'encourage' Russia to attack Nato allies who do not pay their bills", *BBC News*, 11 Februarie 2024; <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68266447>.
- ²⁵ NATO, *Funding NATO*, 1 august 2025; https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm.
- ²⁶ NATO, *The Hague Summit Declaration issued by the NATO Heads of State and Government participating in the*

- meeting of the North Atlantic Council in The Hague 25 June 2025*, 25 iunie 2025; https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_236705.htm.
- ²⁷ NATO, *Defence expenditures and NATO's 5% commitment*, actualizat la 27 Iunie 2025; https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm.
- ²⁸ NATO, *Press conference by NATO Secretary General Mark Rutte following the meeting of NATO Ministers of Defence in Brussels*, 5 Iunie 2025; https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235894.htm.
- ²⁹ Alex Clark, *Armed by America: how Europe's militaries depend on the US – a visual analysis*, The Guardian, 24 Iunie 2025; <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2025/jun/24/visual-guide-can-europe-really-defend-itself-alone#:~:text=Many%20of%20the%20most%20advanced,stealth%20and%20sensor%20fusion%20capabilities.>; Chris Lunday and Laura Kayali, *Trump's EU arms sales boast doesn't add up*, Politico, 28 Iulie 2025; <https://www.politico.eu/article/donald-trump-defense-win-europe-no-arms-deal-ursula-von-der-leyen-weapons-defense/>.
- ³⁰ Ugo Realfonzo, *'The EU is very bad for us': Trump sets up trade war*, The Brussels Times, 22 Ianuarie 2025; <https://www.brusselstimes.com/1404829/the-eu-is-very-bad-for-us-trump-sets-up-tariff-trade-war>.
- ³¹ White House, *Fact Sheet: President Donald J. Trump Declares National Emergency to Increase our Competitive Edge, Protect our Sovereignty, and Strengthen our National and Economic Security*, 2 Aprilie 2025; <https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/04/fact-sheet-president-donald-j-trump-declares-national-emergency-to-increase-our-competitive-edge-protect-our-sovereignty-and-strengthen-our-national-and-economic-security/>.
- ³² White House, *America First Investment Policy*, 21 Februarie 2025; <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/02/america-first-investment-policy/>.
- ³³ Raphael S. Cohen, "Why Overseas Military Bases Continue to Make Sense for the United States", *War on Rocks*, 14 Ianuarie 2021; <https://warontherocks.com/2021/01/why-overseas-military-bases-continue-to-make-sense-for-the-united-states/>.
- ³⁴ Paul McLeary, *Poland Agrees To Pay Almost All Costs of US Troop Presence*, Breaking Defense, 03 August 2020; <https://breakingdefense.com/2020/08/poland-agrees-to-pay-almost-all-costs-of-us-troop-presence/>.
- ³⁵ Giuseppe Spatafora, *No surprises? Preparing for the US defence strategy and posture review*, European Union Institute for Security Studies, 24 Iulie 2025; <https://www.iss.europa.eu/publications/commentary/no-surprises-preparing-us-defence-strategy-and-posture-review>.
- ³⁶ Gordon Lubold, Dan De Luce, Courtney Kube, *Pentagon considering proposal to cut thousands of troops from Europe, officials say*, NBC News, 8 Aprilie 2025; <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/pentagon-considering-proposal-cut-thousands-troops-europe-officials-sa-rcna199603>.
- ³⁷ Iulian Chifu, Lavinia Lupu, *Analiză de conflict*, Editura RAO, 2016; Iulian Chifu, Alexandru Voicu, *Reconstrucție post-conflict*, Editura RAO, București, 2015.
- ³⁸ Ramsbotham, Oliver, Woodhouse, Tom, Miall, Hugh, *Contemporary Conflict Resolution* (Second Edition), Polity Press, Cambridge, UK, 2005.
- ³⁹ Iulian Chifu, *Pacea cu forța și războiul etern. Cazul Iranului*.
- ⁴⁰ *Ibidem*.
- ⁴¹ Mark Santiago, *A Bad Peace and a Good War*, University of Oklahoma, 2018.
- ⁴² Victoria Butenko, Kit Maher, Ivana Kottasová and Daria Tarasova-Markina, *US and Ukraine sign critical minerals deal after months of tense negotiations*, CNN, <https://edition.cnn.com/2025/04/30/europe/ukraine-us-mineral-deal-intl>.
- ⁴³ White House, *Fact Sheet: President Donald J. Trump Secures Agreement to Establish United States-Ukraine Reconstruction Investment Fund*, 1 Mai 2025, <https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/05/fact-sheet-president-donald-j-trump-secures-agreement-to-establish-united-states-ukraine-reconstruction-investment-fund/>.
- ⁴⁴ Olena Hrazhdan, "US and Ukraine Sign Minerals Deal – 'No State Who Financed Russian War Machine Will Benefit From Reconstruction'", *KyivPost*, 1 Mai 2025, <https://www.kyivpost.com/post/51796>.
- ⁴⁵ Alex Raufoglu, "Trump OKs First Cash Weapons Sale to Kyiv, Partly Lifts Hold on Ukrainian Military Aid", *KyivPost*, 1 Mai 2025, <https://www.kyivpost.com/post/51800>.
- ⁴⁶ Meduza, *U.S. and Ukraine sign minerals deal*, 1 Mai 2025, <https://meduza.io/en/news/2025/05/01/u-s-and-ukraine-sign-minerals-deal>.
- ⁴⁷ Meduza, *We can start digging' U.S. and Ukraine sign long-awaited minerals deal, establishing joint reconstruction fund and splitting revenue 50/50*, 1 mai 2025, la <https://meduza.io/en/feature/2025/05/01/we-can-start-digging>.
- ⁴⁸ White House, *President Trump Participates in a Cabinet Meeting*, 30 Aprilie 2025, <https://www.whitehouse.gov/videos/president-trump-participates-in-a-cabinet-meeting-apr-30-2025/>.
- ⁴⁹ D'Angelo Gore, *Trump Repeats False Ukraine Aid Claim*, FactCheck, 20 August 2025, <https://www.factcheck.org/2025/08/trump-repeats-false-ukraine-aid-claim/>.
- ⁵⁰ White House, *President Trump and Ukrainian President Zelenskyy in Oval Office*, 28 Februarie 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=ajxSWocbye8>
- ⁵¹ Paul Kirby, James FitzGerald, Tom Geoghegan, "Seven takeaways from US-Ukraine resources deal", *BBC News*, 1 mai

2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c5yg456mzn8o>.

- ⁵² US Department of State, *Statement from Secretary Rubio and NSA Waltz on Call with Zelenskyy*, 19 martie 2025; <https://www.state.gov/statement-from-secretary-rubio-and-nsa-waltz-on-call-with-zelenskyy/>.
- ⁵³ Institute for the Study of War, *Russian Offensive Campaign Assessment*, 26 martie 2025; <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Offensive%20Campaign%20Assessment%2C%20March%2026%2C%202025%20%28PDF%29.pdf>.
- ⁵⁴ Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse, *Canalul Telegram*; https://t.me/MID_Russia/54347.
- ⁵⁵ AIEA, *IAEA Report Highlights Two Years of Efforts to Prevent an Accident at Ukraine's Zaporizhzhya Nuclear Power Plant*, 8/1/2024; <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/iaea-report-highlights-two-years-of-efforts-to-prevent-an-accident-at-ukraines-zaporizhzhya-nuclear-power-plant>.
- ⁵⁶ NuclearNewswire, *Ukraine releases video of Russian "kamikaze" drones flying near nuclear plant*, 6 Mai 2024; <https://www.ans.org/news/article-6015/ukraine-releases-video-of-russian-kamikaze-drones-flying-near-nuclear-plant/>.
- ⁵⁷ Institute for the Study of War, *Russian Offensive Campaign Assessment*, 6 Septembrie 2024; <https://understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-6-2024>.
- ⁵⁸ Alexandra Sharp, "Armenia, Azerbaijan Sign Historic Deal to Help Settle Nagorno-Karabakh Feud", *Foreign Policy*, 8 August 2025; <https://foreignpolicy.com/2025/08/08/armenia-azerbaijan-war-peace-deal-trump-white-house-tripp-zangezur-corridor/>.
- ⁵⁹ Lord Ashcroft, *Russia Is Losing Its Regional Grip*, Lord Ashcroft, 9 August 2025; <https://www.lordashcroft.com/2025/08/russia-is-losing-its-regional-grip-on-its-neighbours/>.
- ⁶⁰ White House, *President Trump Brokers Another Historic Peace Deal*, 8 August 2025; <https://www.whitehouse.gov/articles/2025/08/president-trump-brokers-another-historic-peace-deal/>.
- ⁶¹ Alexandra Sharp, *Op.cit.*
- ⁶² Alex Raufoglu, "From Conflict to Commerce: 'Trump Route' to Link Azerbaijan, Armenia in New Peace Deal", *Kyiv Post*, 7 August 2025; <https://www.kyivpost.com/post/57664>.

REDEFINIREA RUTELOR COMERCIALE EURASIATICE. ROLUL STRATEGIC AL CORIDORULUI NORD-SUD

*Andreea-Ioana MOISA**

Abstract

The purpose of this article is to give an overall image regarding the strategic, economic and geopolitical dimensions of the International North-South Transport Corridor (INSTC), a multimodal network designed to connect India, Iran and Russia through a shorter and more cost-effective trade route compared to the traditional channels such as the Suez Canal.

The study outlines the historical evolution of the corridor, identifies the key participating countries, examines the critical infrastructure components, and evaluates the INSTC's potential to reshape regional trade dynamics. Data from regional logistics reports, bilateral trade flows and international shipping statistics are used to assess the efficiency gains, cost reduction and infrastructure readiness. Also, challenges such as infrastructure gaps, political instability and lack of regulatory harmonization are critically assessed.

Ultimately, the article positions the INSTC not simply as a trade route, but as a strategic axis in the emerging multipolar world order, with significant implications for Eurasian geopolitics, regional integration and global logistics architecture.

Keywords: *Russia, Iran, India, geopolitics, trade route, multimodal network.*

ORIGINI ȘI INIȚIATIVĂ

De-a lungul istoriei, rutele comerciale care leagă Asia de Europa au avut un rol esențial în configurarea economică și geopolitică a regiunii eurasiatice, căi de transport precum „Drumul Mătăsii”, de exemplu, servind timp de secole drept punți de legătură între civilizații, facilitând atât schimbul de bunuri, cât și de idei și tehnologii. Ulterior, odată cu dezvoltarea transportului maritim și inaugurarea Canalului Suez (1869), schimburile comerciale s-au

orientat tot mai mult spre rutele maritime, în detrimentul celor terestre.

Cu toate acestea, nevoia unor rute alternative mai rapide și mai flexibile a devenit tot mai evidentă în ultimele decenii, în contextul blocajelor politice, creșterii tensiunilor geopolitice și dorinței unor state de a-și diversifica accesul la resurse și la noi piețe. Astfel, a apărut ideea unui coridor multimodal care să conecteze sudul Asiei de nordul Europei, cunoscut apoi sub denumirea de Coridorul Internațional de Transport Nord-Sud (INSTC).

**Autoarea este expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.*

În contextul destrămării Uniunii Sovietice (1991) și declarării independenței statelor din regiunile Caucazului și Asiei Centrale, acestea din urmă au simțit nevoia de rute alternative de transport care să faciliteze accesul la piețele internaționale, fără a depinde exclusiv de F.Rusă sau de rutele tradiționale din Turcia sau R.P. Chineză.

În perioada 1993-1996, Organizația de Cooperare Economică/ ECO (fondată în 1985 de liderii Iranului, Pakistanului și Turciei), împreună cu alte structuri regionale, a început să analizeze potențialul rutelor Nord-Sud spre Iran, Golful Persic și mai departe spre India, fiind privite ca alternative strategice. De asemenea, în acești ani au fost realizate (1) studii de fezabilitate pentru conectarea feroviară între Azerbaidjan, Iran și F.Rusă, (2) inițiative de dezvoltare a infrastructurii portuare în Bandar Abbas¹ și Baku/ Azerbaidjan și (3) propuneri de armonizare a regimurilor vamale și de facilitare a transportului multimodal. Comisia Economică și Socială a ONU pentru Asia și Pacific (UNESCAP) a susținut ECO în dezvoltarea conceptului de „Coridoare Euroasiatice”, iar proiecte precum Trans-Asian Railway și Asian Highway Network includ componente ale coridorului Nord-Sud.

În data de 12 septembrie 2000, F.Rusă, Iran și India au semnat, la Sankt Petersburg, acordul

pentru crearea Coridorului Internațional de Transport Nord-Sud (INSTC), prin care cele trei părți semnatare s-au angajat să colaboreze pentru: crearea unei platforme interguvernamentale în scopul dezvoltării coridorului, modernizarea infrastructurii de transport (drumuri, căi ferate, porturi și terminale multimodale), simplificarea procedurilor vamale și logistice între statele membre și promovarea cooperării între operatorii de transport public și privat. Acordul a fost ratificat în anul 2002 de către cele trei țări, la care s-au alăturat încă 11 membri: Azerbaidjan, Armenia, Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turcia, Ucraina, Siria, Belarus, Oman și Bulgaria (cu statut de observator).

Coridorul Internațional de Transport Nord-Sud (INSTC) a fost gândit ca o rețea de transport multimodală, cu o lungime de 7.200 km, care leagă Oceanul Indian și Golful Persic de Marea Caspică, prin Iran, conectată mai apoi la Sankt Petersburg și Europa de Nord prin F.Rusă.

În Fig.1 se poate observa că INSTC oferă o rută de transport mult mai scurtă, comparativ cu traseul maritim prin Canalul Suez (7.200 km față de 16.000 km), ceea ce determină reducerea duratei și a costurilor de transport între F.Rusă și India.

Fig.1: Coridorul Internațional de Transport Nord-Sud (INSTC)

DESCRIEREA TRASEULUI ȘI A COMPONENTELOR INFRASTRUCTURALE

La momentul propunerii sale, INSTC a fost privit ca un proiect ambițios, care urma să ofere Indiei acces la piețele din Asia Centrală și Eurasia, ocolind în același timp Pakistanul, însă, în timp, implementarea acestuia a stagnat din cauza conectivității feroviare deficitare din Iran.

În anul 2014, Ministerul Comerțului și Industriei din India a efectuat un transport simulat pe ruta Nhava Sheva (Mumbai) - Bandar Abbas (Iran) - Teheran - Bandar Anzali (Iran) - Astrakhan (F.Rusă). În urma testului s-a constatat că era necesară eficientizarea procedurilor vamale și logistice, deoarece transportul mărfurilor dintr-un port în camioane și apoi pe o rută feroviară necesită documente suplimentare, care îngreunează munca exportatorilor. Alte două teste similare au fost efectuate în 2014 și 2017 pe două rute către Azerbaidjan, prin Iran, și apoi către portul Astrakhan (Rusia), prin Marea Caspică. Potrivit declarațiilor fostului președinte al Asociației

Expeditorilor de Mărfuri din India (FFFAI), Sankar Shinde (cel care a condus simularea din 2014, reprezentând Ministerul Comerțului și Industriei al Indiei), în urma testelor s-a constatat că INSTC este mai eficient din punct de vedere al costurilor și al timpului decât ruta Canalului Suez, însă eficiența maximă a coridorului poate fi atinsă după rezolvarea problemelor legate de birocrăția vamală, lipsa digitalizării proceselor de tranzit și coordonarea slabă între autoritățile naționale ale statelor participante. Toate acestea contribuie la întârzieri în tranzit și la reducerea atractivității coridorului pentru transportatori.

În 2019, SUA au impus Iranului o serie de sancțiuni drastice, fapt ce a determinat companiile indiene să adopte o atitudine mai precaută față de proiectul INSTC, astfel:

- aprilie 2019: SUA au refuzat să reînnoiască derogările acordate cumpărătorilor de petrol iranian (China, India, Japonia), forțând Teheranul să întrerupă importurile pentru a evita sancțiunile;
- 8 mai 2019: a fost emis Executive Order 13871, prin care sancțiunile au fost extinse

Fig.2 – Ruta Nhava Sheva (Mumbai) - Bandar Abbas (Iran) - Teheran-Bandar Anzali (Iran) - Astrakhan (F.Rusă)

către sectoarele metalelor iraniene (oțel, aluminiu, cupru);

- 24 iunie 2019: a fost emis Executive Order 13876, care viza în mod direct bunurile și activele liderilor iranieni.

Însă, după lansarea ofensivei ruse din Ucraina (2022), sancțiunile impuse Rusiei au dus la creșterea comerțului dintre India și Moscova, ceea ce a readus în discuție INSTC. Rapoartele publicate în perioada respectivă indicau că INSTC era noua „rută de evadare economică” a Rusiei în fața sancțiunilor occidentale. Astfel, India a devenit cel mai mare importator de petrol rusesc, importurile crescând de la aproximativ 2,5 miliarde de dolari (în perioada 2021-2022) la peste 31 miliarde de dolari (în perioada 2022-2023).

În iulie 2022 a fost realizat primul transport de containere pe ruta INSTC, mărfurile fiind încărcate în portul Nhava Sheva (Mumbai) și transportate maritim până în portul Bandar Abbas (Iran), de unde au fost preluate terestru (rutier și feroviar), prin Iran și Azerbaidjan, către Astrakhan (F.Rusă), destinația finală fiind

Moscova. Durata totală a transportului a fost de 19 zile, comparativ cu 35-40 de zile pe ruta tradițională maritimă prin Canalul Suez și Marea Mediterană. Marfa transportată a inclus produse de uz general și bunuri de larg consum.

În prezent sunt operaționale următoarele rute ale INSTC:

- Ruta Centrală: începe din portul Nhava Sheva (Mumbai/ India), se conectează la porturile Bandar Abbas și Chabahar din Strâmtoarea Hormuz, apoi trece (feroviar și rutier) prin teritoriul iranian (orașele Nowshahr, Amirabad și Bandar Anzali) și traversează M.Caspică pentru a ajunge la porturile Olya și Astrakhan (F.Rusă)/ această rută este activă, fiind folosită pentru transporturi de bunuri (ex.: ceai, textile, echipamente industriale);
- Ruta Vestică: începe din portul Nhava Sheva (Mumbai/ India), se conectează la porturile Bandar Abbas și Chabahar din Strâmtoarea Hormuz, apoi trece (feroviar și rutier), prin Iran și Azerbaidjan, către Astrakhan (F.Rusă)/ ruta a fost folosită în

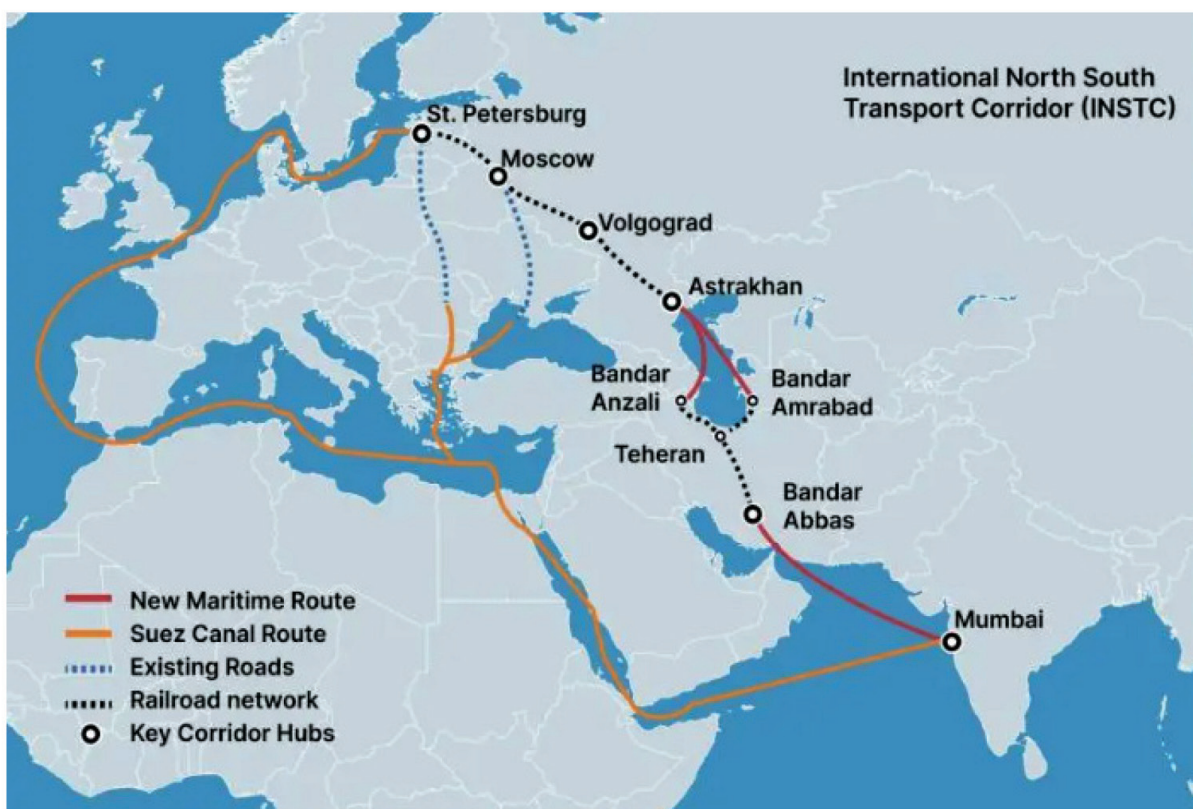

Fig. 3: Traseu maritim India – F.Rusă versus Coridorul Internațional de Transport Nord-Sud (INSTC)

special după anul 2022, când Rusia a căutat rute alternative din cauza sancțiunilor impuse în urma lansării ofensivei din Ucraina;

- Ruta Estică: conectează F.Rusă și India prin țările din Asia Centrală (Kazahstan, Uzbekistan și Turkmenistan)/ ruta este mai puțin frecventată, dar funcționează pentru anumite tipuri de mărfuri și în condiții speciale.

La nivel tehnic, coridorul suferă din cauza lipsei de standardizare a rețelelor feroviare, ecartamentul feroviar fiind diferit între Iran și fostele republici sovietice. Cel mai cunoscut exemplu este tronsonul Rasht (oraș din nordul Iranului) – Astara (oraș situat la frontiera Azerbaidjanului cu Iran), o verigă lipsă de aproximativ 162 km care, odată finalizată, ar permite conectarea directă între Iran și Azerbaidjan pe cale feroviară.

În mai 2023, F.Rusă și Iranul au semnat un acord bilateral pentru finalizarea segmentului feroviar Rasht-Astara, care prevede ca F.Rusă să finanțeze construcția, cu aproximativ 1,6 miliarde de dolari, prin intermediul unei linii de credit acordate Iranului. Termenul estimat pentru finalizarea lucrărilor este 2026, greu de atins pe fondul atacurilor aeriene executate de Israel și SUA asupra Iranului, în contextul disputelor privind dosarul nuclear iranian, și divergențelor în creștere dintre F.Rusă și Azerbaidjan.

Fig. 4: Traseul tronsonului Rasht (oraș din nordul Iranului) – Astara (oraș situat la frontiera Azerbaidjanului cu Iran)

IMPORTANȚA ECONOMICĂ ȘI AVANTAJELE CORIDORULUI

Principalul beneficiu al INSTC constă în reducerea timpului de tranzit între sudul Asiei și Europa de Nord. În mod tradițional, transportul de mărfuri între India și F.Rusă pe ruta maritimă prin Canalul Suez poate dura între 35 și 45 de zile, în timp ce pe rutele INSTC același transport poate fi realizat în 15-25 de zile, în funcție de segmentul ales.

Astfel, reducerea semnificativă a timpului de transport are un impact direct asupra costurilor logistice. În urma studiului preliminar efectuat de Federația Asociației Expeditorilor de Mărfuri din India (FFFAI) în anul 2014, care a avut ca obiectiv principal identificarea problemelor structurale și a legăturilor lipsă din coridor, s-a demonstrat că INSTC era cu 30% mai ieftin și cu 40% mai scurt decât ruta tradițională (prin Canalul Suez), reducând timpul de tranzit la o medie de 23 de zile pentru transporturile din Europa.

INSTC acționează ca o poartă de acces pentru India pentru a se reconecta cu națiunile bogate în resurse din Asia Centrală și Eurasia. Acesta reprezintă unul dintre cele mai importante aspecte ale politicii Indiei „Conectarea Asiei Centrale”, inițiată de liderii politici indieni în 2012, în încercarea de a-și reînnoi legăturile cu Asia Centrală. Într-un fel, INSTC servește poziției mai proactive pe care politica externă indiană a ajuns să o adopte în ultimii ani.

Multă vreme, conectivitatea Indiei spre vest a fost perturbată de relațiile sale controversate cu Pakistanul. Prin furnizarea unei legături directe către porturile iraniene Chabahar și Bandar Abbas, INSTC permite statului indian să ocolească obstacolul pakistanez. În plus, oferă Indiei oportunitatea de a întări legătura cu F.Rusă. Nevoia de a redresa activitățile comerciale, coroborată cu lipsa unei frontiere intermediare, face ca INSTC să fie imperativ pentru cele două.

O altă oportunitate pe care INSTC o oferă Indiei este aceea de a compensa prezența tot mai mare a R.P. Chineze în regiune. Portul Chabahar

din Iran, construit parțial de India, nu este esențial doar pentru conectivitatea Indiei cu Asia Centrală, ci are și o importanță strategică semnificativă. Situat la doar 72 km vest de portul pakistanez Gwadar, care a fost dezvoltat în cadrul BRI (Belt and Road Initiative, cunoscut sub denumirea de Noul Drum al Mătăsii), Chabahar permite Indiei să contracareze prezența strategică a R.P. Chineze în regiunea Oceanului Indian.

De asemenea, portul este esențial pentru ca Afganistanul (care nu posedă deschidere la mare) să își deblocheze potențialul comercial și să își reducă dependența de Islamabad. În acest context, merită menționat faptul că, prin poziționarea la intersecția coridoarelor de tranzit Nord-Sud și Est-Vest, Iranul este pilonul succesului INSTC. Din această perspectivă, izolarea Iranului în urma sancțiunilor SUA poate pune, inevitabil, în pericol realizarea INSTC. Cu toate acestea, semnarea unui memorandum de înțelegere, în anul 2020, între Corporația de Containere din India (Concor), susținută de stat, și Societatea pe Acțiuni Logistică a Căilor Ferate Ruse (RZD), pentru transportul de mărfuri prin intermediul INSTC, în ciuda amenințării sancțiunilor americane, indică perseverență geopolitică pentru operaționalizarea completă a coridorului.

În plus, INSTC facilitează acordurile de liber schimb, deschide noi oportunități de interacțiune cu mai multe blocuri comerciale regionale și de

armonizare a politicilor, aducând în același timp un climat juridic mai uniform și sporind stabilitatea regională. Din februarie 2022, F.Rusă și Iranul au arătat un interes crescut pentru consolidarea unor parteneriate, menite să suprimă și să conteste influența Statelor Unite și să le reducă vulnerabilitățile în fața sancțiunilor Occidentale. Izbucnirea

conflictului din Ucraina a făcut ca cele două state să conștientizeze nevoia de colaborare, care a fost consolidată prin intermediul unor întâlniri la nivel înalt și semnarea unor acorduri bilaterale în domenii precum securitatea, comerțul și schimburile culturale.

CONCLUZII

Deși INSTC are un potențial imens, acesta încă nu a fost realizat pe deplin, fiind condiționat de rezolvarea blocajelor și a constrângerilor care împiedică progresul. Cu toate că în primii ani de la înființare lucrările au fost demarate cu pași repezi, în perioada 2005-2012 dezvoltarea coridorului a fost încetinită. Dinamica progresului a fost reluată într-un ritm accelerat după a șasea reuniune a membrilor INSTC, din anul 2012, iar proiectul a progresat treptat. În mod semnificativ, tot în acel an, India a inițiat programul „Conectarea Asiei Centrale”. Unul dintre motivele ritmului lent de progres a fost impunerea de sancțiuni împotriva Iranului, care l-au izolat pe scena mondială. Celălalt obstacol major a fost lipsa sprijinului financiar. Niciunul dintre cei trei participanți principali nu are suficiente fonduri pentru a asigura un flux financiar constant pentru un proiect de o asemenea amploare.

Deși coridorul a stârnit interesul unor companii precum Deutsche Bahn, implicarea

sectorului privat în acest coridor a rămas, în mare parte, latentă din cauza preocupărilor companiilor pentru randamentul constant al investițiilor și a temerilor legate de securitate. Coridorul trece prin regiuni cu riscuri critice de securitate - fie că este vorba de instabilitate în Caucazul afectat de conflicte, extremism în Afganistan, discordie internă sau forme de criminalitate organizată transnațională, cum ar fi traficul de droguri. Acest lucru pune sub semnul întrebării securitatea tranzitului de mărfuri și puține companii sunt dispuse să își asume acest risc, punând în pericol viabilitatea economică a proiectului. Abordarea acestor provocări necesită o cooperare mai strânsă cu agențiile guvernamentale și întreprinderile private atât la nivel regional, cât și internațional.

Pe de altă parte, este important de menționat că punctul forte al coridorului îl reprezintă câștigurile comerciale obținute prin îmbunătățirea conectivității. În acest scop, membrii INSTC trebuie să profite și să utilizeze în mod practic și eficient complementaritatea sa cu rețeaua existentă de coridoare transnaționale din Eurasia, datorită axei Nord-Sud pe care

operează coridorul. Sinergia cu alte coridoare ar putea permite INSTC să creeze efecte economice pozitive suplimentare. Sincronizarea cu coridoarele Rețelei Transeuropene de Transport, cum ar fi coridorul Nord-Marea Baltică, cu organizații precum Cooperarea Economică a Mării Negre (OCEMN) și cu alte națiuni, precum Japonia, Myanmar și Thailanda, poate îmbunătăți semnificativ raza de acțiune a proiectului.

În același timp, membrii INSTC trebuie să încorporeze noi tehnologii digitale, să lanseze un portal web pentru schimbul de informații și să construiască noduri digitale de-a lungul coridorului pentru a-l transforma într-un sistem de rețea complet integrat. O modalitate de a realiza acest lucru este ca India, prin intermediul sectorului IT foarte bine dezvoltat, să preia conducerea în digitalizarea coridorului. Cealaltă modalitate constă în a promova o participare mai mare din partea sectorului privat, care este semnificativ mai eficient în implementarea și administrarea sistemelor tehnologice avansate de interes comercial.

BIBLIOGRAFIE

1. GANEA Marcela, „Raporturi de putere între Rusia, China și Statele Unite în Asia Centrală din perspectiva realismului ofensiv”, 13.12.2020; <https://www.geopolitics.ro>.
2. KORYBKO Andrew, ”Russia, Iran and India are creating a third pole of influence in international relations”, TheAltWorld, 22.05.2022; https://thealtworld.com/andrew_korybko/russia-iran-and-india-are-creating-a-third-pole-of-influence-in-international-relations.
3. KRISHNANKUTTY Pia, ”A dormant transport corridor between India, Russia, Iran is active 20 years later. Here`s why”, ThePrint, 03.04.2024; <https://theprint.in/diplomacy/a-dormant-transport-corridor-between-india-russia-iran-is-active-20-years-later-heres-why/2024254/>.
4. SARMA Ch. Hriday, ”Turning the International North-South Corridor into a ‘Digital Corridor’ ”, *Comparative Politics*, vol. 9, nr. 4, 2018, p. 124-138, 10.24411/2221-3279-2018-10008.
5. *** ”INSTC Conference-India 2015”, 87-94.
6. *** ”Text of Joint comprehensive strategic agreement between Iran and Russia”, IRNA, 17.01.2025; <https://en.irna.ir/news/85722405/Text-of-joint-comprehensive-strategic-agreement-between-Iran>.
7. *** LARICS (Laboratorul de Analiză a Războiului Informațional și Comunicare Strategică), „Alianța Rusia-Iran și Coridorul Internațional de Transport Nord-Sud”, 11.06.2024; www.adevarul.ro.

¹ Oraș portuar situat în sudul Iranului, pe coasta Golfului Persic, în dreptul Strâmătorii Hormuz.

XI JINPING ȘI REFORMA ARMATEI POPULARE DE ELIBERARE

*Isabela ANCUȚ**

Abstract

President Xi Jinping will remain the "core" of the leadership of the Chinese Communist Party (CCP) until 2027, as, according to the CCP Charter, the General Secretary can be replaced either by the consent of the Central Committee plenum or by the unanimity of the CCP Congress.

Given that the majority of the members of the CPC Central Committee are loyal to Xi Jinping, it is unlikely that they will change their views. However, the slow pace of achieving the goals vocally proclaimed over time, tensions with the US and the EU, the slowdown in the country's economic development, the hidden opposition of a part of the political-military elites and political factions are just some of the obstacles that the Chinese president faces in achieving his strategic objectives.

Keywords: *Xi Jinping, Chinese political spectrum, Chinese Communist Party, People's Liberation Army, Central Military Commission, reform, political factions, political purges.*

RELATIA XI JINPING – CONDUCEREA ARMATEI POPULARE DE ELIBERARE

Armata Populară de Eliberare (APE) a fost înființată în 1927 și reorganizată în 1949 de către R.P. Chineză, la sfârșitul Războiului Civil¹, fiind „brațul armat” al conducerii Partidului Comunist Chinez (PCC). În condițiile în care PCC urmărea să controleze toate nivelele de putere din China, influența asupra domeniului militar era o condiție *sine qua non* a existenței și supremației acestuia. APE este considerată armata PCC și mai puțin a statului, implicarea partidului fiind extrem de evidentă prin existența așa-numiților comisari/ofițeri politici și nu trebuie uitat faptul că Mao Zedong este cel care a spus că „puterea politică crește pe țeava unui tun”. Niciunul dintre liderii chinezi nu a uitat acest fapt, toate documentele oficiale din domeniul apărării, în special „Cartea

Albă a Apărării”, menționând de fiecare dată că rolul APE este de a „furniza suport strategic pentru consolidarea conducerii PCC și a sistemului socialist”². Educația politică și supravegherea menținerii convingerilor politice comuniste ale personalului militar au fost și sunt caracteristice APE, principalul organ prin care se exercită controlul civil fiind Comisia Militară Centrală (CMC).

Reorganizarea/ reforma APE a început din 1952, până în prezent fiind menționate aproximativ 20 de „reforme” ale acesteia, fiecare dintre liderii chinezi dorind să-și pună amprenta asupra dezvoltării statului și a principalelor sale instituții, cu precădere asupra armatei chineze. Prima reformă a APE a fost inițiată sub îndrumarea ministrului apărării Peng Dehuai, dar a fost întreruptă de Revoluția Culturală (1966-1976); în acea perioadă, reforma a vizat consolidarea îndochinării politice și nu dezvoltarea științei și

*Doctor în Științe Militare și Informații.

artei militare (respectiv pregătirea personalului militar), primul impact negativ al acesteia reflectându-se asupra sistemului de grade și gradații (gradația unui ofițer APE era mai importantă decât gradul acestuia). Reluarea reformei APE a venit în 1978, pe timpul perioadei de deschidere lansată de Deng Xiaoping. Acesta considera că politicile de reformă și deschidere vor crea condiții propice de dezvoltare economică și fiscală, cu impact direct asupra creșterii cheltuielilor din domeniul apărării. De altfel, „apărarea națională” a fost unul dintre cele „patru scopuri de modernizare” inițiate de către Zhou Enlai și promovate de către Deng Xiaoping³. Acesta din urmă a depus eforturi și pentru a restabili sistemul de grade ale ofițerilor (1988⁴) și a profesionaliza, în adevăratul sens al cuvântului, personalul APE.

Următorii lideri, Jiang Zemin (1989-2004) și Hu Jintao (2004-2012) au continuat politicile de reformare ale APE, impactul acestora reflectându-se cu precădere asupra procesului de recrutare, educație și pregătire militară, precum și asupra politicilor sociale și de salarizare. Conform inițiativei din anul 1997 a președintelui Jiang Zemin, „scopul strategic care traversează secolul” de modernizare a APE includea:

- *Pasul Unu* (1997–2010): reducerea numărului de personal militar, înființarea de structuri mult mai eficiente, achiziția de echipamente avansate și armament adecvat luptei în condițiile tehnologiei de vârf;
- *Pasul Doi* (2010–2020): utilizarea resurselor financiare sporite pentru apărare pentru a crește semnificativ calitatea armatei, prin dezvoltarea de echipament și armament de ultimă generație;
- *Pasul Trei* (2020–2050): modernizarea apărării naționale și a APE „până la mijlocul secolului”⁵.

Președintele Hu Jintao a adăugat detalii la pașii „unu” și „trei”, în ambele cazuri punându-se accent pe „informatizare” și câștigarea „războaielor locale de înaltă tehnicitate”⁶, proces care trebuia încheiat în anul 2020. Din păcate, toate eforturile depuse pentru reforma APE nu au avut efectele scontate, în pofida accelerării proceselor eferente acestora, perpetuându-se viziunile învechite privind viața militară - educație, pregătire și exercitarea

profesiei, iar corupția în cadrul APE a atins cote semnificative pe timpul conducerii lui Hu Jintao.

Odată cu instaurarea lui Xi Jinping la conducerea PCC și a țării (2012), reforma APE a devenit o prioritate a mandatelor sale, mai ales prin decizia de a-și pune propria amprentă asupra acestei modernizări, respectiv conectarea cu realizarea „Visului Chinei”. Politicile lui Xi Jinping în ceea ce privește reforma APE au pornit de la reforma sistemului de avansare în grad, inovarea domeniului educației militare, implementarea de noi regulamente, politici, structuri și compuneri de forțe, totul urmând a „se realiza prin forțe proprii (*self-revolution*) și prin rectificarea greșelilor anterioare”⁷.

Anul 2015 a marcat reforma cu numărul 11 din istoria APE. Această reformă, conform viziunii lui Xi Jinping, a însemnat continuarea unora dintre acțiunile anterioare, precum scăderea numărului de militari din cadrul infanteriei și a eşaloanelor superioare ale comandamentelor de forțe, reforma structurilor în ansamblul lor, dar și în detaliu, precum și transferarea unora dintre instituții (precum corpurile de logistică – căi ferate) în subordinea altor instituții, fie ele civile sau militare. În 2017 președintele Xi Jinping a formulat trei scopuri pentru reforma APE: realizarea „mecanizării” totale a forțelor armate până în 2020, încheierea modernizării militare a țării până în 2035 și realizarea unei armate noi, de nivel mondial, până în 2049 (când se va celebra centenarul înființării APE). În aceste condiții, președintele Xi Jinping a „rearanjat” procesul „în trei pași” de reformă a APE prin acceptarea încheierii „informatizării” până în 2020 (ca pasul unu), dar a decis că pasul doi (încheierea modernizării APE) va trebui finalizat în 2035, iar pasul trei în 2050.

Dacă anii 2017-2019 au fost unii dificili pentru APE, 2020 a fost unul de succes deoarece s-au realizat progrese semnificative în modernizarea doctrinelor, testarea și evaluarea echipamentelor militare. În plus, la nivelul unor categorii de forțe – Forțe Navale și Forțe Aeriene – au fost testate capacitățile expediționare, fiind executate exerciții complexe de lovire, patrulare și zboruri și exerciții în proximitatea Taiwanului. În plus, la Congresul Național al Poporului (NPC)

din acel an a fost codificat un nou termen⁸ pentru modernizarea planurilor de dezvoltare națională (în capitolul 16 al „Celui de-al 14-lea Plan Cincinal pentru Dezvoltare Națională Economică și Socială pentru obiectivele pe termen lung pentru 2035”). În viziunea lui Xi Jinping, 2027 va reprezenta o „actualizare” a deja existentei „*Strategii de dezvoltare în trei pași*” pentru modernizarea apărării. În plus, s-a specificat faptul că noul termen (față de termenul deja prestabilit de președintele Xi Jinping – 2035⁹) reprezintă, în accepțiunea președintelui chinez, o modificare – nu o limită a pasului trei, acesta „rearanjând” pașii doi și trei în funcție de noile riscuri, amenințări și vulnerabilități ale Chinei și, simultan, relevând dezvoltările semnificative ale strategiei militare chineze, în ansamblul acesteia¹⁰. Astfel, „2027” cuprinde, în fond, patru elemente esențiale:

- a. „Accelerarea dezvoltării integrate a mecanizării, informatizării și *intelligentizării*” - dacă primii doi termeni sunt cunoscuți, cel de-al treilea ne oferă noi perspective asupra dezvoltării, în perioada 2020–2027, a ceea ce APE numește îmbunătățirea „*intelligentizării*”. Președintele Xi Jinping a definit conceptul de „*intelligentizare*” ca reprezentând „integrarea inteligenței artificiale și a tehnologiilor conexe acesteia în capacitățile militare, o componentă importantă a modernizării militare care urmează a fi atinsă în 2050”¹¹.
2. „Accelerarea modernizării doctrinei militare, a structurii organizaționale, a personalului, a armamentului și echipamentelor militare”. Elementele enunțate sunt deja în curs de implementare, reformele organizaționale și cele de „ajustare” ale structurii de forțe fiind fără precedent. În China nu a existat un document unic care să conțină strategia militară națională¹², activitatea în domeniu bazându-se pe o serie de regulamente secrete, posibil similare celor existente și în alte state. Lucrurile s-au schimbat după ascensiunea la putere a lui Xi Jinping, din 2014 începând să fie emise o serie de

documente de reglementare a activităților derulate de către categoriile de forțe. CMC a actualizat doctrina militară strategică (emisă inițial în 1949) de nouă ori, cea mai cunoscută fiind cea din 2014. Documente publice disponibile care privesc strategia militară, organizarea APE și activitățile acesteia sunt reprezentate de versiunile Cărții Albe a Apărării din 2015, 2019, 2022 și 2024 (publicate de către Biroul de Informare al Consiliului de Stat al Chinei), de o serie de publicații autorizate de către Academia de Științe Militare, Universitatea Națională de Apărare a Chinei și universitățile categoriilor de forțe și cele publicate de centrele de cercetare din domeniu, afiliate APE¹³.

3. „Instaurarea primordialității calității și a prioritizării eficienței”. Această componentă arată accentul pus pe necesitatea de a utiliza mult mai eficient resursele existente, cu scopul maximizării calității modernizării. Elementul acesta este strâns legat de următorul, autoritățile chineze respectând vechile tradiții, de a integra strategiile economice și de securitate, în dorința de a facilita creșterea eficienței în domenii precum cercetarea și dezvoltarea.
4. „Promovarea simultană a îmbunătățirii puterii de apărare națională și a celei economice”. Strategia PCC privind *fuziunea militar-civil* (MCF) este, la nivel practic, „fuziunea națională a strategiilor de dezvoltare economică și socială cu cele de securitate”¹⁴.

Practic, „2027” este și un element legat de aniversarea centenarului înființării APE, precum și de pregătirea sărbătoririi centenarului înființării statului chinez (2049). În condițiile în care președintele Xi Jinping și-a asumat cel de-al treilea mandat de Secretar General al PCC (2022 – 2027), este evident că implementarea celor patru elemente, cu accent pe aspectele militare, este prioritatea sa numărul unu, aparatul de propagandă al PCC prezentând evoluțiile viitoare într-un document intitulat „*Gândirea lui Xi Jinping privind întărirea Armatei*”.

REFORMA APE – PE SCUT SAU SUB SCUT ?!

Ambițioasele reforme ale lui Xi Jinping din perioada 2015 – 2016 au încercat să îmbunătățească câteva dintre „capabilitățile” APE: derularea de operațiuni de tip întrunit (joint) de către APE, fapt generat de îmbunătățirea structurii de comandă și control a APE, și reasigurarea loialității instituției militare față de PCC, respectiv liderul acestuia, Xi Jinping¹⁵. Reformele au reușit să optimizeze structura APE pentru ca aceasta să se preteze la derularea de operațiuni întrinite, Comisia Militară Centrală (CMC) și președintele acesteia au căpătat o importanță mult mai mare, categoriile de forțe au fost echilibrate prin restructurarea și crearea de noi structuri – Forța de Suport Strategic și Forța de Rachete, precum și prin consolidarea, operaționalizarea și atingerea capacității operaționale, iar noile zone de operații (ZO) au fost construite pe principiul centric, cu participarea tuturor elementelor specifice categoriilor de forțe și a dezvoltării de armate complexe, cu responsabilități și structură mult mai adaptate derulării de operațiuni întrinite și/sau dislocării la distanță¹⁶.

Totodată, reformele au vizat și reorganizarea la nivel tactic a APE (de la divizie/regiment la brigadă), la nivel practic și ideologic/doctrinar. Deși aceste reforme ar fi trebuit să se finalizeze în 2020, procesele au fost încetinite de obstacole precum birocrăția și tendințele culturale puternic înrădăcinate în APE. Chiar dacă Xi Jinping a reușit să consolideze controlul PCC asupra instituției militare, acesta nu a fost un proces simplu sau ușor. Inițial, acesta a numit o parte din cercul său de apropiați în funcții care să susțină și să faciliteze reformele, iar atunci când tactica nu a reușit, a aplicat metode coercitive, cea mai la îndemână fiind campania anti-corupție. Tactica coercitivă i-a permis lui Xi Jinping să diminueze corupția existentă în APE și să elimine o parte dintre rivalii săi.

Reformele APE au urmat următoarele *paliere*:

✓ *Structura (conducerii)*

Pornind de la vârful conducerii APE, reformele lui Xi Jinping au vizat mărimea, importanța și scopul CMC, în sensul că aceasta

s-a redus numeric semnificativ, dar importanța sa a crescut. Reducerile au fost justificate legal prin noile norme și regulamente impuse de Xi Jinping în ceea ce privește vârsta de retragere din funcțiile publice. În context, situația prezentă pare a indica că numai unul dintre cei doi vice-președinți ai CMC va putea rămâne în funcție¹⁷. În prezent, CMC este compusă din cinci membri, dar ministrul apărării lipsește din CMC (demis), iar directorul Departamentului Muncă Politică, Miao Hua, a fost eliminat sub acuzația de corupție. Tot conform acestor regulamente, nou-numitul director al Departamentului Muncă Politică din cadrul CMC va trebui să se retragă după Congresul XXI al PCC din 2027 (pentru limită de vârstă). În plus, schimbările care privesc CMC au în vedere și perioadele de derulare a Congresului PCC (la fiecare cinci ani), în condițiile în care, de regulă, avansările și numirile/ mutările din funcții aveau loc pe timpul acestuia. În ceea ce privește conducerea APE, în 2027 nouă din cei 23 lideri ai armatei chineze vor fi deja schimbați/ trecuți în rezervă, iar alți 11 urmează să aibă o soartă similară până în 2030¹⁸. Și în cazul compoziției CMC găsim o serie de transformări: inițial, ca membri ai CMC erau directorul Departamentului General de Logistică, directorul Departamentului Armament și șefii categoriilor de forțe (Forțe Navale, Forțe Aeriene, Forța de Artilerie).

După reforma din 2016 schimbările au în vedere mutările pe/ de pe funcții similare în conducerile Zonelor de Operații (fostelor Regiuni Militare), ale categoriilor de forțe sau din cadrul Ministerului Apărării. În afara apariției de noi oportunități de îmbunătățire a carierei militare, aceste mutări au ajutat la creșterea coeziunii de acțiune și gândire a acestor lideri militari, pregătind terenul pentru ceea ce se dorea a fi operabilitatea în cadrul APE. Structurile componente din cadrul structurilor centrale ale CMC au fost și ele reorganizate în conformitate cu noile atribuții funcționale. Procese similare s-au derulat la nivelul categoriilor de forțe, scopul final al tuturor proceselor de reformă vizând realizarea unei armate preponderent operațională, funcțiile de sprijin, de suport, de consiliere etc. fiind diminuate ca număr sau cumulate în structuri mixte.

După construcția puterii militare, asigurarea unei strategii de apărare națională și generarea unei capacități de executare de operații întrunite, s-a avut în vedere asigurarea capacității operaționale pentru luptă, profesionalizarea ofițerilor, integrarea noilor sisteme de armament, integrarea civililor în sistemul militar (prin maximizarea fuziunii civili-militari), reforma sistemului juridic militar și actualizarea proceselor care au vizat reforma legilor și regulamentelor militare.

În ceea ce privește avansarea în grad, înainte de reforme promovarea în gradul de general cu trei stele era condiționată de numirea/ dislocarea în funcția de comandant ZO în zone/ regiuni diferite, iar structura APE și sistemul de grade se bazau pe sistemele celor 10 grade și 15 gradații. Trecerea de la structura regiment – divizie – corp de armată la cea de tip brigadă – corp de armată a creat multiple probleme ofițerilor, mai ales în ceea ce privește managementul carierei. Implicit, aceste probleme au avut impact asupra structurii lanțului de comandă; din acest punct de vedere, reforma către un sistem centric bazat pe grade s-a derulat într-un ritm mult mai scăzut decât s-a planificat, motiv pentru care s-a decis aplicarea treptată, pornindu-se de la reforma procesului de avansare la gradul de general cu trei stele, respectiv reforma procesului de numire a conducerii unei ZO.

Ultimii ani au înregistrat creșterea importanței rolului „comisarilor politici” (uneori numiți și „comandanți politici”), respectiv a principalelor atribuții ale acestora: identificarea de activități de corupție; recrutarea de noi comisari politici și desfășurarea de activități specifice de promovare a profesiei de cadru militar în regiunea/ localitatea unde este amplasată unitatea militară. Nu trebuie uitat că la nivelul comenzii unităților militare chineze, din punct de vedere al puterii decizionale comandantul (militar obișnuit) dispune de același nivel de autoritate ca și comisarul politic (care nu se subordonează comandantului, existând o balanță egală de puteri), comandantul unității urmând a gestiona aspectele specifice operaționale de luptă de la nivelul acesteia, iar comisarul politic pe cele specifice.

✓ *Organizațional*

La Plenara a Treia a celui de-al 18-lea Comitet Central al Partidului, din 2015, s-a anunțat decizia

de a „optimiza dimensiunea și structura armatei, de a ajusta și îmbunătăți echilibrul dintre categoriile de forțe, dintre servicii și secții, de a reduce instituțiile și personalul necombatant”¹⁹. La nivel practic, reforma privea: reducerea importanței a două categorii de forțe - Forțe Terestre și Artileria a 2-a, care semnificau 73% din totalul personalului militar chinez (Forțele Navale reprezentau 10%, iar Forțele Aeriene – 17%); crearea unui comandament de operații întrunite (subordonat CMC); crearea de Zone de Operații Întrunite (în locul Regiunilor Militare/RM); modernizarea colegiilor militare, prin adaptarea doctrinelor, regulamentelor și politicilor militare; crearea de noi categorii de forțe de luptă²⁰. Cu alte cuvinte, reforma privea patru piloni principali: transformarea structurii de forțe, modificarea organigramei conducerii APE, crearea de noi capacități și modernizarea sistemului educațional militar.

Dezideratele reformei cu numărul 11 s-au îndeplinit, treptat, în următorii ani, prin reducerea personalului militar cu aproximativ 300.000 de militari, crearea a cinci Zone de Operații/ZO și a unor noi categorii de forțe (Forța de Suport Strategic și Forța de Rachete) și transformarea unor structuri centrale ale APE (inclusiv a Direcției de Informații Militare). Ulterior, în aprilie 2024, Forța de Suport Strategic a suferit o nouă reformă și s-a divizat în trei componente, nivel categorie de forțe, subordonate CMC: Forța Ciberspațială, Forța de Suport Informațional și Forța Aerospațială. De exemplu, Forța Ciberspațială a fost organizată, în funcție de scopul său operațional, în cinci baze regionale tehnice de recunoaștere, fiecare corespunzând unei ZO. Atribuțiile acestora privesc consolidarea și optimizarea targeting-ului, culegerii și analizei de informații, care să susțină responsabilitățile ZO. Crearea acestor centre regionale a dorit să simplifice și să echilibreze complexul, suprapusul și cimentatul aparat de informații tehnice care exista înainte de reforme. Bazele regionale ale Forței Ciberspațiale au consolidat culegerea și analiza de informații tehnice sub o singură conducere, dorindu-se diminuarea birocrăției care afecta fuziunea informațiilor. Se pare că înființarea acestor baze a optimizat culegerea și interpretarea comprehensivă a situației operaționale.

În ianuarie 2016, s-a anunțat noua organizare

a CMC, cu cele 15 departamente funcționale, comisii și birouri, și noile responsabilități ale acestora. În plus, noile ZO încep să conțină componente din toate categoriile de forțe. Această etapă de reformă a pregătit fundamentul reformei structurilor de grade și gradații din APE, un lucru cu mult mai dificil de realizat decât s-a crezut inițial, în condițiile în care, până la acel moment, gradația unui ofițer APE era mai importantă decât gradul acestuia²¹. De asemenea, se continuă reforma sistemului de acordare de grade superioare (pentru generali), respectiv a condițiilor care trebuie îndeplinite (în special cele privind ocuparea de funcții în conducerea ZO și/ sau în cadrul categoriilor de forțe)²².

Totodată, tot în 2016, reforma CMC a însemnat extinderea responsabilităților acesteia prin preluarea unor atribuții și instituții din cadrul celor patru departamente generale existente anterior – Departamentul Stat Major General, Departamentul General Politic, Departamentul General Logistic și Departamentul General Armamente. Cea mai mare transformare a suferit-o Departamentul Stat Major General, care a pierdut din subordinea sa elemente semnificative din ceea ce însemna educația/ pregătirea militară, mobilizarea, planificarea strategică, războiul electronic, războiul cibernetic, managementul resurselor umane. Este adevărat că responsabilitățile și instituțiile nou create în cadrul CMC au fost supuse unor noi modificări în anii următori, urmând noile directive de reformă a APE, în conformitate cu viziunea președintelui Xi Jinping. Ministerul Apărării care, anterior, nu exista în lanțul de comandă al CMC către RM, respectiv unități, a preluat (începând cu 2015) unele unități de suport administrativ și de luptă.

✓Juridic

În perioada 2018-2023 s-au elaborat noi legi în domenii care vizau asigurarea securității naționale, câștigarea supremației informaționale, contracararea noilor amenințări și consolidarea puterii președintelui Xi Jinping. Pornind de la elaborarea, respectiv actualizarea normelor tipice specialităților militare și a regulamentelor, treptat, s-a trecut la elaborarea de documente ample, specifice categoriilor de forțe. Ulterior, s-au elaborat documente specifice întregului domeniu militar, documente destinate asigurării securității

naționale, în ansamblul său: *Legea Apărării Naționale - revizuită; Regulamentul privind Cooperarea Militară Internațională; Regulamentul privind instrucția CMC*²³; *Legea privind protecția statutului personalului militar, a drepturilor și intereselor acestuia; Regulamentul CMC pentru munca cu masele – unitate politico-militară; Legea serviciului militar - revizuită; Strategia Militară a Chinei*²⁴; *Știința Strategiei Militare*²⁵; *Legea granițelor R.P. Chineze; Introducere în Reglementarea Operațiunilor*²⁶; *Introducere în războiul opiniei publice, războiul psihologic și războiul juridic*²⁷; *Legea supravegherii disciplinei (de partid) în APE*.

În anul 2020 a fost aprobat „Regulamentul de integrare a PCC în APE”, ca o manifestare a consolidării puterii politice a președintelui Xi Jinping asupra forțelor armate. Regulamentul a enunțat cerințe specifice pentru conducere, referitoare la ideologie, obiective, sarcini și principii pentru integrarea PCC în APE, consolidând conducerea absolută a PCC asupra armatei. De asemenea, sunt menționate și cerințe specifice pentru autoritățile PCC și corpurile de control al disciplinei din cadrul APE privind sistemul de răspundere și supervizare a mecanismului de control asociat acestuia. Documentul a devenit „coloana vertebrală a regulilor interne ale partidului pentru asigurarea unui set cuprinzător de reglementări cu privire la integrarea PCC în APE” și precizează, în mod special, că APE se află sub conducerea lui Xi Jinping și a PCC, scopul integrării PCC în APE fiind acela de a rezolva „obstacolele, contradicțiile și confuziile cu privire la construirea încrederii APE în PCC”.

Concomitent cu extinderea controlului PCC asupra APE, s-a trecut și la consolidarea activităților de spionaj și contraspionaj, proces evidențiat în legislația elaborată în domeniu. Astfel, *Legea națională anti-spionaj* din 2014 a fost amendată cu noi prevederi juridice (2019), adecvate noilor realități, iar în 2020 s-a oficializat *Legea securității interne la nivel de provincie*, care încurajează cetățenii să colaboreze cu autoritățile pentru a furniza informații legate de orice fel de activitate suspectă de spionaj. După consolidarea măsurilor de contraspionaj, R.P. Chineză a intensificat operațiile de intelligence și spionaj în spațiul cibernetic, fiind elaborate și/ sau amendate prevederile existente, precum *Legea Criptografiei*.

Revizuirea *Legii Securității Cibernetică*²⁸ din 2020 a constat în îmbunătățirea și extinderea „măsurilor de inspecție de securitate a produselor de rețea și servicii, cu scopuri juridice și procesuale”. Respectivele măsuri mandatau inspecțiile de securitate ale Ministerului asupra tuturor produselor și serviciilor (persoane fizice și juridice din domeniul privat și de stat) din domeniul informatic și al tehnologiilor de comunicații/ ICT, astfel acordându-se puteri discreționare autorităților. Nu exista niciun mecanism de apel/ contestare a deciziilor adoptate de către autorități. Legătura acestor măsuri cu alte prevederi din legislația secundară rămâne neclară. Reglementările menționate anterior au fost actualizate și „corectate” prin pachetul legislativ adoptat imediat în anul următor: *Legea securității datelor*, *Legea protecției informațiilor personale*, *Regulamentul privind managementul vulnerabilităților în asigurarea securității produselor de rețea* și *Legea securității datelor*.

Noul context geopolitic și geostrategic a determinat Beijingul să adopte noi măsuri legislative, care să elimine orice fel de lacune din protejarea secretelor de stat, iar anul 2023 a marcat un nou început pentru revizuirea majorității legilor care vizează acest domeniu. Astfel, s-a decis combinarea necesităților de protecție și acțiune în domeniul securității și informațiilor cu cele de control absolut ale PCC și consolidarea poziției unice de lider a președintelui Xi Jinping.

În anul 2023 Comitetul Permanent al Congresului Național al Poporului adopta o versiune „îmbunătățită” a *Legii contraspionajului R.P. Chineze*. Ca și precedentele documente juridice, legea conținea prevederi prin care încuraja populația să raporteze actele de spionaj, dar evita să definească, fără echivoc, „actele de spionaj”, deși unele articole aduceau unele precizări minore. Odată cu creșterea puterii PCC și a președintelui, Comitetul Permanent al Congresului Național al Poporului/ CP-CNP a aprobat, în 2024, modificarea acestei legi, structurilor responsabile de protejarea informațiilor clasificate (MSS și MSP) fiind-le permis să-și intensifice acțiunile de control și promovare a culturii de securitate în rândul cetățenilor și personalului implicat în gestionarea secretelor de stat. În același an, instituția a aprobat

și amendamentele la „*Legea privind Protejarea Secretelor de Stat*”, stabilind noi standarde pentru sistemele și structurile care gestionează informații clasificate. Astfel, prin modificările aduse legii s-au consolidat măsurile de protejare a informațiilor vehiculate în instituțiile guvernamentale și cele private, în condițiile în care aceste informații nu fac parte din categoria secretelor de stat, dar a căror divulgare ar putea afecta securitatea națională. În categoria acestor informații au fost incluse, cu precădere, informațiile conexe noilor tehnologii, cu predilecție cele cu utilizare duală, inteligență artificială etc.

OBSTACOLE ȘI VULNERABILITĂȚI ÎN DERULAREA REFORMELOR APE

Așa cum menționam în articolele anterioare²⁹, președintele Xi Jinping are nevoie de persoane/ grupuri loiale pentru ca reformele sale să devină succese reale. Vulnerabilitățile care afectează planurile lui Xi Jinping sunt date de complexul tehnolo-industrial militar și conflictele interne din cadrul APE, ultimele fiind rezultatul luptei pentru putere (în cadrul APE) dintre ofițerii de rang înalt loiali președintelui chinez și cei care nu doresc să urmeze directivele acestuia.

Dacă în primii ani ai reformei transformările din cadrul APE au însemnat demiterea multor ofițeri de rang înalt și instaurarea în poziții-cheie a aliaților (Wang Xiaohong în MPS, Chen Yixin, Ying Yong³⁰) și susținătorilor președintelui chinez (dar și a oficialilor care nu se aflau în cercul intim de prieteni, dar care, prin acțiuni, au putut fi considerați loiali lui Xi Jinping - Miao Hua, Zhang Shengmin, Lin Xiangyang), de la începutul acestui an o serie de aliați care reprezentau instrumentul lui Xi Jinping de control al establishment-ului militar au fost înlăturați de oponenții acestuia. Printre personalitățile marcante pot fi menționați generalii He Weidong și Lin Xiangyang.

Dispariția generalului He Weidong, responsabil de probleme politice și de disciplină a militarilor și loial al lui Xi Jinping, a indus o stare de confuzie și tensiune în APE (în contextul eliminării lui Tang Yong și Miao Hua), în condițiile în care nu există un oficial militar de rang corespunzător care să îl poată înlocui. Se pare că Xi Jinping și-a pierdut încrederea în

acesta atât din cauza acțiunilor acestuia, dar și pe baza aprecierii că acesta nu mai poate „controla” generalii din APE³¹. Pe timpul mandatului lui He Weidong, mulți generali s-au aflat sub investigație sau au fost eliminați din funcție pentru abateri disciplinare, ca urmare a campaniei anti-corupție a lui Xi Jinping. Cu toate acestea, He Weidong a decis că acești oficiali pot ocupa alte funcții, unele mai importante decât cele de pe care veneau (Li Zhizhong a fost eliminat din poziția de reprezentant în CNP, dar a fost promovat ulterior și avansat în grad – gl.lt; similar, Li Pengcheng a pierdut poziția de reprezentant al CNP în 2024, dar a fost promovat viceamiral și comandant al Comandamentului Naval al ZO Sud; Tang Yong a pierdut statutul de membru al Comitetului Național al Conferinței Politice Consultative a Poporului Chinez și, posibil, recent și funcția de secretar adjunct al Comisiei de Inspekția Discipliniei din cadrul CMC)³².

În plus, chiar dacă modul de acțiune al lui Xi Jinping (campania anti-corupție), care a adus sub controlul său structurile de securitate, a determinat eliminarea unei părți semnificative din cei care nu erau de acord cu ideile sale, aceștia aveau propriile rețele de influență (ierarhic, pe verticală și pe orizontală) unde unii au crezut că, susținând oponenții lui Xi, vor avea de câștigat³³. Astfel, au fost demisi următorii: gl. Fang Fenghui – șef al Departamentului Stat Major Întrunit/ CMC, susținătorii și discipolii lui Guo Boxiong (gl. Du Jincai), Xu Caihou, oficiali din fosta CMC, susținătorii și discipolii lui Jiang Zemin, respectiv ai lui Zeng Qinghong³⁴, Gua Shengkun (fost șef al Ministerului Securității Publice - MPS), Geng Huichang (fost șef al Ministerului Securității Statului – MSS), Sun Lijun (fost vice-ministru al Securității Publice). Alți oficiali militari de rang înalt care au fost eliminați în 2024/ 2025 prin campania anti-corupție sunt: gl. Li Qiaoming (63 de ani), gl. Qin Shutong (61 de ani), gl. Wang Chunling (61 de ani), gl.lt. You Haitao (66 de ani) și vice-amiralul Li Pengcheng (61 de ani).

Chiar dacă mandatul numărul trei al lui Xi Jinping permite acestuia să decreteze noi instituții și reguli (mai mult sau mai puțin stabile) pentru asigurarea susținerii sale, acesta nu a putut elimina diviziunile dintre diversele birocrații aflate imediat sub vârful piramidei de putere.

După cum menționam în articolele anterioare³⁵, Xi Jinping și-a creat propria facțiune de suporterii în PCC, dar acest fapt a determinat și o contra-reacție, personaje precum Wang Yang, Li Xi și Hu Chunhua creându-și propriile facțiuni³⁶, separate de cea a lui Xi Jinping. Dar conceptul de facționalism a dispărut în sensul cunoscut anterior, în prezent fiind luați în considerare ca indicatori fundamentul tehnocrat și meritocrația.

Din cadrul facțiunilor și grupurilor de interese existente³⁷ („prințșorii”, Facțiunea Liga Tinerilor Comuniști/ LTC, grupul reformatoilor neo-liberali, neo-maoiști, Facțiunea Fujian, Facțiunea Zhejiang, Facțiunea Shanghai, Facțiunea Apărării Aerospațiale³⁸, Facțiunea Xi Jinping), unele personalități au dispărut, altele au început să conteste politicile lui Xi Jinping. Conștient de aparenta lipsă de fidelitate a unor ofițeri de rang înalt din cadrul APE, Xi Jinping a numit-o pe soția sa, Peng Liyuan, în cadrul Comitetului de Evaluare a cadrelor³⁹, structură care controlează numirile cadrelor superioare în diverse poziții.

Recentele eliminări din cadrul APE reușite de către oponenții lui Xi Jinping au vizat Facțiunile Shaanxi și Fujian⁴⁰, iar indirect, prin intermediul unor articole publicate în presa militară, chiar vicepreședintele CMC, Zhang Youxia, a susținut reinstaurarea unei conduceri colective și a unui proces decizional intern mai democratic, opunându-se astfel ideii lui Xi Jinping de conducere centralizată și unificată (demitizând ideea conducerii supreme a lui Xi Jinping), în pofida faptului că este considerat un apropiat al familiei Xi. Actualii membrii ai CMC provin din cadrul facțiunilor Shaanxi și Fujian, în timp ce Zhang Youxia și Zhang Shengmin sunt „prințșori” din Provincia Shaanxi. Liu Zhenli, un alt apropiat al lui Xi Jinping, este considerat ca aliat al Facțiunii Shaanxi datorită relațiilor sale cu Zhang Youxia⁴¹.

Căderile personalităților din cadrul facțiunilor Shaanxi și Fujian, „victime” ale disputei dintre oponenții lui Xi Jinping și campania anti-corupție a acestuia, au determinat alte eliminări din cadrul structurilor de conducere ale Forței de Rachete și Forței de Suport Strategic, respectiv ale Forței Aerospațiale și din cadrul Forțelor Aeriene și Navale, liderii acestora având legături cu Facțiunea Shaanxi, respectiv cu foștii miniștrii ai apărării

Li Shangfu și Wei Fenghe. La sfârșitul lui 2023, pe timpul Congresului Național al Poporului, s-a anunțat demiterea a nouă personalități militare, cinci dintre acestea fiind apropiate lui Li Shangfu (precum Zhang Yulin și Rao Wenmin). Zhang Youxia nu a fost implicat direct, dar eliminarea subordonaților săi a slăbit importanța Facțiunii Shaanxi. Li Shangfu a fost înlocuit cu un membru al Facțiunii Fujian, Dong Jun, dar nici acesta nu a rezistat mult timp. Este posibil ca aceste „căderi” să fi determinat inițierea „rezistenței” lui Zhang Youxia, care, văzând eliminarea susținătorilor săi, a decis crearea unei mișcări de opoziție la nivelul ofițerilor de rang înalt și foarte înalt din cadrul APE.

Contrariile dintre oponenții lui Xi Jinping și campania anti-corupție a acestuia se pot regăsi în următoarelor două afirmații: „aderarea la conducerea centralizată și unificată a Comitetului Central al PCC ca garant fundamental” – a lui Xi și „aderarea la conducerea colectivă” și „menținerea centralismului democratic” – a unei părți din conducerea APE (controlul rămâne în cadrul PCC și nu sub conducerea unui aparat particular, precum Comitetul Central, controlat direct de Xi). Pentru a echilibra puterea lui Xi oponenții săi au publicat în media militară opiniile lor. Acești oponenți au legătură cu Facțiunea lui Zhang Youxia⁴² și susțin ideea că este necesară existența mai multor „voci” care să exprime opinii, să susțină dezbateri complexe și specializate, astfel încât în cadrul procesului decizional cea mai bună/ optimă hotărâre să fie adoptată („conducerea Partidului este conducerea comitetului colectiv de partid”, „conducerea colectivă va acorda importanță rolurilor membrilor echipei”, „când se discută problematici, toată lumea trebuie să aibă o voce și putere decizională egale”, „O singură persoană nu dă tonul înainte de întâlniri, nu emite decizia finală în discuții, nu decide cum stau lucrurile atunci când rezoluțiile sunt încă la faza de proiect⁴³).

ÎN LOC DE CONCLUZII

Toate acțiunile recente de epurare efectuate de Xi Jinping arată faptul că acesta a pierdut și puțină încredere pe care o avea în ofițerii de rang înalt și foarte înalt din cadrul APE, orientându-se și atenția către opiniile vehiculate la nivelele

inferioare ale APE. Mutările de pe poziții/ funcții decise de Xi Jinping demonstrează acest lucru. Ca exemplu, fostul șef al Departamentului Central Organizare, Li Ganjie, și fostul șef al Departamentului Frontul Unit de Muncă, Shi Taifeng, au făcut „schimb” de funcții, la baza deciziei de înlocuire stând aprecierea că primul nu are capacitatea de a controla problemele de corupție din PCC și Guvern. Inspekția Disciplinei din cadrul Departamentului Central Organizare este o poziție dificilă datorită specificului activității. Inițial, numirea lui Shi Taifeng a însemnat încrederea lui Xi în acest aliat al său.

În perioada Congreselor 18 și 19, când controlul său era limitat, s-a continuat cu instaurarea în poziții cheie a celor apropiați lui (Chen Xi – șef Departamentul Organizare, Zhang Youxia - vice-președinte CMC pentru probleme politice). După Congresul 20 al PCC, toți membrii Comitetului Politic Permanent aparțineau facțiunii lui Xi Jinping. În condițiile în care problemele de corupție din partid, guvern și APE au continuat, Xi Jinping a început să le perceapă ca fiind rezultatul incompetenței lui He Weidong și Li Ganjie (în plus, aceștia nu sunt apropiați de Xi Jinping, așa cum sunt Chen Xi și Zhang Youxia).

Epurarea oficialilor militari de către Xi Jinping a determinat slăbirea puterii sale politice, independent de intențiile aflate în spatele acțiunilor lui Zhang Youxia sau a altor membri ai CMC⁴⁴. Chiar dacă Zhang Youxia își arată, indirect, opoziția față de modul de conducere al lui Xi Jinping, este foarte puțin probabil ca să inițieze acțiuni practice în acest sens. Interesele facțiunilor existente în cadrul APE „joacă”, simultan, pentru ambele părți – Xi Jinping și oponenți – ca avantaje și dezavantaje în lupta pentru putere a acestora⁴⁵. Se pare că, totuși, Xi Jinping a găsit modalitatea de a crește avantajele sale, recente și mai dese întâlniri de lucru ale Comisiei Centrale pentru Inspekția Disciplinei (CCDI), ale extinsei Comisii de Inspekția Disciplinei din cadrul CMC, a Departamentului Muncă Politică din cadrul APE și sesiunile de pregătire ale celor mai importanți oficiali militari ai APE derulate de la începutul lui 2025 demonstrând acest lucru.

La data de 30.06.2025, Xi Jinping a prezidat o întâlnire a Biroului Politic cu scopul de a iniția noi reguli de guvernare pentru anumite

instituții importante (*Regulamente privind munca instituțiilor decizionale, deliberative și de coordonare a Comitetului Central al PCC*)⁴⁶, deși, la nivel practic, acestea existau deja (stilul de conducere al lui Xi Jinping fiind, cu precădere, cel al punerii în fața faptului împlinit). Problemele interne și externe ale PCC par a crește și se conturează și ideea că însuși Xi Jinping se luptă să-și mențină poziția de lider suprem și/ sau că dorește să continue să implementeze un sistem dimensionat să atingă ambițiile sale politice.

Potrivit unor experți, Xi Jinping va continua să se confrunte cu noi provocări indirecte la adresa sa⁴⁷, care să conteste puterea sa politică și ideologică, în pofida felului său „informal” de conducere (de evitare sau interpretare proprie a regulilor și regulamentelor). Atât la nivel politic (prin activarea facțiunilor conduse de către Hu Jintao și Wen Jiabao și a LTC), cât și la nivelul APE (prin Chi Haotian/ Chi Xingbei, Zeng Qinghong și, mai recent, Zhang Youxia), criticile se intensifică și par a deveni mai „vocale”⁴⁸.

BIBLIOGRAFIE

1. ANCUȚ Isabela, „Jocuri de putere: noua elită politică chineză în perspectiva Congresului al 19-lea al Partidului Comunist Chinez”, *Revista Infosfera*, vol. IX, nr. 2, 2017.
2. ANCUȚ Isabela, „Epoca Xi Jinping”, *Revista Infosfera*, vol. XVII, nr. 1, 2025.
3. AYUSO Wanda, Henley Lonnie, „Aspiring to Jointness: PLA Training, Exercises, and Doctrine, 2008-2012”, în Kamphausen Roy, Lai David, Tanner Travis, *Assessing the People's Liberation Army in the Hu Jintao Era*, Carlisle, PA, U.S. Army War College Press, 2014.
4. BRAZIL Matthew, „The Qin Gang Saga Reveals Security Gaps”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 24, nr. 19, 04.10.2024.
5. CAMPBELL Caitlin, *China's Military: The People's Liberation Army (PLA)*, Congressional Research Service, Report R46808, 04.06.2021.
6. CHAR James, „A New Direction in the People's Liberation Army's Emergent Strategic Thinking, Roles and Missions”, *The China Quarterly*; <https://www.cambridge.org/core/journals/china-quarterly/article/new-direction-in-the-peoples-liberation-armys-emergent-strategic-thinking-roles-and-missions/9145F7E8DBCAC4DE5F50B51C40AAB0A5>;
7. CHAR James, Richard A. Bitzinger, *PLA Under Xi Jinping: New Direction in Strategic Thinking?*, RSIS Commentary, nr. 218, Rajaratnam School of International Studies, Singapore, 17.11.2017.
8. COCHRAN S. Edwin, „China's 'Three Warfares': People's Liberation Army Influence Operations”, *International Bulletin of Political Psychology*, vol. 20, nr. 3, September 7, 2020.
9. ECONOMY Elizabeth C., *The Third Revolution: Xi Jinping and the New Chinese State*, Council on Foreign Relations, 17.05.2018; <https://www.cfr.org/event/third-revolution-xi-jinping-and-new-chinese-state-elizabeth-c-economy>.
10. FRAVEL M. Taylor, *Active Defense: China's Military Strategy Since 1949*, Princeton University Press, New Jersey, 2019.
11. HOPE Arran, Johnson Matthew, Mattis Peter, Ajitutu Peace, „Divergent Implications for Xi's Power From New Party Regulations”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 13, 11.07.2025.
12. JOHNSON Ian, *Xi Jinping Exposed*, Council on Foreign Relations, 23.10.2022; <https://www.cfr.org/blog/xi-jinping-exposed>;
13. JOHNSON Ian, *Qin Gang's Removal Puts the Focus on Xi Jinping's Leadership*, Council on Foreign Relations, 26.07.2023; <https://www.cfr.org/blog/qin-gangs-removal-puts-focus-xi-jinpings-leadership>.
14. KAMPHAUSEN Roy, Scobell Andrew, Tanner Travis, *The People in the PLA: Recruitment, Training, and Education in the People's Liberation Army*, Carlisle, PA, US Army War College, 2008.
15. KENNETH W. Allen, „Assessment of PLA Leaders at the End of 2024”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 1, 17.01.2025.

16. KURLANTZICK Joshua, *My Previous Book on State Capitalism in China: Right Idea, Wildly Underestimated*, Council for Foreign Relations, China Studies, 17.10.2022.
17. LAM Willy Wo-Lap, "The Irresistible Rise of the Xi Family Army", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 17, nr 13, 20.10.2017.
18. LAM Willy Wo-Lap, "The Xi Jinping Faction Dominates Regional Appointments After the 19th Party Congress", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 18, nr. 2, 13.02.2018.
19. LAM Willy Wo-Lap, "Who are Xi Jinping's Enemies?", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 19, nr. 1, 04.12.2018.
20. LAM Willy Wo-Lap, "Xi Jinping Boosts the Party's Control and His Own Authority", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 21, nr 1, 13.01.2020.
21. LAM Willy Wo-Lap, "Helmsman" Xi Jinping primed to rule at least until the early 2030s, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 20, nr. 20, 13.11.2020.
22. LAM Willy Wo-Lap, "Early Warning Brief: Xi Jinping Issues Tough Warnings to Enemies Within the Party", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 21, nr 15, 23.07.2021.
23. LAM Willy Wo-Lap, "As Rival Factions Gain Traction, Xi Seeks to Secure Support from the Military", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 22, nr. 24, 28.01.2022.
24. LAM Willy Wo-Lap, "Xi Jinping is Poised to Become "Leader for Life" in Exchange for Sharing Politburo Seats with Rivals", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 22, nr. 10, 27.05.2022.
25. LAM Willy Wo-Lap, "Will the Xi Jinping Leadership Take up Reformist Policies After the 20th Party Congress?", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 22, nr. 16, 09.09.2022.
26. LAM Willy Wo-Lap, "Will a Successor to Xi Jinping Emerge from the Party's Seventh-Generation Leadership?", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 22, nr 23, 16.12.2022.
27. LAM Willy Wo-Lap, "The National People's Congress Exposes Xi Jinping's Problems", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 24, nr. 6, 15.03.2024.
28. LAM Willy Wo-Lap, "Peng Liyuan Rises Up the Ranks: Implications for Xi's Despotism Rule", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 24, nr. 11, 24.05.2024.
29. LAM Willy Wo-Lap, "Xi Sets Out 2029 Vision at Third Plenum", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 24, nr. 15, 26.07.2024.
30. LAWRENCE V. Susan, Martin F. Michael, *Understanding China's Political System*, Congressional Research Service, Report R41007, 2012.
31. LEIBOLD James, "New Textbook Reveals Xi Jinping's Doctrine of Han-Centric Nation-Building", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 24, nr 11, 24.05.2024.
32. McREYNOLDS Joe (ed.), *China's Evolving Military Strategy*, Jamestown Foundation, Washington DC, 2017.
33. MINZNER Carl, "What direction for legal reform under Xi Jinping?", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. XII, nr. 24, 14.12.2012.
34. SCOBELL Andrew, "China's Real Strategic Culture: A Great Wall of the Imagination", *Contemporary Security Policy*, vol. 35, nr. 2, 2014.
35. TANG K. Tristan, "Xi Struggles to Keep Military Construction Reform on Course at Two Sessions", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 5, 15.03.2025.
36. TRAN Brandon, Zhang Gerui, "PLA Factions and the Erosion of Xi's Power Over the Military", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 5, 15.03.2025.
37. TRAN Brandon, Liu Eric, Zhang Gerui, "PLA Purges Provide Opening for Xi's Rivals", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 13, 11.07.2025.
38. VEG Sebastian, "China's Political Spectrum under Xi Jinping", 11.08.2014, in *The Diplomat*, www.thediplomat.com/2014/china-s-political-spectrum-under-xi-jinping/11.08.2014.
39. ZHIYUE Bo, *[Party and the man] Factions and fence-sitters in Xi Jinping's China*, ThinkChina, Bo Zhiyue China Institute, Singapore Press Holdings, 27.09.2022; <https://www.thinkchina.sg/politics/party-and-man-factions-and-fence-sitters-xi-jinpings-china>.
40. WUTHNOW Joel, Saunders C. Phillip, "A New Sep Forward in PLA Professionalization", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 21, nr. 5, 15.03.2021.

- ¹ Partidul Comunist Chinez a anunțat înființarea R.P. Chineze la 01.10.1949, după câștigarea războiului civil împotriva forțelor naționaliste (cunoscute și drept „Kuomintang” sau KMT) ale Republicii China, conduse de Chiang Kai-shek.
- ² Biroul de Informare al Consiliului de Stat al R.P. Chineze, *Apărarea națională a Chinei în noua eră*, iulie 2019.
- ³ Andrew Scobell, „China’s Real Strategic Culture: A Great Wall of the Imagination”, *Contemporary Security Policy*, vol. 35, nr. 2, 2014, p. 211-226.
- ⁴ Joel Wuthnow, Phillip C. Saunders, „A New Step Forward in PLA Professionalization”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 21, nr. 5, 15.03.2021, p. 12-20.
- ⁵ „Lucrări Selectate ale lui Jiang Zemin”, vol. II, 2006.
- ⁶ Roy Kamphausen, Andrew Scobell, Travis Tanner, *The People in the PLA: Recruitment, Training, and Education in the People’s Liberation Army*, Carlisle, PA, US Army War College, 2008; citat de Joel Wuthnow, Phillip C. Saunders, „A New Step Forward in PLA Professionalization”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 21, nr. 5, 15.03.2021.
- ⁷ Willy Wo-Lap Lam, „As Rival Factions Gain Traction, Xi Seeks to Secure Support from the Military”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 22, nr. 24, 28.01.2022.
- ⁸ Prima menționare a termenului 2027 a apărut în octombrie 2020, la cea de-a 5-a Plenară a celui de-al 19-lea Comitet Central.
- ⁹ Anul 2027 va marca 100 de ani de la înființarea APE (01.08.1927).
- ¹⁰ Isabela Ancuț, „Jocuri de putere: noua elită politică chineză în perspectiva Congresului al 19-lea al Partidului Comunist Chinez”, *Infosfera*, nr. 2, 2017; *Idem.*, „Epoca Xi Jinping”, *Infosfera*, nr. 1, 2025.
- ¹¹ Jamestown Foundation, *China Brief*, 09.04.2019
- ¹² Taylor M. Fravel, *Active Defense: China’s Military Strategy Since 1949*, Princeton University Press, New Jersey, 2019, p. 29; a se vedea și Caitlin Campbell, *China’s Military: The People’s Liberation Army (PLA)*, Congressional Research Service, Report R46808, 04.06.2021.
- ¹³ Caitlin Campbell, *Op.cit.*
- ¹⁴ U.S. Department of Defense, 1 septembrie, 2020.
- ¹⁵ Wanda Ayuso, Lonnie Henley, „Aspiring to Jointness: PLA Training, Exercises, and Doctrine, 2008-2012”, în Roy Kamphausen, David Lai, Travis Tanner, *Assessing the People’s Liberation Army in the Hu Jintao Era*, Carlisle, PA, U.S. Army War College Press, 2014, p. 174.
- ¹⁶ Caitlin Campbell, *Op.cit.*
- ¹⁷ Se spune că „excepția confirmă regula”, iar China confirmă faptul. Vicepreședinții CMC pot rămâne în funcție până la 70 de ani, în timp ce membrii CMC, șefii de categorii de forțe și comandanții ZO trebuie să se retragă la vârsta de 65 de ani.
- ¹⁸ Tristan K. Tang, „Xi Struggles to Keep Military Construction Reform on Course at Two Sessions”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 5, 15.03.2025, p. 6-11.
- ¹⁹ Kenneth W. Allen, Dennis J. Blasko, John T. Corbett, „Updated - The PLA’s New Organizational Structure: What is known, unknown and speculation”, Parts 1-2, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 16, nr. 3, 04.02.2016.
- ²⁰ *Ibidem.*
- ²¹ Military Organization, în vol. *Chinese Military Encyclopedia. History of Chinese Modern War*, Encyclopedia of China Publishing House, July 2007, pp. 22-31, citat de Kenneth W. Allen, Dennis J. Blasko, John T. Corbett, *Op.cit.*
- ²² Odată cu reducerea de personal și a Regiunilor Militare, din 1985, s-a inițiat și transformarea sistemului de grade și gradații, trecându-se de la 18 gradații la 15. Astfel, în perioada 1988-1994, fiecărei gradații îi corespundea trei grade. Sistemul a fost simplificat astfel încât să existe două gradații la un grad.
- ²³ Un nou tip de instrucție militară, „sistem de sisteme”, cu scopul accelerării eforturilor de obținere a capacităților APE de armată de clasă mondială, respectiv de integrare a operațiilor întrunite.
- ²⁴ David M. Finkelstein, „China’s National Military Strategy: An Overview of the Military Strategic Guidelines”, *Asia Policy*, vol. 4, nr. 1, 2007, pp. 67-72; citat de Elsa B. Kania, „The PLA’s Forthcoming Fifth-Generation Operational Regulations — The Latest Revolution in Doctrinal Affairs?”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 16, nr. 7, 21.04.2016, p. 15-19.
- ²⁵ Elsa B. Kania, „The PLA’s Latest Strategic Thinking on the Three Warfares”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 16, nr. 12, 22.08.2016, p. 10-14.
- ²⁶ *Idem.*, „The PLA’s Forthcoming Fifth-Generation Operational Regulations — The Latest Revolution in Doctrinal Affairs?”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 16, nr. 7, 21.04.2016, p. 15-19.
- ²⁷ *Idem.*, „The PLA’s Latest Strategic Thinking on the Three Warfares”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 16, nr. 12, 22.08.2016, p. 10-14.
- ²⁸ Emisă de către Ministerul chinez al Securității Cibernetică și Administrația Națională pentru Protecția Secretelor de Stat.
- ²⁹ Isabela Ancuț, „Jocuri de Putere: Noua elită politică chineză în perspectiva Congresului Al 19-lea al Partidului Comunist Chinez”, Revista *Infosfera*, nr. 2, 2017 și „Epoca Xi Jinping”, Revista *Infosfera*, nr. 1, 2025.
- ³⁰ Willy Wo-Lap Lam, „The Xi Jinping Faction Dominates Regional Appointments After the 19th Party Congress”, Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 18, nr. 2, 13.02.2018, p. 3-7.

- ³¹ Tristan K. Tang, "He Weidong's Possible Downfall and Xi's Trust Deficit With the PLA", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 7, 12.04.2025, p. 7-12.
- ³² *Ibidem*.
- ³³ Isabela Ancuț, *Op. cit.*
- ³⁴ Vice-președintele lui Jiang Zemin.
- ³⁵ Isabela Ancuț, *Op. cit.*
- ³⁶ Ian Johnson, *How Xi Will Consolidate Power at China's Twentieth Party Congress*, China Studies, Council on Foreign Relations, 05.10.2022; *Idem.*, *Qin Gang's Removal Puts the Focus on Xi Jinping's Leadership*, China Studies, Council on Foreign Relations, 26.07.2023.
- ³⁷ Zhiyue Bo, *[Party and the man] Factions and fence-sitters in Xi Jinping's China*, ThinkChina, Bo Zhiyue China Institute, Singapore, 27.09.2022; <https://www.thinkchina.sg/politics/party-and-man-factions-and-fence-sitters-xi-jinpings-china>.
- ³⁸ Willy Wo-Lap Lam, *Op.cit.*
- ³⁹ Procesul de vetting al cadrelor era realizat de către Departamentul General de Politică. Prin reorganizarea unităților CMC, problemele disciplinare și de loialitate trebuiau înaintate către Departamentul Muncă Politică. Comitetul menționat (înființat la sfârșitul lui 2022) se presupune că va prelua procesul de vetting al cadrelor; a se vedea și Willy Wo-Lap Lam, "Peng Liyuan Rises Up the Ranks: Implications for Xi's Despotic Rule", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 24, nr. 11, 24.05.2024.
- ⁴⁰ Brandon Tran, Gerui Zhang, "PLA Factions and the Erosion of Xi's Power Over the Military", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 5, 15.03.2025.
- ⁴¹ *Ibidem*.
- ⁴² Brandon Tran, Gerui Zhang, *Op.cit.*
- ⁴³ *Ibidem*.
- ⁴⁴ Arran Hope, Matthew Johnson, Peter Mattis, Peace Ajirotutu, "Divergent Implications for Xi's Power From New Party Regulations", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 13, 11.07.2025.
- ⁴⁵ Tristan K. Tang, "Latest PLA Anti-Corruption Campaign Enhances Xi Jinping's Control Over the Military", Jamestown Foundation, *China Brief*, vol. 25, nr. 10, 23.05.2025, p. 21-27.
- ⁴⁶ Arran Hope, Matthew Johnson, Peter Mattis, Peace Ajirotutu, *Op.cit.*
- ⁴⁷ Brandon Tran, Eric Liu, Gerui Zhang, "PLA Purges Provide Opening for Xi's Rivals", Jamestown Foundation, *China Brief Notes*, 24.06.2025.
- ⁴⁸ Arran Hope, Johnson Matthew, Mattis Peter, Ajirotutu Peace, *Op.cit.*

ROLUL PLATFORMEI TIKTOK ÎN PROMOVAREA NARAȚIUNILOR PARTIDULUI COMUNIST CHINEZ

*Ionuț BĂDULESCU**

Abstract

The nowadays period is characterized by the continuum and rapid access to information. TikTok, a platform owned by the ByteDance Chinese Company, became one of the most important social media platforms globally, with about 1.6 billion active users. Even though it is a self-proclaimed apolitical entertainment and creative platform, due to the Chinese cyber security and intelligence laws, there is more and more proof that under the benign façade shown, TikTok has a sophisticated algorithm capable to shape the public discourse. In this regard, TikTok may be considered an important tool for projecting soft power of the Chinese Communist Party (CCP), which is amplifying the favorable narrative of the CCP and suppressing the messages which might negatively affect the Party. So, the Chinese platform raises many questions regarding the information sovereignty, the democratic resilience and the future of the digital governance.

Keywords: *TikTok, algorithms, CCP, propaganda, social-media, discourse power, soft power.*

CE ESTE TIKTOK?

TikTok este o platformă de social media care permite utilizatorilor să creeze, editeze, descopere și să partajeze videoclipuri. Inițial construit ca o aplicație pentru videoclipuri scurte, TikTok permite utilizatorilor, în prezent, să creeze videoclipuri cu durate cuprinse între 3 secunde și 60 de minute¹.

În septembrie 2016, compania chineză ByteDance a lansat aplicația Douyin, care urma să reprezinte înlocuitorul pentru piața chineză al aplicațiilor de social media Facebook și Instagram (ambele interzise în Republica Populară Chineză/RPC). În noiembrie 2017

ByteDance a achiziționat o altă platformă social media, Musical.ly, pe care a încorporat-o în aplicația Douyin, iar în august 2018 compania chineză a lansat versiunea globală a platformei Douyin, anume TikTok. Această ultimă platformă se remarcă prin algoritmul elaborat, care prin intermediul inteligenței artificiale reușește să identifice tipologia fiecărui utilizator, în funcție de preferințele acestuia.

Succesul aplicației a transformat TikTok într-un adevărat fenomen global. Astfel, în primul trimestru al anului 2025, aplicația avea 1,59 miliarde de utilizatori activi în fiecare lună. Apogeul a fost atins în ultimul trimestru al anului 2024, când aceasta avea cu 100 de milioane mai

^{*}Autorul este expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

mulți utilizatori la nivel global. Conform datelor statistice, în medie, utilizatorii folosesc aplicația 58 de minute pe zi, peste 65% din publicul țintă având vârste cuprinse între 18 și 34 de ani².

Popularitatea TikTok se datorează algoritmului pe baza căruia a fost construită platforma. Aceasta oferă un șir continuu de videoclipuri scurte, care dau o oarecare dependență ca urmare a faptului că nu solicită atenția utilizatorilor. Principalul element specific al acestui algoritm este dat de pagina „For You”, prin intermediul căreia algoritmul detectează rapid și precis preferințele utilizatorilor, oferindu-le videoclipuri personalizate. Astfel, platforma oferă fiecărui utilizator posibilitatea de a urmări strict ceea ce îl interesează, evitând subiectele care nu îi fac plăcere. În acest context, utilizatorii intră într-un fel de „cameră de ecou”, unde toate videoclipurile vizualizate nu doar că reprezintă subiecte de interes pentru aceștia, însă le și confirmă propriile idei și convingeri³. Nu în ultimul rând, TikTok reprezintă și o platformă de promovare pentru diferiți artiști, precum și o rampă de lansare pentru utilizatorii obișnuiți care sunt vrăjiți de mirajul obținerii faimei virtuale.

Prin coroborarea tuturor acestor elemente, faimă virtuală, posibilitate de promovare, respectiv posibilitatea întăririi propriilor convingeri (prin intermediul „camerelor de ecou”), TikTok creează un puternic sentiment de apartenență la grup, ceea ce contribuie semnificativ la popularitatea aplicației și o transformă într-un potențial element de propagandă și manipulare⁴.

PUTEREA DISCURSULUI

Conceptul de „putere a discursului” (sau „dreptul de a vorbi”) a apărut în RPC la sfârșitul anilor 1990 și făcea referire la lipsa alternativelor chineze, în diferite domenii (sport, economie, cultură etc.), față de variantele occidentale. „Puterea discursului” a căpătat o notă politică ca urmare a criticilor internaționale la adresa PCC, pentru acțiunile acestuia în Tibet (2008), unde mass-media chineze trebuiau să prezinte

variante Beijingului cu privire la evenimente. Ulterior venirii la conducerea PCC și a RPC a lui Xi Jinping, a fost evidențiată necesitatea „prezentării într-un mod favorabil a imaginii RPC” (Telling China’s story well) la nivel global, aceasta devenind o prioritate în dezvoltarea politicii chineze de soft power și a popularizării „puterii discursului”⁵. Totodată, trebuie menționat faptul că, în concepția occidentală, conceptul este interpretat ca o strategie chineză de promovare internațională a propriei narațiuni, dar și ca modalitate de propagandă și cenzură⁶.

Platforma TikTok este deținută de compania chineză ByteDance, care are sediul la Beijing. Legea națională a informațiilor⁷ (National Intelligence Law) din RPC, aprobată în anul 2017, solicită companiilor chineze, printre altele, sub formă de obligativitate legală, să „sprijine, asiste și să coopereze” cu statul chinez. Această stipulare dă naștere unor suspiciuni legate de independența companiei chineze, în special în contextul în care PCC evidențiază constant obiectivul strategic al RPC de a-și extinde „puterea discursului”, cu scopul remodelării narațiunilor internaționale într-un mod favorabil Beijingului.

Conducerea PCC consideră că a deține „puterea discursului” se traduce prin abilitatea de a crește puterea geopolitică a RPC, prin crearea unui consens în jurul unei alternative în care ordinea internațională este dictată de la Beijing. Aceasta privilegiază suveranitatea statului peste libertățile individuale și subordonează drepturile omului securității statului. În prezent, PCC apreciază că este deficitar în acest domeniu în comparație cu Occidentul, în special cu SUA, care folosesc acest concept în detrimentul Beijingului. Astfel, în calitate de putere emergentă, RPC se vede nevoită să conteste și să remodeleze actuala ordine globală utilizând și „puterea discursului”⁸.

Prin „puterea discursului”, RPC promovează narațiuni referitoare la „secolul umilinței” și la dramele provocate de puterile occidentale poporului chinez, precum și la ascensiunea RPC pe scena internațională, însă ca un actor global responsabil. Concomitent, „puterea discursului” vizează și suprimarea narațiunilor ostile Beijingului. În vederea atingerii acestor

obiective, sunt utilizate atât trusturile de presă, precum Xinhua, China Daily sau CGTN, cât și platformele social media, cea mai frecventă fiind TikTok⁹.

RPC este cunoscută pentru utilizarea și promovarea tehnologiilor cu dublă utilizare. Foarte probabil și platforma TikTok are o dublă utilizare, care pe lângă elementul de divertisment, poate fi utilizată și ca o modalitate de exercitare a influenței prin intermediul algoritmilor (moderarea selectivă a algoritmilor și amplificarea sau suprimarea anumitor teme). Dacă propaganda clasică poate fi mai ușor identificată, utilizarea inteligenței artificiale și a algoritmilor în cadrul platformei TikTok oferă posibilitatea acoperirii acțiunilor de influență. Propaganda prin intermediul acestei platforme devine mult mai eficientă și mai dificil de identificat, în contextul în care este realizată printr-o platformă de divertisment, aparent neutră din punct de vedere ideologic, dar care are capacitatea de a livra narațiunea dorită unui public țintă bine specificat¹⁰.

MANIPULAREA CONȚINUTULUI PE TIKTOK

Conform politicilor de moderare ale TikTok, videoclipurile de pe platformă sunt împărțite în șase categorii:

1. în prim-plan (featured): videoclipuri promovate;
2. generale: limitate în anumite regiuni ale globului, pentru a evita încălcarea legislației din anumite state;
3. nerecomandate: nu apar în fluxul „For You”, dar pot fi partajate pe profil;
4. indisponibile pentru flux: nu apar în fluxul „For You” și sunt greu de identificat atunci când sunt căutate, fiind afișate în spatele altor videoclipuri cu hashtag similar;
5. vizibile pentru sine: sunt vizibile doar utilizatorului care le-a postat, neapărând în fluxul „For You” și fiind neidentificabile cu ajutorul căutării;
6. șterse: videoclipuri șterse¹¹.

Politicile de moderare ale TikTok sunt generale, dar sunt aplicate într-o asemenea manieră încât permit interzicerea anumitor subiecte

controversate. De exemplu, există o politică de interzicere a „demonizării și distorsionării istoriei locale sau a altor state”, care prevede ștergerea videoclipurilor cu privire la masacrul din Piața Tiananmen. Politica de evitare a „subiectelor foarte controversate, precum separatismul” este utilizată pentru interzicerea videoclipurilor cu privire la Tibet și Taiwan. Există multe astfel de exemple cu privire la acest proces în ghidul moderatorului TikTok. Postările referitoare la subiectele menționate mai sus sunt clasificate în categoria a cincea (videoclipuri vizibile pentru sine), însă postările religioase care promovează grupuri, precum Falun Gong, sunt văzute ca fiind mai nocive, motiv pentru care intră în categoria a șasea (videoclipuri șterse), existând riscul impunerii de sancțiuni pentru utilizator¹².

În prezent, TikTok antrenează modele de *machine learning* pe videoclipurile anterior șterse, pentru a recunoaște violarea politicilor de moderare a noilor postări. În acest sens, TikTok susține că, în cursul anului 2024, peste 90% dintre videoclipurile șterse au fost selectate pentru a fi eliminate cu ajutorul inteligenței artificiale¹³.

Pe lângă exemplele anterior menționate (masacrul din Piața Tiananmen, independența Tibetului/ Taiwanului și gruparea religioasă Falun Gong), trebuie menționate și alte subiecte sensibile pentru PCC care par a fi cenzurate pe platforma TikTok, precum protestele din Hong Kong din perioada 2019-2020 sau încălcarea flagrantă a drepturilor omului, care vizează populația musulmană uigură din regiunea autonomă Xinjiang.

Masacrul din Piața Tiananmen

Începând cu data de 15.04.1989, numeroși studenți și intelectuali au condus mai multe manifestații de protest, prin care solicitau reforme democratice și măsuri împotriva corupției din interiorul PCC. Partidul, sub conducerea lui Deng Xiaoping, a considerat manifestațiile ca fiind o amenințare la adresa stabilității și a decis reprimarea violentă a acestora; astfel, Armata Populară de Eliberare (APE) a deschis focul, în dimineața zilei de 04.06.1989, asupra unui număr mare de protestatari (zeci de mii de oameni) aflați în Piața Tiananmen din Beijing. Acțiunea

a provocat numeroase victime, însă un număr exact al acestora nu este disponibil, ca urmare a opacității PCC. Totuși, estimările vorbesc de sute sau chiar mii de victime din rândul protestatarilor.

PCC a suprimat informațiile despre masacru, discuțiile pe acest subiect fiind interzise în presa internă, orice referire la acest eveniment în spațiul on-line fiind rapid cenzurată. Ceea ce este îngrijorător este faptul că această atitudine se observă și pe platforma TikTok, una destinată exclusiv publicului extern, politicile de moderare dezvoltate de compania ByteDance evidențiind tipare similare de suprimare și cenzură.

În acest sens, publicații precum *The Guardian*¹⁴ sau *The Intercept*¹⁵ au publicat articole de investigație în care au arătat că algoritmul TikTok elimină sau limitează vizibilitatea videoclipurilor care înfățișează tancuri, priveghiuri la lumina lumânărilor sau referințe numerice precum „6.4” sau „8964” (simbolice pentru 04.06.1989). Toate acestea intră sub incidența regulilor ByteDance, care prevăd pedepsirea cu „ștergerea” a tuturor postărilor care „reprezintă un pericol la adresa securității naționale”, lezează „interesele și onoarea națională” sau „denigrează sau distorsionează istoria locală sau a altor state”. Astfel, „masacrul din piața Tiananmen” este unul dintre singurele trei exemple reale menționate ca încălcând aceste reguli. În prezent, platforma TikTok găzduiește doar 92 de postări cu hashtag-ul „#tiananmenmassacre”. Drept comparație, platformele X (fostul Twitter) și Facebook au zeci de mii de postări cu acest hashtag¹⁶.

Independența Tibetului și/sau a Taiwanului

Celelalte două subiecte foarte sensibile la adresa RPC sunt reprezentate de ideea independenței Tibetului și/ sau a Taiwanului. În ambele cazuri, TikTok a fost, în repetate rânduri, acuzat că a cenzurat videoclipuri, aliniindu-se, astfel, interesului guvernului de la Beijing de a controla narațiunea. În acest sens, în ceea ce privește independența Tibetului, publicația *The Guardian* a publicat (2019) un articol în care arăta că moderatorii TikTok au primit instrucțiuni clare referitoare la necesitatea suprimării mențiunilor cu privire la independența Tibetului¹⁷. Mai mult,

conținutul critic la adresa politicilor Beijingului cu privire la Tibet este suprimat, vizibilitatea acestuia fiind mult redusă. În urma căutării hashtag-ului „#freetibet” pe TikTok, pot fi identificate 4.122 de postări, însă, o foarte mare parte dintre acestea nu au nicio legătură cu independența Tibetului, fiind total irelevante cu privire la acest subiect. Pentru exemplificare, menționăm postările utilizatorilor „amongus123458277”, din data 24.05.2025 (dans tibetan¹⁸), „jacmartin”, din data de 23.08.2023 (peisaj din Tibet, cu titlul „Tibet, China”¹⁹), „tibetan_homies”, din data de 04.02.2025 (videoclip amuzant cu călugări tibetani²⁰).

O altă tipologie a videoclipurilor identificate sub hashtag-ul anterior menționat face referire la dezvoltarea Regiunii Autonome Tibet sub conducerea PCC (utilizatorul „b1ks52” a postat, în data de 24.11.2024, un videoclip în care arată imagini panoramice din Lhasa, aducând elogii PCC pentru dezvoltarea regiunii²¹). Nu în ultimul rând, un al treilea tip de videoclipuri sub acest hashtag prezintă vloggeri occidentali care promovează teorii ale conspirației (majoritatea au legătură cu SUA), referitoare la așa-numitele campanii de denigrare a Beijingului cu privire la nerespectarea drepturilor omului, mai ales în ceea ce privește minoritățile naționale. În acest sens, utilizatorul „willzbackup” a postat, în data de 05.11.2024, partea a treia a unor „dezvăluiri” cu privire la implicarea CIA în desfășurarea unei operațiuni psihologice cu denumirea „Free Tibet”²².

Toate acestea au ca obiectiv reducerea semnificativă a accesului la informații referitoare la acțiunile Beijingului în Tibet, concomitent cu promovarea ideii referitoare la nevoia tibetanilor de a primi sprijinul guvernului de la Beijing pentru a prospera. De asemenea, sub hashtag-ul „#freetibet”, platforma promovează și laitmotivul propagandei chineze, și anume denigrarea SUA.

Referitor la Taiwan, independența acestuia reprezintă o linie roșie pentru Beijing, motiv pentru care TikTok pare să minimalizeze expunerea la conținutul care sprijină independența insulei sau care critică „politica unei singure Chine”. În acest sens, hashtag-ul „#taiwanindependence” returnează doar 219 postări, o mare parte dintre acestea prezentând declarații ale oficialilor chinezi sau știri ale trusturilor media de stat chineze²³.

Gruparea religioasă Falun Gong

Gruparea religioasă Falun Gong s-a desprins în 1992 din mișcarea Qigong, căpătând din ce în ce mai mulți adepți. În 1996, ca urmare a retragerii din Asociația de Cercetare Științifică de Qigong, autoritățile au început demersurile pentru oprirea creșterii și influenței acestei organizații în rândul populației chineze. Cu toate acestea, în anul 1999 mișcarea avea aproximativ 70 milioane de membri. Protestele organizate de mișcare, ca urmare a discriminării și supravegherii din partea Biroului de Securitate Publică, au culminat cu manifestațiile din aprilie 1999 din Tianjin și, în pofida unor discuții pașnice purtate de reprezentanți ai mișcării cu premierul chinez (în interiorul complexului guvernamental Zhongnanhai), Jiang Zeming (secretarul general al PCC) s-a arătat foarte iritat de proteste, catalogându-le drept cele mai mari după protestele din Piața Tiananmen. Ulterior, începând cu iulie 1999, PCC a adoptat măsuri de persecutare sistematică a mișcării, fiind acuzat de atrocități împotriva membrilor grupării²⁴. În prezent, mișcarea religioasă Falun Gong este interzisă pe teritoriul RPC.

În același timp, PCC întreprinde măsuri pentru persecutarea mișcării Falun Gong și la nivel mondial, extinzându-și activitățile de propagandă, dezinformare și represiune transnațională împotriva mișcării religioase. Una dintre principalele metode pentru atingerea acestui obiectiv este de a mobiliza resursele Ministerului Securității Publice și ale altor entități ale PCC pentru a „sprijini pe deplin” formatorii de opinie din social media să atace mișcarea Falun Gong. Astfel, tot mai multe videoclipuri care defăimează mișcarea Falun Gong au început să apară în social media. Dacă anterior platforma YouTube și aplicația X (fosta Twitter) erau inundate de astfel de videoclipuri și postări, în prezent au fost identificați tot mai mulți formatori de opinie occidentali care utilizează limbajul PCC, care demonizează mișcarea Falun Gong²⁵.

Protestele din Hong Kong

În martie 2019 legislativul din Hong Kong a propus un nou proiect de lege, care ar fi permis extrădarea suspectilor din Hong Kong în China continentală pentru a fi judecați (Legea extrădării²⁶). Proiectul a dus la apariția unor proteste de mare amploare în iunie 2019, milioane de protestatari ieșind în stradă pentru a se opune proiectului, motivând că acesta ar duce la subminarea independenței judiciare a Hong Kong-ului și că ar periclita disidenții. Proiectul în cauză reprezenta doar una dintre multele îngrijorări ale populației din Hong Kong cu privire la ingerințele tot mai mari ale Beijingului, ingerințe care aduceau atingere autonomiei Regiunii Administrative Speciale. Astfel, manifestanții au solicitat mai multe libertăți democratice, tragerea la răspundere a poliției pentru suprimarea violentă a protestelor și retragerea proiectului de lege. Ciocnirile violente cu poliția și amploarea protestelor au atras atenția internațională. Un an mai târziu, în data de 30.06.2020, a fost implementată „Legea RPC pentru apărarea securității naționale în Regiunea Administrativă Specială Hong Kong²⁷”, care prevedea, printre altele, aplicarea legislației din China continentală pentru patru infracțiuni: secesiune, subversiune, terorism și complot. Astfel, protestatarii s-au văzut puși în situația de a fi acuzați de una dintre cele patru infracțiuni, în special în contextul în care autoritățile chineze au acuzat constant implicarea SUA și a Marii Britanii în protestele din Hong Kong.

În acest sens, în perioada protestelor a fost observată o migrare masivă a numeroși diplomați chinezi pe Twitter, care timp de mai multe luni de zile au discreditat protestele și au încercat să portretizeze adoptarea Legii Securității Naționale de către PCC și arestările subsecvente ca un răspuns proporționat²⁸. În plus, ceea ce a stârnit îngrijorări a fost acea absență a videoclipurilor referitoare la protestele din Hong Kong de pe platforma TikTok. Astfel, în septembrie 2019, *Washington Post* a publicat un articol în care menționa că hashtag-ul „#hongkong” era în tendințe pe platformele de social-media, precum Facebook sau Twitter, însă nu și pe TikTok.

În acest context, publicația americană a acuzat platforma chineză că cenzurează videoclipurile a mii de protestatari pro-democrație²⁹.

Totodată, la o simplă căutare³⁰ a hashtag-ului „#hongkongprotest” pe TikTok, pagina returnează doar 769 de videoclipuri. Majoritatea dintre acestea sunt postate după începutul anului 2024, iar foarte multe nu au nicio legătură cu protestele desfășurate în perioada 2019-2020. De asemenea, printre videoclipurile returnate se regăsesc multe care prezintă versiunea Beijingului, menționând că protestele au ca obiectiv final revenirea sub conducere britanică.

Uigurii din Xinjiang

Una dintre cele mai mari probleme actuale în ceea ce privește respectarea drepturilor omului de către PCC este reprezentată de represiunea la adresa populației musulmane uigure din Regiunea Autonomă Xinjiang. În acest sens, Human Rights Watch a acuzat (19.04.2021) conducerea de la Beijing de crime împotriva umanității, PCC fiind făcut responsabil, printre altele, de implementarea unor politici sistematice direcționate împotriva populației musulmane uigure, precum detenție în masă, tortură, răpiri, supraveghere în masă, ștergere a identității culturale și religioase, separarea de familie, dislocări forțate în RPC, muncă forțată, violență sexuală și violarea drepturilor de reproducere (ex.: sterilizare forțată)³¹.

Totodată, Adrian Zenz acuză PCC de genocid împotriva populației uigure, documentând o campanie sistematică a PCC de reducere forțată a natalității în rândul populației uigure din Xinjiang, începând cu anul 2016. Acesta acuză guvernul chinez că a impus sterilizări, montarea de dispozitive intrauterine și alte multe forme de control al nașterilor, sub amenințarea internării în lagărele de „reeducare”. În plus, conform datelor oficiale, sporul natural al populației uigure din Xinjiang a cunoscut o scădere cu până la 84% din anul 2015 până în anul 2018³².

În pofida condamnării globale, platforma TikTok găzduiește foarte puține videoclipuri referitoare la acest subiect. Mai mult, a fost acuzată, cu numeroase ocazii, de cenzurare a subiectului atrocităților comise de PCC împotriva

minorității uigure. În acest sens, a devenit celebru cazul adolescentei americane, Feroza Aziz, contul acesteia fiind suspendat ulterior publicării unui videoclip în care prezenta represiunea chineză la adresa uigurilor. Videoclipul a devenit viral, în contextul în care Feroza Aziz și-a început discursul prin promovarea inițială a unui tutorial de machiaj. Ulterior unui val de acuzații adus TikTok cu privire la cenzură și îngrădirea dreptului la libertatea de expresie, suspendarea contului adolescentei a luat sfârșit, TikTok menționând că incidentul a avut loc în contextul unei „erori umane de moderare”³³.

Totodată, numeroși activiști uiguri care locuiesc în afara RPC au acuzat TikTok pentru ștergerea videoclipurilor în care sunt prezentate încălcările drepturilor omului la adresa populației uigure din Xinjiang și chiar a videoclipurilor care nu au legătură cu subiectul, dar sunt postate de persoane care au tratat în trecut teme legate de atrocitățile PCC la adresa minorității uigure.

În concluzie, există numeroase rapoarte care indică faptul că hashtag-ul „#Xinjiang” este adesea cenzurat atunci când face referire la atrocitățile comise de PCC. Totuși, la căutarea hashtag-ului respectiv, utilizatorii identifică videoclipuri ale vloggerilor care promovează propaganda PCC cu privire la Regiunea Autonomă Uigură Xinjiang, prezentând o versiune idealistă a acesteia³⁴.

PROMOVAREA CONȚINUTULUI FAVORABIL RPC

Concomitent cu suprimarea conținutului nefavorabil, diferite studii evidențiază faptul că platforma TikTok manipulează informațiile în favoarea PCC. Astfel, în cadrul unui prim studiu, au fost create conturi pe mai multe platforme, anume pe TikTok, Instagram și YouTube, cu scopul de a compara conținutul returnat despre subiecte sensibile precum cele menționate în capitolul anterior. Concluzia a fost că TikTok găzduiește semnificativ mai puțin conținut critic la adresa RPC decât celelalte două platforme (referitor la Tibet, 5%, comparativ cu 12% pe YouTube și 31,7% pe Instagram; referitor la masacrul din

Piața Tiananmen, 19,6%, comparativ cu 56,7% pe Instagram și 64,7% pe YouTube; referitor la încălcarea drepturilor minorității uigure, 10,7%, comparativ cu 19% pe YouTube și 84% pe Instagram; referitor la Xinjiang, 2,3%, comparativ cu 17,3% pe Instagram și 21,7% pe YouTube)³⁵.

Un al doilea studiu, realizat în continuarea primului, relevă faptul că, deși utilizatorii interacționează mai mult cu videoclipuri anti-PCC, platforma TikTok promovează în mod disproportionat conținut pro-Partid. Astfel, este sugerată o manipulare intenționată a algoritmului³⁶. Cel de-al treilea studiu, realizat în continuarea celorlalte două, are la bază un sondaj care a implicat 1.214 cetățeni americani. În urma acestuia, s-a constatat că utilizatorii frecvenți ai TikTok au percepții mai favorabile despre RPC decât utilizatorii celorlalte două platforme care au fost parte a studiului³⁷.

Un alt studiu, realizat în Taiwan, reliefează faptul că TikTok reușește să influențeze percepția tinerilor taiwanezi cu privire la RPC și la identitatea națională a populației din RPC. Astfel, în pofida faptului că doar 22% dintre taiwanezi utilizează aplicația, aproximativ 60% dintre aceștia sunt elevi de gimnaziu (majoritatea fete). Studiile arată că algoritmul TikTok promovează un volum mult mai mare de videoclipuri pro-Beijing, inclusiv propagandă cu privire la așa-numita democrație chineză”, care este portretizată ca fiind superioară sistemului politic taiwanez. Tinerii între 20 și 24 de ani, anterior cei mai atașați identității taiwaneze, sunt mult mai puțin rezilienți la influența chineză și adoptă numeroase expresii și jargoane specifice Chinei continentale. În acest sens, este de remarcat faptul că TikTok reprezintă un canal de influență geopolitică care

afectează valorile și atitudinile politice ale noii generații taiwaneze, care pare că nu mai dorește să manifeste rezistență presiunii chineze³⁸.

CONCLUZII

Platforma social-media TikTok reprezintă un element soft power chinez prin care PCC își manifestă influența la nivel geopolitic, prin integrarea divertismentului digital cu controlul informațional. Politicile companiei chineze ByteDance, deținătoare TikTok, cad sub incidența directă a Legii Securității Statului din RPC, ceea ce permite PCC să supravegheze și, eventual, să coordoneze activitatea platformei social-media. În consecință, aparatul de propagandă al PCC își poate manifesta activitățile soft power asupra publicului global, prin promovarea culturii și politicii RPC. În pofida faptului că nu funcționează ca un organ explicit de propagandă al PCC, dovezile referitoare la suprimarea videoclipurilor care contrazic narațiunea chineză, concomitent cu promovarea celor favorabile PCC, indică o influență ideologică eficientă a Partidului asupra TikTok.

Totodată, platforma TikTok poate fi considerată un element eficient de tip *sharp power* utilizat de PCC pentru a manipula, cenzura și exercita activități de propagandă, control și influență, cu scopul de a-și exercita puterea politică la nivel global. Nu în ultimul rând, prin intermediul platformei TikTok, PCC reușește să-și promoveze propria narațiune în rândul tinerilor din întreaga lume, asigurându-se că viitoarea generație va fi receptivă la narațiunea PCC și va întâmpina cu reticență proiectele de combatere a propagandei promovate de Partid.

BIBLIOGRAFIE

1. BIDDLE Sam, Paulo Victor Ribeiro, Tatiana Dias, „Invisible Censorship: TikTok Told Moderators to Suppress Posts by “Ugly” People and the Poor to Attract New Users”, *The Intercept*, 16.03.2020; <https://theintercept.com/2020/03/16/tiktok-app-moderators-users-discrimination/>
2. CHEN Stella, *Discourse Power*, China Media Project, 30.05.2025; https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/discourse-power/#:~:text=The%20term%20%E2%80%9Cdiscourse%20power%2C%E2%80%9D%20or%20huayuquan%20%28%E8%AF%9D%E8%AF%AD%E6%9D%83%29%2C%20today,closely%20related%20to%20China%E2%80%99s%20comprehensive%20national%20power%20%28CNP%29.
3. CHENG-LIANG Chen, William Hetherington, „TikTok could be affecting views of young Taiwanese”, *Taipei Times*, 20.01.2025; <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2025/01/20/2003830509>.
4. FINKELSTEIN Danit, Sonia Yankovsky, Jacob Zucker, Anisha Jagdeep, Collin Vasko, Ankita Jagdeep, Lee Jusim, Joel Finkelstein, „Information manipulation on TikTok and its retaliation to American users’ beliefs about China”, *Frontiers*, 28.01.2025; <https://www.frontiersin.org/journals/social-psychology/articles/10.3389/frsps.2024.1497434/full>.
5. FRIEDMAN Tony, „Lexicon:«Discourse Power», or the «Right to Speak””, *DigiChina*, 27.03.2022; <https://digichina.stanford.edu/work/lexicon-discourse-power-or-the-right-to-speak-huayu-quan/>
6. GAO Yichang, Fengming Liu, Lei Gao, „Echo Chamber Effects on Short Video Platforms”, *Nature*, Scientific Reports, nr. 13 (6282)/ 2023, 18.04.2023; <https://www.nature.com/articles/s41598-023-33370-1>.
7. GAYDE William, „Documents reveal TikTok censored numerous videos for the Chinese Government”, *Techspot*, 26.09.2019; <https://www.techspot.com/news/82064-documents-reveal-tiktok-censored-numerous-videos-chinese-government.html>;
8. GORMAN Lindsay, „Lindsay Gorman Testifies Before Australian Parliament about China’s Influence Operations”, *German Marshall Fund of the United States*, 21.04.2023; [https://securingdemocracy.gmfus.org/lindsay-gorman-testifies-before-australian-parliament-](https://securingdemocracy.gmfus.org/lindsay-gorman-testifies-before-australian-parliament-about-chinas-influence-operations/)
9. HARWELL Drew, Tony Romm, „TikTok’s Beijing roots fuel censorship suspicion as it builds a huge U.S. audience”, *The Washington Post*, 15.09.2019; <https://www.washingtonpost.com/technology/2019/09/15/tiktoks-beijing-roots-fuel-censorship-suspicion-it-builds-huge-us-audience/>
10. HERN Alex, „Revealed: how TikTok censors videos that do not please Beijing”, *The Guardian*, 25.09.2019; <https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/25/revealed-how-tiktok-censors-videos-that-do-not-please-beijing>.
11. HERN Alex, „TikTok’s local moderation guidelines ban pro-LGBT content”, *The Guardian*, 15.09.2019, <https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/26/tiktoks-local-moderation-guidelines-ban-pro-lgbt-content>.
12. KASUMOVIC Djanan, „What is TikTok? – Everything You Need to Know in 2025”, *Influencer Marketing Hub*, 07.05.2025; <https://influencermarketinghub.com/what-is-tiktok/>.
13. LEE Dave, „TikTok apologises and reinstates banned US teen”, *BBC*, 28.11.2019; <https://www.bbc.com/news/technology-50582101>.
14. MARKUS Reuter, Chris Kover, „TikTok: Cheerfulness and Censorship”, *Netzpolitik*, 23.11.2019; <https://netzpolitik.org/2019/cheerfulness-and-censorship/>;
15. QUINN Rybecca, „Why Is TikTok So Popular (Top 8 Reasons)”, *The Daily View*, 30.05.2025; <https://www.thedailyview.com/why-is-tiktok-so-popular/>;
16. RYAN Fergus, Audrey Fritz, Daria Impiombato, *TikTok and WeChat. Curating and controlling global information flows*, International Cyber Policy Centre, Australian Strategic Policy Institute, 08.09.2020, 68 p.; <https://www.aspi.org.au/report/tiktok-wechat/>
17. STREETY Mike, „Examining TikTok’s Murky Content Moderation for a New Generation”, *Greasy Guide*, 16.01.2025; <https://www.greasyguide.com/social/content-age-restricted-tiktok/>
18. SINGH Shubham, „How Many People Use TikTok [Active Users]”, *Demandsage*, 07.05.2025; <https://www.demandsage.com/tiktok-user-statistics/#:~:text=TikTok%20has%20%E2%80%82.05%20million%EE%80%81%20active%20users.%20It>
19. THIBAUT Kenton, „China’s Rise and its

Discursive Power Strategy”, Fudan University and Springer Science + Business Media, Singapore 2016; chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7149126/pdf/41111_2016_Article_37.pdf.

20. ZENZ Adrian, ”Sterilizations, IUDs, and Mandatory Birth Control: The CCP’s Campaign to Suppress Uyghur Birthrates in Xinjiang”, The Jamestown Foundation; https://www.researchgate.net/publication/343971074_Sterilizations_IUDs_and_Mandatory_Birth_Control_The_CCP's_Campaign_to_Suppress_Uyghur_Birthrates_in_Xinjiang.
21. WANG Yaqiu, *Techno-Authoritarianism: Platform for Repression in China and Abroad. Hearing Before the Congressional-Executive Commission on China – One Hundred Seventeen Congress – First Session*, Congresul SUA, 17.11.2021; <https://www.congress.gov/event/117th-congress/joint-event/LC69963/text>.
22. *** Break Their Lineage, Break Their Roots, Human Rights Watch, 19.04.2021; [https://www.hrw.org/report/2021/04/19/break-their-lineage-break-their-roots/chinas-crimes-](https://www.hrw.org/report/2021/04/19/break-their-lineage-break-their-roots/chinas-crimes-against-humanity-targeting)

against-humanity-targeting.

23. *** Hong Kong’s protests explained, Amnesty International, 24.09.2019; <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/09/hong-kong-protests-explained/>
24. *** Weaponizing Social Media: The CCP’s New Plan to “Eliminate” Falun Gong Worldwide, Faluninfo, 07.08.2024; <https://faluninfo.net/weaponizing-social-media/#e38>.
25. *** China: UN human rights experts alarmed by ”organ harvesting” allegation, 14.06.2021; disponibil pe <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/06/china-un-human-rights-experts-alarmed-organ-harvesting-alegations>, la data de 05.06.2025.
26. *** *Legea națională a informațiilor (Art.7)*, adoptată pe 27.06.2017 (în cadrul celei de-a 28-a Sesiuni a Comitetului permanent al Partidului Comunist Chinez al celui de-al 12-lea Congres Național al Poporului); <https://www.chinalawtranslate.com/en/national-intelligence-law-of-the-p-r-c-2017/>
27. *** *Promulgarea Legii Naționale 2020, L.N. 136 din 2020*, adoptată pe 30.06.2020, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.elegislation.gov.hk/hk/2020/ln136!en.

¹ Djanan Kasumovic, *What Is TikTok? – Everything You Need to Know in 2025*, 24.03.2025, Influencer Marketing Hub; accesat la <https://influencermarketinghub.com/what-is-tiktok/>, la data de 07.05.2025.

² Shubham Singh, *How Many People Use TikTok 2025 [Active Users]*, 07.05.2025, Demandsage; accesat pe <https://www.demandsage.com/tiktok-user-statistics/#:~:text=TikTok%20has%20EE%80%802.05%20million%EE%80%81%20active%20users.%20It>, la data de 09.05.2025.

³ Yichang Gao, Fengming Liu, Lei Gao, ”Echo Chamber Effects on Short Video Platforms”, 18.04.2023, *Nature*; accesat la <https://www.nature.com/articles/s41598-023-33370-1>, la data de 07.05.2025.

⁴ Rybecca Quinn, ”Why Is TikTok So Popular? (Top 8 Reasons)”, 15.01.2022, *The Daily View*; accesat pe <https://www.thedailyview.com/why-is-tiktok-so-popular/>, la data de 09.05.2025.

⁵ Stella Chen, *Discourse Power*, 30.05.2022, China Media Project; accesat la https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/discourse-power/#:~:text=The%20term%20E2%80%9Cdiscourse%20power%2C%E2%80%9D%20or%20huayuquan%20%28%E8%AF%9D%E8%AF%AD%E6%9D%83%29%2C%20today,closely%20related%20to%20China%E2%80%99s%20comprehensive%20national%20power%20%28CNP%29, la data de 09.05.2025.

⁶ Toni Friedman, *Lexicon: ‘Discourse Power’, or the ‘Right to Speak’*, 17.03.2022, DigiChina; accesat pe <https://digichina.stanford.edu/work/lexicon-discourse-power-or-the-right-to-speak-huayu-quan/>, la data de 11.05.2025.

⁷ Art. 7 din *Legea națională a informațiilor*, adoptată la data de 27.06.2017, în cadrul celei de-a 28-a Sesiuni a Comitetului Permanent al PCC al celui de-al 12-lea Congres Național al Poporului (China Law Translate); accesat pe <https://www.chinalawtranslate.com/en/national-intelligence-law-of-the-p-r-c-2017/>, la data de 09.05.2025.

⁸ Kenton Thibaut, *Chinese Discourse Power: Ambitions and Reality in the Digital Domain*, p. 5, august 2022, Atlantic Council; accesat pe <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/chinese-discourse-power-ambitions-and-reality-in-the-digital-domain/>, la data de 11.05.2025.

⁹ Kejin Zhao, *China’s Rise and its Discursive Power Strategy*, 04.01.2016, Fudan University and Springer Science + Business Media, Singapore 2016; accesat la chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7149126/pdf/41111_2016_Article_37.pdf, la data de 11.05.2025.

- ¹⁰ Fergus Ryan, Audrey Fritz, Daria Impiombato, *TikTok and WeChat*, 08.09.2020, ASPI; accesat pe <https://www.aspi.org.au/report/tiktok-wechat/>, la data de 11.05.2025.
- ¹¹ Markus Reuter, Chris Kover, *TikTok: Cheerfulness and Censorship*, 23.11.2019, Netzpolitik; accesat pe <https://netzpolitik.org/2019/cheerfulness-and-censorship/>, la data de 04.06.2025.
- ¹² William Gayde, *Documents reveal TikTok censored numerous videos for the Chinese Government*, 26.09.2019, Techspot; accesat pe <https://www.techspot.com/news/82064-documents-reveal-tiktok-censored-numerous-videos-chinese-government.html>, la data de 04.06.2025.
- ¹³ Mike Streety, *Examining TikTok's Murky Content Moderation for a New Generation*, 16.01.2025, Greasy Guide; accesat pe <https://www.greasyguide.com/social/content-age-restricted-tiktok/>, la data de 04.06.2025.
- ¹⁴ Alex Hern, "Revealed: how TikTok censors videos that do not please Beijing", 25.09.2019, *The Guardian*; accesat la <https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/25/revealed-how-tiktok-censors-videos-that-do-not-please-beijing>, la data de 05.06.2025.
- ¹⁵ Sam Biddle, Paulo Victor Ribeiro, Tatiana Dias, "Invisible Censorship: TikTok Told Moderators to Suppress Posts by "Ugly" People and the Poor to Attract New Users", 16.03.2020, *The Intercept*; accesat la <https://theintercept.com/2020/03/16/tiktok-app-moderators-users-discrimination/>, la data de 05.06.2025.
- ¹⁶ Căutarea a fost făcută la data de 05.06.2025.
- ¹⁷ Alex Hern, "TikTok's local moderation guidelines ban pro-LGBT content", 15.09.2019, *The Guardian*; accesat la <https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/26/tiktoks-local-moderation-guidelines-ban-pro-lgbt-content>, la data de 06.06.2025.
- ¹⁸ <https://www.tiktok.com/@amoungus1234528277/video/7508048044890361119>, accesat la 06.06.2025.
- ¹⁹ https://www.tiktok.com/@jacmartin_/video/7270495372999544070, accesat la 06.06.2025.
- ²⁰ https://www.tiktok.com/@tibetan_homies/video/7467512322093780246, accesat la 06.06.2025.
- ²¹ <https://www.tiktok.com/@b1ks52/video/7440683328287657234>, accesat la 06.06.2025.
- ²² <https://www.tiktok.com/@willzbackup/video/7433795069041282347>, accesat la 06.06.2025.
- ²³ Căutarea a fost făcută la data de 06.06.2025.
- ²⁴ *China: UN human rights experts alarmed by "organ harvesting" allegation*, 14.01.2021, United Nation Human Rights Office of the High Commissioner; accesat la <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/06/china-un-human-rights-experts-alarmed-organ-harvesting-alegations>, la data de 05.06.2025.
- ²⁵ *Weaponizing Social Media: The CCP's New Plan to "Eliminat" Falun Gong Worldwide*, 07.08.2024, Faluninfo; accesat la <https://faluninfo.net/weaponizing-social-media/#e38>, la data de 05.06.2025.
- ²⁶ *Hong Kong's protests explained*, 24.09.2019, Amnesty International; accesat la <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/09/hong-kong-protests-explained/>, la data de 05.06.2025.
- ²⁷ Promulgation of National Law 2020, L.N. 136 of 2020, accesat la [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.elegislation.gov.hk/hk/2020/ln136/en](https://www.elegislation.gov.hk/hk/2020/ln136/en), la data 05.06.2025.
- ²⁸ Lindsay Gorman, *Lindsay Gorman Testifies Before Australian Parliament about China's Influence Operations*, 21.04.2023, German Marshall Fund; accesat la <https://securingdemocracy.gmfus.org/lindsay-gorman-testifies-before-australian-parliament-about-chinas-influence-operations/>, la data de 05.06.2025.
- ²⁹ Drew Harnwell, Tony Romm, "TikTok's Beijing roots fuel censorship suspicion as it builds a huge U.S. audience", 15.09.2019, *The Washington Post*; accesat la <https://www.washingtonpost.com/technology/2019/09/15/tiktoks-beijing-roots-fuel-censorship-suspicion-it-builds-huge-us-audience/>, la data de 05.06.2025.
- ³⁰ Căutarea a fost făcută la data de 05.06.2025.
- ³¹ *** *Break Their Lineage, Break Their Roots*, 19.04.2021, Human Rights Watch; accesat la <https://www.hrw.org/report/2021/04/19/break-their-lineage-break-their-roots/chinas-crimes-against-humanity-targeting>, la data de 06.06.2025.
- ³² Adrian Zenz, *Sterilizations, IUDs, and Mandatory Birth Control: The CCP's Campaign to Suppress Uyghur Birthrates in Xinjiang*, 21.07.2020, The Jamestown Foundation; accesat la https://www.researchgate.net/publication/343971074_Sterilizations_IUDs_and_Mandatory_Birth_Control_The_CCP's_Campaign_to_Suppress_Uyghur_Birthrates_in_Xinjiang, la data de 06.06.2025.
- ³³ Dave Lee, "TikTok apologises and reinstates banned US teen", 28.11.2019, *BBC*; accesat la <https://www.bbc.com/news/technology-50582101>, la data de 06.06.2025.
- ³⁴ Declarație a lui Yaqiu Wang, expert la Human Rights Watch, în cadrul primei sesiuni a Comisiei Executive pentru China a Congresului SUA, *Techno-Authoritarianism: Platform for Repression in China and Abroad: Hearing Before the Congressional-Executive Commission on China – One Hundred Seventeen Congress – First Session*, 17.11.2021, Congresul SUA; accesat la <https://www.congress.gov/event/117th-congress/joint-event/LC69963/text>, la data de 06.06.2025.
- ³⁵ Finkelstein Daniel, Yanovsky S., Zucker J., Jagdeep A., Vasko Collin, Jagdeep A., Jusim Lee, Finkelstein Joel, „Information manipulation on TikTok and its relation to American users' beliefs about China”, 28.01.2025, *Frontiers*; <https://www.frontiersin.org/journals/social-psychology/articles/10.3389/frsps.2024.1497434/full>, accesat la data de 06.06.2025.
- ³⁶ *Ibidem*.
- ³⁷ *Ibidem*.
- ³⁸ Chen Chen-liang, William Hatherington, "TikTok could be affecting views of young Taiwanese", *Taipei Times*, 20.01.2025; <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2025/01/20/2003830509>, accesat la data de 07.06.2025.

Operațiunile ruse de influențare psihologică și „maskirovka”¹

Iulia BORISOV*

Abstract

Maskirovka is an ancient method of masking and concealing Soviet military actions. Today, it has become a veritable doctrine that permeates every dimension of the Russian state. It constitutes a culture of information manipulation and influence in the service of military, political and diplomatic secrecy, targeting both institutional adversaries and individuals opposed to Russian power.

Keywords: campaigning, démoralisation, désinformation, influence, kompromat, maskirovka, opérations psychologiques, Russia, trolls.

Întregul mecanism de influențare rusă s-a consolidat pe o tradiție existentă încă din timpul Războiului Rece la nivelul armatei și serviciilor secrete ale fostei Uniuni Sovietice. Acest mecanism constituie o parte integrantă a istoriei sale militare, întrucât, încă înainte de Revoluția din 1917 exista deja o școală țaristă „de înșelăciune”, în care erau predate tehnicile de interferență și de acțiune asupra inamicului. Dacă această școală a fost dizolvată în timpul Revoluției bolșevice, principiile sale au fost preluate și transpuse de Armata Roșie în Regulamentul său oficial din 1933.

Doctrina rusă a influențării a evoluat semnificativ de la începutul secolului trecut. A însoțit revoluțiile ideologice, de la primii comuniști până la sfârșitul URSS, iar odată cu evoluția tehnologiei digitale din ultimele trei decenii s-a înfățișat sub o nouă față,

mai generalizată, mai difuză și, probabil, mai eficientă în raport cu țintele și victimele sale. În ultima perioadă, această doctrină s-a reafirmat în contextul revenirii unei atmosfere tipice unui nou „război rece”.

Valoarea strategică a tehnicilor de influențare ruse s-a evidențiat, în mod constant, prin capacitatea de a provoca daune și de a altera, temporar sau permanent, gândirea, percepțiile, emoțiile și elementele de comunicare din cadrul grupurilor-țintă. Mecanismul presupune utilizarea tuturor nivelurilor și surselor posibile de cunoaștere a comportamentului, așa cum au fost acestea studiate de marii psihologi ruși, în domeniul acțiunilor militare și politico-militare, fiind astfel capabil să acționeze asupra indivizilor, grupurilor și ansamblurilor sociale în scopul facilitării succesului acțiunii. Din această perspectivă, influențarea devine o parte integrantă

*Autoarea este doctorand la Universitatea din București.

a acțiunii, având rolul de funcție strategică.

După anul 2000, o mare parte a experților și decidenților occidentali nu a fost, în general, conștientă de rolul și ramificațiile acestei doctrine, minimizând-o și limitându-se la o simplă cunoaștere de suprafață. Din acest punct de vedere, una dintre dificultăți o constituie și faptul că termenii rusești nu sunt ușor de translatat în alte limbi (engleză, franceză, germană etc.). Mai mult decât o dificultate lingvistică, problema este, mai presus de toate, o chestiune de diferență culturală în concepția asupra lumii și a echilibrelor sale. De asemenea, contextul în care este implementată doctrina se evidențiază a fi dificil de înțeles, acesta fiind marcat de percepția constantă, aproape paranoică a Kremlinului, a pericolului pe care îl reprezintă potențialii dușmani atât din exterior, cât și din interior.

Din această perspectivă, chiar dacă termenul de „maskirovka” se referă, mai întâi, la activitățile și metodele de mascare și ascundere, acesta a îmbrățișat de mult alte dimensiuni decât cea a camuflajului militar simplu (Hutchinson, 2004, p. 170). În limba rusă, termenul înseamnă literalmente „mascare” – a acoperi ceva cu o mască, a deghiza sau a camufla. În esență, însă, este arta înșelăciunii à la russe: „Pur și simplu este concepută pentru a ține adversarii permanent dezechilibrați” (t.n.), explică Lindley-French² (2018) pe blogul său. În literatura de specialitate s-a consacrat ideea că „*maskirovka*” este un termen generic care desemnează un concept „complex, difuz, deși foarte bine structurat, recunoscut instituțional ca fiind finanțat oficial și planificat cu atenție” (t.n.) (Smith, 1966, p. 32), pentru a constitui unul dintre principiile doctrinare ale statului rus. Astfel, din perspectiva adeptilor acestui concept, toate acțiunile rusești ar trebui ascunse cât mai mult posibil de inamic, fie el real sau potențial. Intenția unui comandant sau a unui factor de decizie trebuie întotdeauna mascată pentru a îmbunătăți șansele de surpriză; iar acest principiu vizează concomitent toate cele trei niveluri: strategic, tactic și operațional.

MASKIROVKA

„Maskirovka” propriu-zisă este atât o tehnică, cât și o doctrină moștenită de la Uniunea Sovietică și actualizată de Rusia contemporană. A fost conceptualizată în Regulamentul militar din 1939, ca fiind cea mai importantă modalitate de a lua inamicul prin surprindere, o condiție pentru succesul oricărei bătălii. Pe baza tehnicilor de dezinformare, demoralizare și manipulare, se implementează un întreg sistem menit să înșele inamicul. Informația, care este ascunsă sau falsă, părtinitoare sau aproape corectă, dar nu în întregime adevărată, este adaptată la o țintă definită și la un scop sperat. Este mai mult sau mai puțin mascată și, dacă este necesar, diseminată inteligent printre altele. Informațiile adevărate sunt difuzate numai în cadrul grupurilor mai puțin credibile. Dincolo de ascundere, este vorba de a semăna îndoială în rândurile inamicului și de a profita de această îndoială.

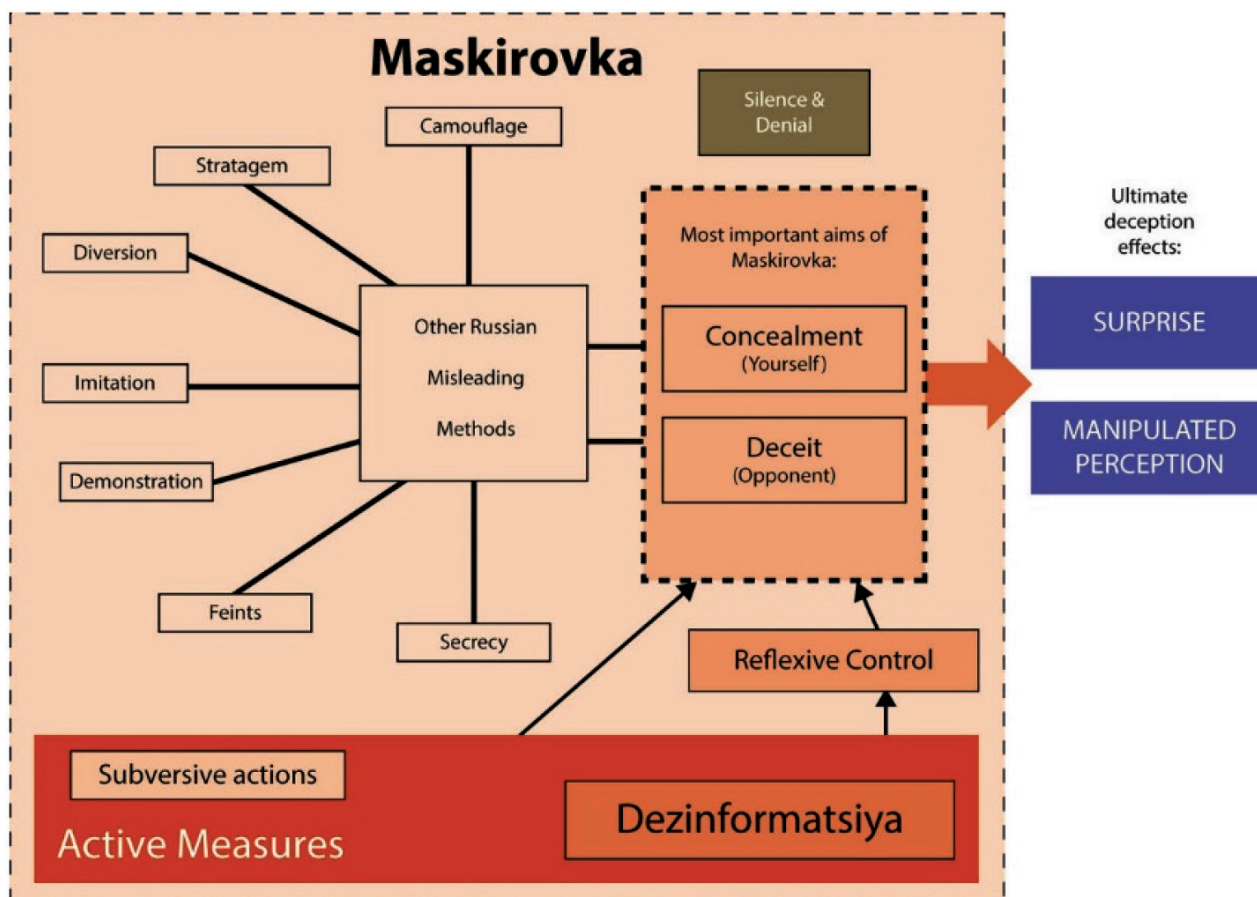
De la paravanul de fum care mărește „ceața războiului” a lui Clausewitz (1832), reinterpretat în special de Dragomiroff (1889), până la „fumul informațional” al rețelelor sociale utilizate de „uzinele de troli”, *maskirovka* corespunde unui set codificat de procese menite să inducă în eroare, să semene confuzie, să ducă la oboseală și, dacă este posibil, să genereze disperarea dușmanilor. Prin urmare, este un instrument care face posibilă intervenția în conflicte sau în raporturile de putere care le preced, asigurând, în același timp, o stabilitate statului care își poate mobiliza astfel forțele fără ezitare. Acest sens larg constituie o formă de „doctrină a falsității” sau a adevărului relativ în termeni militari, politici sau diplomatici. Desigur, include toate metaforele vicleniei și ascunderii, negării și minciunilor, indiferent de dovezi (Glantz, 1989; 1992). Se ajunge, astfel, la conținuturi a căror verificare este complexă și care depășesc simpla omisiune sau minciuna, pentru a ne baza pe psihologie: dispersie, iluzie, paradoxuri logice, prejudecăți cognitive ... De asemenea, *maskirovka* include o ambiție de

acțiune ținută de a instala în oameni nu numai încrederea, ci și temere, frică și disperare, indiferent de consecințele pentru indivizi și grupurile sociale și ansamblurile pe care le compun.

Având în vedere perspectiva prezentată mai sus, se poate afirma că *maskirovka* este exercitată simultan la toate nivelurile (Smith, 1966), de la strategic la tactic sau operativ și de către toți actorii implicați în organizarea statală rusă. Astfel, ea poate pătrunde în toate organele națiunii și a fost aplicată la nivelul societății sovietice (astăzi ruse). Nu mai este doar un fenomen militar, ci acoperă și domeniile apărării civile și securității interne, precum și anumite ramuri ale industriei, comerțului, agriculturii sau chiar ale producției artistice, culturale și digitale. Scopul este de a înșela constant adversarul real sau potențial, bazându-se pe toate procedurile de modificare a procesării informațiilor, dar și de a-l face pe inamic să greșească (Karankevici, 2006);

scopul este de a dezinforma/ de a informa eronat, de a suprainforma, de a semăna îndoieli sau de a satura abilitățile cognitive, modificând astfel certitudinile.

Astăzi, abordările privind *maskirovka* amestecă acțiuni atât active, cât și pasive, fizice, informaționale și cibernetice. Mai mult, putem observa o formă de similitudine între concepțiile rusești despre „războiul psihologic” (Ionov, 1994) și despre „lupta ideologică în timp de pace” cu „războiul informațional” purtat de Occident „împotriva dușmanilor săi, în general, și împotriva Rusiei, în special” (Prohojev, Turco, 1996). Acțiunea se desfășoară, pe de o parte, datorită rețelelor și mass-media, în știință, în educație, în gestionarea afacerilor publice, în cultură, în special cu falsificarea istoriei (Minic, 2021), dar și prin atacuri direcționate, precise și personalizate. Instrumentele capătă o nouă dimensiune odată cu apariția rețelelor sociale, a

Sursa: Colonel Han Bouwmeester, "The art of deception revisited (part 2): the unexpected annexation of Crimea in 2014", *Militaire Spectator*, nr. 10, 2021, pp. 494-507.

serverelor de știri și a băncilor publice de date, cu „troli” și instrumente cibernetice cognitive (*maskirovka* digitală).

Maskirovka vizează, mai întâi, cultura occidentală și întreaga societate prin încercarea de a coborî la nivelul indivizilor și de a influența sau recoda conștiința de masă, de exemplu pentru a transforma patriotismul în colaboraționism. Intenția vizează apoi elitele și liderii comunităților, încercându-se transformarea acestora în lideri de opinie sau agenți de amplificare. Această procedură este similară cu „*angajamentele cheie ale liderului*” sau „*acțiunile locale ale liderului*” din doctrina occidentală, fără a fi limitată de granițe morale. În cele din urmă, se poate ajunge la grupuri mici, iar indivizii înșiși pot face obiectul unor acțiuni vizate prin „*control reflexiv*” (Thomas, 2016). Atacurile care vizează individul exploatează caracteristicile sale dobândite sau înnăscute, slăbiciunile și preferințele sale, pentru a acționa asupra comportamentului său ca agent sau a capacității sale de a comanda în context. În acest mod se pot modifica, în sens ascendent, sistemele sau instituțiile în care acesta este implicat.

Se acționează, prin urmare, la toate nivelurile și în ambele direcții. Astfel, se schimbă coerența dintre lideri și cetățenii pe care îi reprezintă, între entitățile sociale și cei care le compun. Scopul este de a acționa în această complementaritate ascendentă (*bottom-up*) și descendentă (*top-down*), fără a favoriza o direcție față de cealaltă și fără a omite una sau alta, dacă este posibil, controlându-le în funcție de evoluția cadrului global al *maskirovkăi*. Trăsătura constantă este, așadar, pe de o parte, să te obligi la această simultaneitate a acțiunilor, cu urmărirea necesare și, pe de altă parte, să nu-ți interzici nimic, într-un mod regulator sau moral: în această chestiune, toate loviturile sunt bune pentru a juca împotriva dușmanilor din interior (Werth, 2009, p. 147-226) ca din exterior (Mitrokhin, 2005). Consecințele emoționale sunt întotdeauna neglijate, de la o scădere a moralului adversarului până la aducerea

lui, dacă este posibil, la abandon sau chiar dezinteres sau retragere, la disperare și supunere sau chiar colaborare.

DEZINFORMAREA

Dezinformația (transliterarea din limba rusă, cu sensul literal de „informație eronată”) este exemplul unei tehnici de influențare utilizată pe scară largă de Uniunea Sovietică în timpul Războiului Rece și preluată de serviciile secrete ruse actuale ca element important al *maskirovka*. Aceasta constă în diseminarea sistematică a informațiilor false pentru a îneca informațiile relevante care nu au putut fi ascunse (Schultz, Godson, 1984).

Prima strategie este de a ascunde informațiile. Ascunderea este una dintre principalele forme de dezinformare, implicând proceduri pentru reducerea capacității de a detecta posibile semne revelatoare ale acțiunii sau pregătirii acesteia: trupe, echipamente, indicii strategice etc. Se recurge la utilizarea directă a camuflajelor, hangarelor, copertinelor, pânzelor de camuflaj, paravanelor, pentru a ascunde staționarea și absența staționării, a armării sau a plasării vehiculelor, navelor, aeronavelor ... Construcția echipamentelor sensibile sau depozitarea acestora poate fi realizată, de exemplu, în fabrici de automobile, magazine agricole sau centrale energetice.

A doua strategie este cea a imitației și se bazează pe desfășurarea vizibilă a obiectelor false. Utilizarea modelelor detașabile sau pneumatice, a părților intacte ale echipamentelor deteriorate pe rame din lemn, desene care imită realitatea sau picturi perturbatoare („*kamufliaj*”), momeli și manechine, au fost metode frecvent aplicate în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, iar exemple pot fi găsite și în conflictele recente, în Siria, în Crimeea, și, la modul extins, în porturile maritime strategice, prin poduri folosite drept momeală sau construcția de fabrici sau chiar aerodromuri neutilizate. Alături de imitația pasivă, simularea are o latură activă: aceasta constă

în crearea de semne identificabile de activitate pentru a distra atenția și a crește eficacitatea ascunderii (ex.: plasamente antiaeriene sau de artilerie fictive, mișcări de trupe și convoaie false etc. /Smith, 1966).

A treia strategie constă în camuflarea informațiilor relevante prin sufocarea țintei cu cantități mari de date. Scopul este de a multiplica informațiile globale prin saturarea canalelor de comunicare cibernetică ale mașinilor sau a celor biologice atenționale ale indivizilor, semănând astfel confuzie cognitivă.

Abordarea globală a demonstrat astfel abilități remarcabile de a combina acțiunea militară, la toate nivelurile și în toate domeniile, cu cea non-militară. Acest lucru poate fi văzut în special în utilizarea instrumentelor cibernetice moderne și în constituirea unor corpuri reale de specialiști. Dar, dincolo de această globalitate a actorilor, *maskirovka* este și un fenomen globalizat: ea manipulează percepțiile, credințele și percepțiile prin dezinformarea tuturor. Și nu se oprește aici, deoarece este însoțită de o acțiune specifică asupra indivizilor: supravegherea și posibila discreditare a purtătorilor de informații, discreditarea celor care o analizează, promovarea purtătorilor de știri false, cultura „idioșilor utili” etc. Practica apelează adesea la asocierea criticii publice sau a umorului peiorativ cu amenințarea. Această direcționare constituie în sine o metodă veritabilă de aplicare a „culturii dosarelor”, ilustrată prin discreditarea personalizată a adversarilor sau globalizată a grupurilor reprezentate de liderii lor.

COMPROMITEREA

Kompromat (transliterare din limba rusă, acronim al sintagmei „material compromițător”) este un exemplu de strategie în curs de dezvoltare. Aceasta constă în crearea unui set de documente reale sau falsificate și dovezi fabricate din acestea și care să fie folosite pentru a amenința, șantaja sau distruge acceptarea și reputația socială. Din perspectiva *kompromat*-ului, important este să

faci o persoană dependentă, să dăuneze sau să distrugă, indiferent de consecințele pentru aceasta și mediul său.

Dacă această tehnică este la fel de veche ca lumea, ea a fost ridicată la statutul de specialitate în doctrina sovietică (Bernanke, 2023) prin eliberarea de constrângerile etice impuse societăților occidentale, devenind o formă de „cultură a dosarelor”. Distingem astfel existența unui *kompromat potențial*, cu dosare despre a căror existență ținta este conștientă și care ar putea fi făcute publice într-o zi sau alta, și a unui *kompromat activ*, care este înființat într-un mod circumstanțial pentru a acționa asupra unei victime.

Multe cazuri de compromitere au fost făcute publice în ultimii ani, iar presa le-a dezvăluit publicului, devenind astfel un actor involuntar (Lavenkova, Tétrault-Farber, 2017). Această metodă de influențare, răspândită în timpul Războiului Rece, este facilitată în prezent de tehnologia digitală. Metoda vizează persoane precum lideri (vorbind aici despre „angajarea unui lider-cheie” prin direcționarea acestuia) sau actori specializați, ingineri, tehnicieni sau operatori, de la care se așteaptă informații, acțiune sau loialitate.

Amenințarea se referă la o publicitate potențial tragică, de multe ori cu un risc de *maskirovka* judiciară (Kozovoi, 2022) – prin folosirea judecătorilor, sau de închidere în instituții psihiatrice (Ayme, 2004, pp. 143-148) – prin folosirea medicilor. Dacă strategiile sunt multiple, reputația socială, religioasă, politică, profesională, comercială sau științifică rămâne o pârghe eficientă, dar orice alt domeniu poate fi exploatat. Metoda folosește toate abaterile de la moralitate, alcoolismul, consumul de droguri, delincvența, spălarea de bani, sexul, devianțele morale, pornografia, pedofilia...

Utilizarea bazelor de date digitale și a rețelelor sociale tinde să crească vulnerabilitatea indivizilor, facilitând în același timp fabricarea și diseminarea *kompromat*-ului pe o scară

nemaivăzută până acum (Kozovoi, 2020). Fotografiile, filmele sau datele distribuite pe rețele (cum ar fi fișele biografice, CV-urile postate online și direct accesibile) de către potențialele victime creează condițiile necesare pentru astfel de acțiuni. Expunerea de imagini și date fac posibilă determinarea unui cerc de rude ale acestor persoane, cum ar fi copii, părinți, soți, parteneri romantici sau sexuali, prieteni apropiați, care pot fi ei înșiși implicați în procedura de *kompromat*. Orice informație a cărei utilizare poate dăuna, slăbi sau izola persoanele considerate a fi utile într-o nouă maskirovka digitală capătă o dimensiune distructivă pentru victime.

Efectele șantajului sunt întotdeauna insuportabile pentru victime și nu contează dacă informațiile sunt adevărate sau false, important este că există suficiente elemente pentru a putea dăuna. Energia și atenția mobilizate de țintă, prin experiență directă sau indirectă (insomnie, distrugerea familială, financiară, discreditarea etc.), împiedică ulterior persoana să fie eficientă în activitățile/ misiunile care îi revin. Aceasta aduce confuzie într-o strategie dezinformativă, iar sistemul de închidere cauzală a cadrului global se autohrănește și permite autorului *kompromat*-ului să-și uite ținta, ca să se dedice altor acțiuni.

„IDIOȚII UTILI”

Noțiunea este un neologism care a apărut în presa americană la mijlocul secolului al XX-lea. Originea este în continuare discutată, unii o atribuie presei italiene pentru a desemna anumiți comuniști occidentali, alții se referă la croatul Korisne Budale (Radica, 1946, pp. 138-150) pentru a desemna în Iugoslavia democrații „inocenți utili” care colaborau cu comuniștii, noțiune preluată ulterior de alți autori (Salisbury, 1946; Mises, 1947). O legendă urbană americană îi atribuie paternitatea lui Lenin, în anii 1920, deși niciun text cunoscut al timpului nu a menționat, în mod explicit, acest termen și nu există nicio mărturie directă că cineva a auzit-o spusă de

liderul bolșevic (Bonzon, 2014). Cu toate acestea, el a formulat o asemenea idee în corespondența sa (Pipes, 1996) pentru a descrie un angajat ușor de manipulat și care servește unui scop chiar dacă nu i se cere nimic. Deci, probabil, a existat o anumită apropiere și putem interpreta expresia ca fiind fidelă spiritului lui Lenin.

Dacă acest concept nu aparține literalmente doctrinei ruse, el desemnează persoane sau grupuri care fac obiectul unei atenții deosebite și ale căror acțiuni sunt ghidate pentru a fi favorabile intereselor Rusiei. Termenul este folosit acum dincolo de simplul spațiu al influenței rusești și, prin urmare, un „idiot util” este considerat a fi o persoană naivă care, conștient sau inconștient, servește intereselor unei fracțiuni politice, unui grup influent, unui guvern sau stat ostil, a unei mișcări teroriste etc., prin promovarea și diseminarea ideilor sau propagandei lor în detrimentul propriilor sale interese (Hajji, Mincke, 2021, pp.36-41).

Prin urmare, termenul se aplică mai mult celor care sunt manipulați și nu celor care militează împotriva politicilor taberei lor sau servesc interese opuse într-un mod consecvent. Nu se pune problema, aici, de bani, putere sau șantaj. „Idioții utili” operează gratuit, deși unii sunt, probabil, victime ale unui potențial *kompromat* și a cărui declanșare o evită astfel atât timp cât pledează pentru teze favorabile.

Calitatea unui „idiot util” constă în probabilitatea de a „baleia” o varietate de atitudini. Dar definiția sa depinde mai ales de punctul de vedere al uneia dintre cele două tabere; fiecare poate fi numit un *idiot util* al adversarului său atât timp cât îi este favorabil/ îl servește. Adesea luat în considerare într-o manieră peiorativă, manipulat, controlat sau ajutat conștient sau inconștient, el este, desigur, subiectul unui potențial *kompromat*, în caz de risc de schimbare sau declin al convingerii, și contribuie, prin simpla sa prezență, la a deveni un instrument al *kompromat*-ului pentru cei pe care îi frecventează.

DEMORALIZAREA

Demoralizația (literalmente, tehnica „demoralizării”) este o procedură care a fost folosită de serviciile secrete ruse pentru a provoca un sindrom depresiv sau suferință psihologică și pentru a propune o strategie alternativă din care o persoană, un grup sau un stat nu se poate sustrage sau nu poate răspunde favorabil, cu excepția riscului de a menține o stare periculoasă. Pentru victimă nu contează care este soluția atât timp cât amenințarea sau conflictul psihic încetează.

Dacă această procedură vizează, cu preponderență, indivizi, ea se adresează și grupurilor pe care le alcătuiesc și, prin urmare, liderilor acestor grupuri, care se găsesc în poziția de a opri suferința. Această tehnică, extinsă la statele adversare, face parte din arsenalul artei militare (*teoriia voennogo iskusstva*), fiind definită ca „*teoria și practica pregătirii și conducerii armatei și operațiunilor [...], precum și utilizarea măsurilor «non-militare» și a acțiunilor indirecte și a altor forme utile luptei*” (Cekinov, Bogdanov, 2015, p. 24). În acest context, impactul psihologic este considerat un instrument strategic major de influență, iar demoralizarea este inclusă în arta războiului, extinsă la orice mijloace indirecte care contribuie la succes (Cekinov, Bogdanov, 2015, p. 9). Demoralizarea poate fi considerată ca o pregătire a adversarilor, grupuri și indivizi, pentru supunere și acceptarea alternativelor favorabile Moscovei.

La fel ca *dezinformația*, *demoralizația* interesează toate organele statului și instituțiile sale de comunicare publică. Pe lângă utilizarea neadevărurilor și a tuturor mijloacelor de influență psihosocială, există mijloace „*psihotronice*” și „*psihotrope*” în materie psihologică (Vorobiov, Kiselev, 2006). Primele corespund acțiunilor și tehnicilor care implică acțiuni umane directe. Acesta este cazul *influencer*-ilor, actorilor acțiunilor relaționale, proiectanților de dispozitive tehnice vizate și adaptate, cum ar fi programe de calculator, producții video etc.

Cealaltă categorie de mijloace concentrează acțiunile indirecte ale inducției neuropsihologice sau neurologice, având o acțiune directă asupra creierului și, în consecință, asupra moralului. Acesta este cazul consumului de droguri, al anumitor medicamente psihotrope sau narcotice, al emisiilor electromagnetice, controlului unor spații delimitate, chimice, sonore sau luminoase, care provoacă tulburări de sănătate mintală tranzitorii sau cronice [un exemplu este *sindromul Havana* (Verma et al., 2019)].

Soluția propusă, deși parțială, este o alternativă favorabilă pentru Rusia. Poate lua aspectul unei înfrângeri, al unei supuneri sau al unei compromiteri care se deschide ulterior spre șantaj. Lumea occidentală înțelege cu dificultate că autorii pot depăși limitele etice și observă că toate consecințele asupra sănătății mintale a oamenilor nu intră în ecuația consecințelor dezastruoase: resemnare, fugă, consum de droguri, alcoolism, melancolie, sinucidere, violență, tulburări de personalitate induse.

MASKIROVKA DIGITALĂ

„*Maskirovka* digitală” este aplicarea doctrinei în lumea cibernetică. Procedul constă în utilizarea uzinelor de troli pentru a invada rețelele și sistemele de difuzare pe Internet și pentru a identifica vulnerabilitățile sistemelor în vederea exploatării punctelor slabe ale utilizării tehnice sau psihologice. Spațiul digital este considerat ca orice flux de informații și, prin urmare, un mijloc de obținere a unui avantaj strategic real sau potențial. Principiile *maskirovka* sunt aplicate pe scară largă în spațiul cibernetic (Bagge, 2019) întrucât manipulările sunt ușor de implementat, dificil de localizat și, în cazul localizării, întotdeauna prea târziu.

Pe de o parte, o saturație a informațiilor este practică pentru dezinformare și, pe de altă parte, direcționarea persoanelor sau a instituțiilor permite crearea de „dosare” individuale, pe baza istoricului de consultare a site-urilor și

a obiceiurilor de cumpărături, intruziunii în echipamentele personale, coruperii și montajului fișierelor, reale sau inventate, cu postarea acestora pe rețele sau sub amenințarea compromiterii judiciare. O multitudine de „paravane” non-geolocabile sau slab localizate sunt răspândite pe Internet de trolî, cu conturi false sau conturi falsificate, pentru a influența fie la nivel global, fie într-un mod țintit sau pentru a implementa operațiuni de influență psihologică.

Site-urile de informații false sau site-urile reale deturnate, mărturiile false, teoriile false sau teoriile fragmentare sunt astfel puse online, în special prin intermediul rețelelor sociale, după analizarea obiceiurilor de utilizare a Internetului. Acesta este cazul listelor de cluburi de gândire, syndicate sau partide politice, asociații nonguvernamentale, organizații caritabile sau pentru apărarea marilor cauze etc. Construcția de pagini de Internet false, perfect imitate, încearcă să înșele utilizatorii în timp ce îi manipulează. Totodată, trebuie menționată și intervenția trolîlor sau a agenților specializați pentru modificarea anonimă sau sub identitate falsă a informațiilor din bazele de date mari pe care se bazează sistemele de generare a conținutului.

În cele din urmă, conținutul lucrat într-un stil semnificativ emoțional este folosit pentru a răspândi, într-un mod viral, informații încapsulate. Principiul constă în utilizarea unei motivații pentru diseminarea spontană (virală) a mesajelor marcate emoțional (Berger, Milkman, 2012, pp. 192–205), pentru a asocia părți vizate de informații cu acestea, ca parte a strategiei de control reflexiv. Sursa informațiilor poate fi militară, de exemplu, soldați sau mercenari ruși care postează fotografii, videoclipuri sau texte pe rețelele de socializare sau *boots* care pot transmite imagini, filme sau texte sintetice generate de IA. Dinamica poate fi orchestrată de relee, dar spontaneitatea „idioților utili” este suficientă pentru această răspândire pe scară largă.

În toate cazurile, există o convergență a acțiunilor care modifică gândirea structurată și

a celor care manipulează emoțiile (Charquero-Ballester et al., 2023), prin utilizarea neadevărurilor, a jumătăților de adevăr sau a informațiilor înșelătoare cu o dimensiune emoțională marcată (Wunder, 2022, p. 7/1-7/5).

IA, POST-ADEVĂRURI, TROLI ȘI FABRICA DE TROLI

Dezvoltarea recentă a tehnicilor de inteligență artificială (IA) devine un nou domeniu de influență virală. Acest progres se referă atât la datele informaționale textuale, cu AIS generative, cât și la domeniul audiovizual, cu imagini pseudo-realiste, înregistrări modificate prin sinteză creativă și convergența lor în lumea video. În același timp, IA-urile conexiuniste fac posibilă accesarea unor cantități considerabile de informații pentru a oferi sinteze statistice sau tematice. Utilizarea acestor tehnici, manipulate în scopuri de influență, este un domeniu în curs de dezvoltare și al cărui prim rezultat îl vedem astăzi în stabilirea post-adevărurilor, în același timp cu dispariția progresivă a adevărurilor verificabile (Tandoc et. al., 2018, pp. 137-153).

În general, grupăm sub termenul IA dezvoltarea și producția pe calculator a produselor capabile să simuleze anumite trăsături ale psihologiei umane și, pentru unii cercetători, să semene optim cu aceasta, pentru a o putea înlocui. Evoluțiile AI nu sunt noi, dar se întâlnesc, în prezent, cu dezvoltarea și puterea computerelor de înaltă performanță și a rețelelor globale de telecomunicații, în special prin Internet. IA devine accesibilă tuturor și răspândită pe întreaga planetă, iar utilizarea sa în scopul influenței psihologice este unul dintre noile capitole ale *maskirovka* digitale.

Sistemele bazate pe tehnici IA schimbă jocul. Performanța analizelor, transformarea și diseminarea generalizată sau țintită a informațiilor, atât în viteză, cât și în volum și dispersie, marchează un nou domeniu de dezinformare (Zagni, Canetta, 2023). Viteza de

producție și masa generărilor de către AI au pus la încercare atât capacitatea de a detecta, de a „traversa” surse, cât și rezistența societăților, prin descurajarea indivizilor în fața invaziei spațiului digital de către troli și fabrici de troli.

Un troll pe Internet este, de obicei, fie un pasionat de computer care alege în mod voluntar să-și ajute țara, fie un „idiot util”, fie cineva care a fost recrutat pentru a deveni agent cibernetic operativ. Există, astfel, mai multe tipuri de troli, știind că fiecare dintre ei poate schimba categoria, fiind controlat sau bucurându-se de o mare libertate. Acesta este o persoană care rămâne sau dorește să rămână anonimă, care poate imita pe altcineva, identificată prin împrumutarea unei identități reale sau inventate sau fără o caracteristică particulară, și care își poate schimba identitatea în funcție de evoluția misiunii sale.

Sarcina unui troll constă în publicarea pe Internet, în rețele sociale sau bănci de informații, de pagini sau comentarii al căror scop este de a convinge sau influența gândurile cititorilor, de a le mobiliza emoțiile și de a le capta și satura atenția. Tehnica dezinformativă implementată este combinată cu o analiză comportamentală a utilizatorilor de Internet. Unele publicații pot fi veritabile terenuri fertile, iar operațiunile de direcționare pot fi apoi, dacă este necesar, încredințate altor specialiști în manipulare sau *kompromat*. O „fabrică” sau o „fermă de troli”, (în rusă: веб-бригады, *ad-litteram* „brigade-web”) este o structură organizată în spații de lucru, cel mai adesea de tip „spații deschise” sau platforme de lucru pe calculator, puse la dispoziția mai multor troli care pot, astfel, colabora voluntar sau prin angajarea într-o activitate dăunătoare federată și coordonată în jurul unei strategii țintă.

Odată cu apariția IA, tot mai mulți troli umani sunt înlocuiți de „boți răi” sau „roboți negri”. Un bot este, în fond, un sistem computerizat autonom de acțiune, de răspuns sau de reacție automată/ un program de inteligență artificială a cărui funcție este de a transmite mesaje direcționate, construite

în funcție de personalitatea indivizilor țintă și de slăbiciunile lor psihologice care ar putea fi identificate. Roboții pot fi asociați cu trolii din fermele fizice sau pot fi relocați pe servere de computer, dedicate în acest scop sau altor sarcini cunoscute oficial și, uneori, calculatoarelor/ telefoanelor *smart* străine pe care le pot parazita fără ca proprietarii lor să fie informați.

CONTROLUL REFLEXIV

Metodă psihologică asociată cu *maskirovka*, „controlul reflexiv” ar putea fi echivalat cu meta-cogniția. Este definit, sub acest nume, ca un „*mijloc de transmitere către un partener sau un adversar a unor informații special pregătite pentru a-l înclina să ia în mod voluntar decizia predeterminată dorită de inițiatorul acțiunii*” (Thomas, 2002, pp. 60-76; Thomas, 2004, pp. 237-256.). Nu mai este vorba de ascundere, ci de transformarea realității pentru a induce o decizie care nu ar fi fost luată fără un asemenea demers. Această metodă este duală, în sensul că este utilizată atât la nivelul proceselor de luare a deciziilor mentale umane, cât și al proceselor de gestionare a cunoștințelor informatice și a funcțiilor automate de luare a deciziilor.

Principiul constă în controlul unui anumit subiect/ al unui anumit sistem sau chiar gestionarea comportamentului/ voinței sale, pe baza informațiilor pe care el însuși le comunică involuntar (Turko, Modestov, 1996, p. 366). Apoi este posibil să se definească alte informații special pregătite și să se stabilească un mijloc de transmitere a acestora pentru a-l încuraja să ia în mod voluntar decizia predeterminată dorită. Nu este nimic mai mult sau mai puțin decât o manipulare psihologică. Canalul utilizat, dacă este confirmat în mod eficient, poate fi apoi stabilizat, condiționat (condiționare convențională, operativă, complexă), pentru utilizare ulterioară, unică sau permanentă și, eventual, poate duce la o procedură de tip *kompromat*.

„Controlul reflexiv” folosește, adesea, asimilări rapide. Aceasta se referă, în principal,

la persoanele care sunt slab informate, slab înconjurate sau saturate de informații. În acest caz, procesul, de exemplu, recurge la analogie, în special fapte neverificabile sau ascunse, asimilate voluntar informațiilor negative sau datelor false. Apoi sunt propuse soluții gata făcute, simple și eficiente, pe care subiectul vizat tinde să le favorizeze. Percepția evenimentelor este astfel modificată/ orientată, facilitând comportamentele așteptate (Leonenko, 1995, p. 28).

Sursa: https://www.youtube.com/watch?v=_x4ZkzIP3do

Analogiile diseminate pe scară largă, simulacrele sau imaginile generate artificial pot, prin reflex colectiv, să servească astfel ca forță unificatoare pentru mișcările de refuz sau chiar revoltele sociale. Mai mult, politicienii ruși folosesc adesea analogii împotriva imaginii comunității internaționale, în special a Occidentului, care se ocupă de „toate relele”. O serie întreagă de astfel de analogii pot fi documentate în special în contextul așa-numitelor operațiuni speciale din Europa sau Africa. Unele proceduri funcționează și prin percepții întârziate, zvonuri personalizate declanșate *a posteriori*, repetări sau argumente pentru a pune la îndoială discursurile sau comportamentele anterioare. Scopul este de a modifica conștiința temporală și mintea oamenilor prin procese

inconștiente și automatisme cognitive care implică memoria emoțională și influențarea memoriei raționale.

Astăzi, din perspectiva controlului reflexiv, vorbim despre existența sau dezvoltarea instrumentelor digitale sau informaționale care se dovedesc a fi „arme digitale cognitive” (sau „arme cognitive”), concept pe care Occidentul tinde să-l formalizeze pentru a se proteja de fenomen și de a cărui relevanță conceptuală

unii se îndoiesc. Astfel de instrumente ar depăși metodele simple de presiune psihologică, inclusiv repetarea nesfârșită a aceluiași narativ, referirea la autoritățile publice, morale sau religioase, prin asocierea afirmațiilor lor cu speculații, distorsiuni, citate trunchiate sau inexistente, manipularea cifrelor și statisticilor care permit o aparență a obiectivității științifice.

Manipulările cognitive joacă, de asemenea, efectele mascării emoționale, selecția spontană tendențioasă a imaginilor mentale cu un efect de impact dramatic și procedurile de confuzie perceptuală, obliterarea atenției, tulburarea memoriei, deteriorarea raționalității prin exploatarea erorilor logice naturale. Exemple de aplicare a acestor metode sunt acum documentate în studiile privind războiul cognitiv (Claverie et al. 2022). Un loc privilegiat este acordat „trucurilor logice” (Leonenko, 1995), inventariate în Occident drept „prejudecăți cognitive” (Kahneman, 2011, Kahneman, Tversky, 1974, pp. 1124-1131). Putem invoca în acest sens analogia falsă, inducția pripită, confuzia dintre cauză și consecință, prejudecățile de conformitate, dar și așa-numitele tehnici de angajament (Freedman, Fraser, 1966, pp. 155-202; Gueguen, 2004) rescrise de psihologia rusă.

ORGANIZARE ȘI DOCTRINĂ

Maskirovka este, în primul rând, o stare de spirit. Face parte din raționamentul spontan al elitei politico-militare ruse și se aplică tuturor nivelurilor de organizare a statului, a diplomației și a armatei sale, pe plan strategic, tactic și operațional (Smith, 1966). Astfel, această stare de spirit se manifestă în toate ramurile sau serviciile forțelor armate rusești și, în mod extins, în cele ale statului. Orice *maskirovka* trebuie să fie persistentă, indiferent de dificultate sau de aspectul discutabil, chiar și în cazul descoperirii sau conștientizării de către inamic. Evoluția trebuie să fie lentă, aproape insesizabilă, și să conducă adversarul sau victima la estimări incorecte, la idei false sau la disperare, supunere sau abandon. Trebuie să fie plauzibilă, adică adversarul sau victima trebuie să poată crede ceea ce i se prezintă sau să mențină o îndoială rațională.

Maskirovka trebuie să se amestece cu mediul real sau virtual, cu fundalul fizic sau digital și să prezinte informații plauzibile sau ambigue. De asemenea, trebuie să fie variată, nerepetitivă sau cât mai puțin posibilă și, dacă este necesar, să prezinte diferențe vizibile. Scopul nu este de a fi reperată prin analize statistice sau prin sesizarea unor caracteristici comune care să faciliteze identificarea sau anticiparea prin regularitate sau previzibilitate. În cele din urmă, să urmeze principiul continuității, la nivel geografic, în desfășurarea și temporalitatea lentă a acțiunilor, prin instalarea unei forme de cronicitate disperată, situând orice acțiune punctuală într-o mișcare de fundal multidimensională. Prin urmare, doctrina înscrie orice operațiune într-o ierarhie atent definită și structurată a stării de spirit a *maskirovka* în gândirea militară rusă. Cei care nu-i respectă spiritul sunt complici ai inamicului real sau potențial sau, cel puțin, cetățeni răi, și trebuie discreditați (chiar pedepsiți).

CONCLUZII

Maskirovka nu mai este o veche practică pre-sovietică pe care comuniștii au dezvoltat-o ca pe o teorie a camuflajului militar rus, ci a devenit o

stare de spirit care, astăzi, înglobează activitățile militare, politice și diplomatice într-o cultură de acțiune a unei elite ruse sfâșiate între neîncrederea față de inamicii din exterior și stăpânirea celor din interior. A fost îmbogățită prin dezinformare, demoralizare și tehnici de manipulare și control și a fost recent amplificată de puterea instrumentelor digitale.

Maskirovka este concepută în domeniul războiului psihologic, în conformitate cu cunoștințele și liniile directe ale tradițiilor școlii psihologice ruse. Puține lucrări sunt traduse, primele, în special despre comportamentism, au fost rescrise de occidentali, în același timp în care universitățile și centrele de psihologie rusești se autoenclavizau. În afară de cucerirea spațiului, care este un domeniu particular de colaborare cu Occidentul, se știu puține lucruri despre psihologia rusă recentă, fundamentală sau aplicată, inclusiv despre experimentele sistemice sociale.

Scrierile analiștilor dezvăluie totuși mai multe caracteristici. Astfel, spre deosebire de lucrările militare occidentale, care sunt axate pe științele sociale și politice, practica rusă combină toate dimensiunile acțiunii umane. Ea acordă o mare importanță biologiei, neuroștiinței, psihologiei și fizicii. Metoda este globală, asociind acțiuni de sus în jos, la nivel social pentru efectele asupra individului, și de jos în sus, concentrându-se asupra individului pentru efectele asupra grupurilor umane, toate acestea fiind într-o buclă continuă și concepute drept complementare.

O altă caracteristică este insensibilitatea actorilor față de soarta țăintelor, deși este adesea fatală. Moralitatea nu are statutul de valoare, cu excepția intereselor Rusiei. Acțiunea este, de asemenea, adesea declanșată, condusă, apoi abandonată, atunci când devine eficientă și și-a atins scopul. Dezarmarea morală, surpriza repetată, uimirea continuă a țărilor democratice sunt unele dintre slăbiciunile constant exploatate. De fiecare dată, inimaginabilul uimește victimele care sunt mereu surprinse. Cultura lentorii, a puterii potențiale, este o

altă caracteristică izbitoare a *maskirovka*. Este făcută să dureze prin înscrierea în conștiința unei eternități a Rusiei.

Pe de altă parte, o strategie de contracarare a tehnicilor specifice *maskirovka*, dacă este aplicată la nivelul țințelor sau victimelor reale sau potențiale, poate avea ca rezultat diminuarea atât a încercărilor de manipulare psihologică, cât și a efectelor acestora. O astfel de strategie de anticipare ar face posibil controlul efectului surprizei și, mai ales, demotivarea actorilor „dăunători”. Dacă unele națiuni converg astăzi către strategii comune de combatere a *maskirovka* digitale (Progressive Management, 2017), rămâne totuși să fie interesate de oameni, de problemele psihologice induse și să prevadă gestionarea lor de către specialiști (care lipsesc astăzi). De asemenea, rămâne problema independenței unui sistem judiciar făcut să aplice texte locale, iar riscul unei *maskirovka* judiciare este întotdeauna prezent. Aici, din nou, pregătirea specifică a magistraților ar putea fi făcută pentru acest tip de manipulare. În cele din urmă, este de dorit o sensibilizare generală a tuturor actorilor în cauză, militari, funcționari ai structurilor sau

instituțiilor civile, lideri sau specialiști care pot fi țințe potențiale și, în general, cetățeni într-un spirit de apărare.

Această mentalitate contra-*maskirovka*, care corespunde faptului de a nu ascunde nimic și de a face public ceea ce știm despre noi înșine și ceea ce știm despre potențialul inamic nu este simplă. Se ajunge, mai întâi, la viața privată și la confidențialitatea datelor cu caracter personal. În plus, nu este compatibilă cu măsurile de păstrare a confidențialității sau a secretului strategic sau operațional. Protecția patrimoniului științific, industrial, militar sau politic este o a treia constrângere. Trebuie efectuată o reflecție pentru a găsi noi echilibre, contribuind astfel la acțiunea de securitate, atât internă, cât și externă a statelor democratice și a cetățenilor acestora (ONU, 2022), păstrând, în același timp, secretul indivizilor, instituțiilor, apărării și statului. Prin urmare, anticiparea și detectarea, protejarea și sprijinirea structurilor și a indivizilor, fără a le împovăra și mai mult, descurajarea, afirmând că procedurile de mediatizare a adevărului sunt pregătite și eficiente, sunt trei dimensiuni complementare ale luptei anti-*maskirovka*.

BIBLIOGRAFIE

1. ABSHER Kenneth Michael, *Mind-Sets and Missiles: A First Hand Account of the Cuban Missile Crisis*, Strategic Studies Institute, Carlisle PA, 2009; <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub935.pdf>, ultima accesare 19.07.2025.
2. ALSOP Stewart, Charles Bartlett, "Eyeball to Eyeball", în Robert A. Divine (ed.), *The Cuban Missile Crisis*, New York, NY: Markus Weiner Publishing, 1988.
3. ANDREW Christopher, Mitrokhin Vasili, *The World Was Going Our Way. The KGB and the Battle for the Third World*, Basic Books, New-York, 2005.
4. ARMSTRONG N. Richard, *Soviet Operational Deception: The Red Cloak*, Fort Leavenworth KS, Combat Studies Institute, 1988.
5. AYME Jean, „L'utilisation de la psychiatrie comme instrument de répression politique en URSS”, *Sud/Nord. Folies & Cultures*, nr. 19 (Politique et psychiatrie), 2004, pp.143-148.
6. BAGGE P. Daniel, *Unmasking Maskirovka: Russia's Cyber Influence Operations*, Defense Press, London (United Kingdom), 2019.
7. BARTLES K. Charles, "Getting Gerasimov Right", *Military Review* (January-February), 2016, pp. 30-38.
8. BERGER Jonah, Milkman L. Katherine, "What Makes Online Content Viral?", *Journal of Marketing Research*, vol. 49, nr. 2, 2012, pp.192-205.
9. BERNANKE Nikoli, *Secret Weapon Kompromat. A Guide to Political Blackmail and Its History*, Amazon Digital Services LLC, Seattle (Washington), 2023.
10. BĒRZINŠ Jānis, "Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy", *The Journal of Military Operations*, vol. 2, nr. 4, 2014, pp. 4-7.
11. BONZON Ariane, „Qu'est-ce qu'un «idiot utile»?”, *Slate.fr*, 10 februarie 2014; slate.fr/story/83329/idiot-utile.
12. CHARQUERO-BALLESTER Marina, Walter Jessica Gabrielle, Sletten Rybner Astrid, Nissen A. Ida, Enevoldsen Kenneth Christian, Bechmann Anja, *Emotional landscapes of misinformation spread*, NORDIS – NORDic observatory for digital media and information DISorders, Reports, Helsinki, 2023, 28 p.
13. CEKINOV Serghei G., Bogdanov Serghei A., "Strategy of Indirect Approach: Its Impact on Modern Warfare", *Voennaia Măsli*, vol. 20, nr. 3, 2011, pp. 9-15.
14. CEKINOV Serghei G., Bogdanov Serghei A., "The Development of Modern Military Art from the Vantage Point of Systemology", *Voennaia Măsli*, vol. 24, nr. 11, 2015, pp. 22-28.
15. CEKINOV Serghei G., Bogdanov Serghei A., "The Nature and Content of a New-Generation War", *Voennaia Măsli*, vol. 10, nr. 4, 2013, pp. 12-23 (preluat de la http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf), ultima accesare 21.07.2025.
16. CLAVERIE Bernard, Baptiste Prebot, Norbou Buchler, Francois du Cluzel (eds.), *Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance*, NATO Collaboration Support Office, Neuilly (France), 2022.
17. CLAUSEWITZ Carl von, *Vom Kriege*, Berlin, 1832, Traduction Naville D., *De la guerre*, Paris, Éditions de Minuit, 1998.
18. DRAGOMIROFF Mikhail, *Principes essentiels pour la conduite de la guerre - Clausewitz commenté*, Paris, L. Baudoin et Cie, 1889.
19. FREEDMAN L. Jonathan, Fraser C. Scott, „Compliance without pressure: The foot-in-the-door technique”, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 4, nr. 2, 1966, pp. 195-202.
20. GHERASIMOV Valeri, "The Value of Science is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying Out Combat Operations", *Military Review* (January-February), 2016, pp. 23-29.

21. GLANTZ M. David, *Soviet Military Deception in the Second World War*, London, Routledge, 1989, 688 p.
22. GLANTZ M. David, *The Military Strategy of the Soviet Union: A History*, London, Frank Cass Ltd., 1992.
23. GLANTZ M. David, Jonathan M. House, *The Battle of Kursk*, University Press of Kansas, 1999.
24. GRIBKOV Anatoli I., William Y. Smith, *Operation Anadyr: U.S. and Soviet Generals Recount the Cuban Missile Crisis*, Chicago, Edition Q, 1994, 253 p.
25. GUEGUENN, *Psychologie de la manipulation et de la soumission*, Ed. Dunod, Paris, 2004.
26. HAJJI Azzedine, Mincke Christophe, „Idiot utile!”, *La Revue Nouvelle*, vol.1, nr.1, 2021, pp. 36-41.
27. HUTCHINSON William, “The Influence of Maskirovka on Contemporary Western Deception Theory”, în Andy Jones (ed.), *Proceedings of the 3rd European Conference on Information Warfare and Security*, Reading (United Kingdom), Academic Conferences Ltd, 2004, pp.165–174.
28. HANSEN H. James, “Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis”, *Studies in Intelligence*, vol. 46, nr. 1, 2002, pp. 49-58.
29. IONOV M.D., „Psikhologiceskie aspektî upravleniia protivnikom v antagonisticskih konfliktah (refleksivnoe upravlenie)”, *Prikladnaia ergonomika*, nr.1, 1994, pp.44-45.
30. KAHNEMAN Daniel, *Thinking, Fast and Slow*, Penguin Books, New-York, 2011.
31. KAHNEMAN Daniel, Tversky A., „Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases”, *Science*, vol.185, nr. 4157, 1974.
32. KARANKEVICI V.I., „Kak naucitsa obmanâvat protivnika”, *Voennaia Mâsli*, vol. 15, nr. 9, 2006.
33. KOZOVoi Andrei, „Aux origines de l’affaire Griveaux: la culture russe du «kompromat»”, *The Conversation*, 24 Februarie, 2020.
34. KOZOVoi Andrei, „Une parodie de justice: Navalny et la culture de la «maskirovka» juridique en Russie, *The Conversation*, 22 Martie, 2022.
35. LAVENKOVA M. Tétrault-Farber, G., „«Kompromat»: The Russian art of shaming adversaries has a long legacy”, *Business Insider*, 12 Ianuarie 2017.
36. LEONENKO R., „Refleksivnoe upravlenie protivnikom”, *Armeiskii sbornik* (Army Collection), nr. 8, 1995.
37. LEPSKY E. Vladimir (ed.), „Reflexive Processes and Control”, *International Interdisciplinary Scientific and Practical Journal*, Institute of Psychology of the Russian Academy of Sciences, vol. 1, nr. 2, Moscow, 2002.
38. LINDLEY-FRENCH Julien, “Skrripal: Countering (Again) Strategic Maskirovka”, 05 Aprilie 2018; <https://lindleyfrench.blogspot.com/search?q=maskirovka>, ultima accesare 10.10.2024.
39. McAULIFFE S. Mary (ed.), *CIA Documents on the Cuban Missile Crisis*, Central Intelligence Agency, Washington DC, 1992, pp. 19-20.
40. MINIC Dmitri, “La guerre informationnelle psychologique dans la pensée militaire russe et ses applications en Ukraine et en Syrie”, *Annuaire français de relations internationales*, Centre Thucydide, Éditions Panthéon-Assas, vol. 22, Paris, 2021, pp.523-533.
41. MISES Ludwig (von), *Planned Chaos*, Foundation for Economic Education, Irvington-on-Hudson, New-York, 1946.
42. PIPES Richard (ed.), *The Unknown Lenin. From the Secret Archive*, Yale University Press, Yale, New Haven, 1996.
43. PROHOJEV A.A., Turko N.I., “Osnovi informatsionnoi voini”, *Proceedings of the first conference on Systems Analysis on the Threshold of the 21st Century: Theory and Practice*, Moscow, 17 Februarie, 1996, pp. 250-258.
44. RADICA Bogdan, „Yugoslavia’s Tragic Lesson to the World”, *Journal of Croatian Studies*, vol. 52, 2020, p.130-145 (reeditare);

- textul original a apărut în *Readers Digest*, vol. 49, nr. 294, Octombrie 1946, p.138-150.
45. SALISBURY T. L., „Don't Be a Useful Innocent!”, *Burlington Daily News*, Burlington (Vermont), October 1st, 1946.
 46. SCHULTZ H. Richard, Godson Roy, *Dezinformatsia: Active Measures in Soviet Strategy*, Pergamon Press, New-York, 1984.
 47. SIMMS R. Benjamin, “Analysis of the Battle of Kursk”, *Armor: Mounted Maneuver Journal*, vol. CXII, nr. 2 (March-April), 2003, pp. 7-12.
 48. SMITH L. Charles, “Soviet Maskirovka”, *AirPower Journal*, vol. 2, nr. 1, 1988, pp. 28-39.
 49. SHOWALTER E. Dennis, *Armor and Blood: The Battle of Kursk, the Turning Point of World War II*, New York, Random House, 2013.
 50. TANDOC C. Edson, Lim Zheng Wei, Richard Ling, „Defining «Fake News»”. A typology of scholarly definitions”, *Digital Journalism*, vol. 6, nr. 3, 2017, 17 p.
 51. THOMAS Timothy, “Russia's 21st century information war: working to undermine and destabilize populations”, *Defence Strategic Communications*, NATO Strategic Communications Centre of Excellence, vol.1, nr. 1, Riga, 2016, pp.11-26.
 52. THOMAS Timothy, „Russia's Reflexive Control Theory and the Military”, *The Journal of Slavic Military Studies*, vol. 17, nr. 2, 2004, pp. 237-256.
 53. THOMAS Timothy, *Recasting the Red Star: Russia Forges Tradition and Technology through Toughness*, Fort Leavenworth, Foreign Military Studies Office, 2011.
 54. TURKO N. I., Modestov S. A., „Refleksivnoe upravlenie razvitiem strategicheskikh sil gosudarstva kak mehanizm sovremennoi geopolitiki”, în *Processing of the conference on Systems Analysis on the Threshold of the 21st Century: Theory and Practice*, Moscow, 1996.
 55. VASARA A., *Theory of Reflexive Control. Origins, Evolution and Application in the Framework of Contemporary Russian Military Strategy*, Finnish Defence Studies, nr. 22, National Defence University, Helsinki, 2020.
 56. VERMA R., Swanson, R.L., Parker, D., Ould Ismail, A.A., Shinohara, R.T., Alappatt, J.A., Doshi J., Davatzikos C., Gallaway M., Duda D., Chen H. I., Kim J. J., Gur R. C., Wolf R. L., Grady M. S., Hampton S., Diaz-Arrastia R., Smith D. H., “Neuroimaging Findings in US Government Personnel With Possible Exposure to Directional Phenomena in Havana, Cuba”, *Journal of the American Medical Association*, vol. 322, nr. 4, 2019, pp. 336-347.
 57. VOROBIOV I. N., Kiselev V. A., “Strateggia neprâmâh deistvii v novom oblike”, *Voennaia Mâsli*, vol. 16, nr. 9, 2006.
 58. WERTH Nicolas, *L'ivrogne et la marchande de fleurs: autopsie d'un meurtre de masse, 1937-1938*, Tallandier, Paris, 2009, pp.147-226.
 59. ZAGNI Giovanni, Canetta Tommaso, *Generative AI marks the beginning of a new era for disinformation*, European Digital Media Observatory (EDMO), 5 Aprilie 2023.
 60. *** Progressive Management (colectiv de autori), *Maskirovka 2.0: Hybrid Threat, Hybrid Response – Putin and Russian Assaults on Georgia, Ukraine and Syria. Advancing Regional Hegemony with Proxy Forces, Outline of a Campaign to Combat Aggression*, e-book, Smashwords Edition, Edmond (Oklahoma), 2017.
 61. *** Adunarea Generală a Națiunilor Unite, *Combaterea dezinformării pentru promovarea și protejarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, 2022.

¹ O variantă a acestui studiu a fost publicată, sub titlul „Maskirovka – arta înșelăciunii a la russe”, în *Gândirea Militară Românească*, nr. 4, 2024, pp. 198-213.

² Absolvent al Oxford University, University of East Anglia și al European University Institute, profesorul dr. Julian Lindley-French este consilier, strateg și autor a unsprezece cărți și a numeroase articole. A fost profesor de Artă și știință militară și profesor de Strategii de Apărare în cadrul Academiei Neerlandeze de Apărare, precum și profesor special de Studii Strategice la Universitatea Leiden.

ROLUL RĂZBOIULUI ELECTROMAGNETIC ÎN COMBATEREA DRONELOR

*Simion-Călin GHEORGHÎĂ**

Abstract

Unmanned aerial vehicles (UAV), unmanned aircraft systems (UAS) and remotely piloted aircraft systems (RPAS) represent various types of capabilities and most of them are commonly known as drones. All these drones would increase in number in the near future and use advanced technology for different types of civilian or military activities. Although, each drone operator has to obey the law concerning their use, there are a lot of situations in which these vehicles, intentionally or unintentionally, could pose a threat to critical infrastructure. Therefore, defending critical infrastructure against misused drone activity has become a hard and time-consuming problem.

If drones represent a menace to critical infrastructure, imagine what they are capable of in military conflicts. Recent conflicts from Ukraine, Syria or Nagorno-Karabagh showed the huge impact of drone usage in Intelligence, Surveillance, Reconnaissance (ISR), bombs delivering or even targeting infantry, when used First Person View (FPV) drones.

How can one combat or engage these drones, either electronically or kinetic? This research emphasis the electronic approach perspective, because most of the time it can be cheaper and less dangerous. Concerning electronic approach, electromagnetic warfare is considered one of the best solutions, which has been combat proven in Ukrainian conflict. Electromagnetic actions, such as electromagnetic surveillance, electromagnetic attack and electromagnetic defense are suitable for detection, engagement, mitigation and protection against drones. Electromagnetic warfare is capable of intercept, interdict, disrupt, isolate, suppress, neutralize, jam, control and even spoof different kinds of drones.

Keywords: *unmanned aerial vehicles (UAV), unmanned aerial systems (UAS), first person view (FPV) electromagnetic warfare, jamming, spoofing.*

INTRODUCERE

Forțele armate au utilizat din cele mai vechi timpuri diverse mijloace cu scopul culegerii de informații, obținerii și menținerii controlului spațiului de luptă, asigurării protecției mijloacelor proprii, concomitent cu executarea de acțiuni militare pentru înfrângerea inamicului.

Accesul la resurse, diferendele ideologice sau de natură etnică, menținerea sferelor de influență și, mai nou, revenirea la „adevărul istoric” au constituit (și vor constitui) principalele cauze ale conflictelor armate.

În ultimele decenii dimensiunea electronică a conflictelor armate a crescut de la un război la altul, actorii implicați utilizând o multitudine de

**Autorul este expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.*

mijloace electronice: echipamente de comandă-control, aparate de zbor, echipamente de detecție, vehicule autonome, drone, realitate augmentată, rețele de calculatoare și sateliți. Cu toate că tehnologia a acaparat și domeniul militar, conflictul din Ucraina a demonstrat că natura clasică a acestuia nu a dispărut, luptele în tranșee, lungimea mare a frontului, utilizarea excesivă a forței umane, a blindatelor sau a artileriei amintind de bătăliile din cele două conflagrații mondiale.

În pofida reminiscentelor clasice ale conflictului ruso-ucrainean, dimensiunea modernă este dată, în primul rând, de utilizarea tehnologiei, în special a dronelor. Instrumente echivalente cu dronele au fost utilizate în conflicte din cele mai vechi timpuri, începând cu zmeiele chinezești, continuând cu atacul cu baloane explozive al Austriei asupra Veneției din anul 1849 și culminând cu recentele conflicte din Siria, Nagorno-Karabakh sau Ucraina¹. Dacă la începutul anilor 2000 dezvoltarea și utilizarea dronelor era specifică domeniului militar, actualmente dronele sunt utilizate în diferite domenii de activitate: agricultură, protecția frontierelor, comerț, livrare de produse, divertisment, etc. (figura 1).

Cu toate că există legislație specifică, cu prevederi clare, oricine are posibilitatea, în anumite condiții, de a intra în posesia unei drone. Astfel, utilizarea dronelor în afara legii poate pune în pericol mai multe domenii de activitate (ex.: în evoluția lor în aer, dronele pot interfera cu aeronavele civile dacă se regăsesc pe traiectul de zbor al acestora) sau poate încălca dreptul la intimitate. De asemenea, dat fiind faptul că utilizează diferite benzi de frecvență ale spectrului electromagnetic pentru legăturile de comandă-control, transmiterea semnalului video sau stabilirea traiectului de zbor cu ajutorul sistemelor de navigație prin satelit (GNSS) poate interfera cu sistemele de comunicații din zona lor de acțiune.

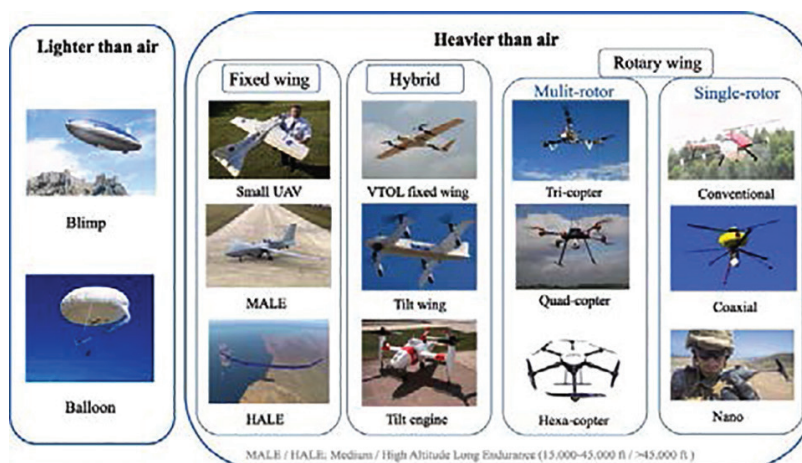

Fig. 1: Evoluția UAV

(sursa: <https://ars.els-cdn.com/content/image/1-s2.0-S0306261919315107-gr5.jpg>, accesat la 19.02.2025)

În ultima perioadă, dronele reprezintă principală amenințare la adresa infrastructurii critice (ex.: aeroporturi/ aerodromuri, porturi, lucrări de infrastructură, centrale electrice, obiective militare și guvernamentale, care au implementate diverse mecanisme de securitate) atât pe timp de pace, cât și în situația unui conflict armat. Utilizarea acestora, cu intenție sau nu, în proximitatea obiectivelor amintite, poate cauza probleme de securitate sau chiar pierderi însemnate.

Alături de legislația specifică, acțiunile cinetice și electronice reprezintă modalități de combatere a dronelor și sunt utilizate în consecință. Dintre acțiunile electronice, războiul electromagnetic reprezintă o soluție, de cele mai multe ori ieftină și viabilă, capabilă să detecteze, să urmărească sau să neutralizeze dronele, fapt dovedit și în conflictul militar din Ucraina. Chiar dacă este considerat o disciplină specifică domeniului militar, războiul electronic poate fi regăsit sub diverse forme și în viața civilă, iar măsurile specifice acestuia sunt implementate în numeroase obiective aparținând infrastructurii critice.

SCURTĂ PREZENTARE A DIFERITELOR TIPURI DE DRONE

Indiferent dacă se analizează aeronave fără pilot uman la bord (UAV), sisteme de aeronave fără pilot (UAS), sisteme de aeronave pilotate de la distanță (RPAS), în limbajul uzual acestea

poartă denumirea generică de drone. Dronele pot fi considerate unele dintre cele mai sofisticate „jucării” ale secolului XXI², deoarece au utilizare multiplă, de la divertisment la aplicații în domeniul militar. Alături de divertisment, dronele sunt utilizate și la comiterea unor infracțiuni, cum ar fi³:

- spionajul, supravegherea sau urmărirea ținutelor de interes;
- transportul diferitelor sarcini utile (materiale explozive, agenți patogeni, substanțe chimice) și lansarea acestora asupra unor instalații fixe sau ținte aflate în mișcare;
- interceptarea comunicațiilor wireless, desfășurarea de atacuri cibernetice sau compromiterea rețelelor de calculatoare, prin gravitarea în jurul clădirilor sau aterizarea pe acestea.

Conflictele militare au transformat dronele în arme ale viitorului, acestea fiind capabile să execute misiuni de cercetare, supraveghere, achiziție, lovire, transport și lansare vectori, război electromagnetic sau căutare-salvare. Dronele fac parte din categoria platformelor aeriene fără echipaj uman la bord și dispun de avantaje semnificative față de alte mijloace de cercetare. Cel mai mare avantaj al acestor sisteme îl constituie faptul că nu pun în pericol personalul propriu, pot rămâne un timp relativ

îndelungat în zona țintei din adâncimea dispozitivului adversarului, iar când situația o impune, pot monitoriza ținte mobile. Aceste platforme au semnale radar, vizuale și acustice relativ reduse, ceea ce minimizează șansele de detecție. În general, pot acționa de pe terenuri sumar amenajate și sunt mai puțin costisitoare decât aeronavele pilotate.

În trecut, dronele erau utilizate, de regulă, la nivel tactic, având o zonă de acoperire relativ mică și capacități specifice relativ reduse. O dată cu întrebuintarea acestora în operațiunile din Irak și Afganistan, cercetarea și investițiile în domeniu au crescut semnificativ, iar sistemele noi și cele aflate în dezvoltare asigură o zonă de acoperire mai mare, transportă mai mulți senzori, operează la altitudini mai mari, au autonomie crescută și capacitatea de a îndeplini misiuni variate. Raza de acțiune și autonomia diferă foarte mult în funcție de cerințele pentru care au fost proiectate. Indiferent dacă vorbim de drone tip aripă fixă (avion), multicopter, elicopter sau aerostat, autonome sau operate de la sol, acestea pot avea diferite forme, dimensiuni sau mărimi. O taxonomie a acestora în funcție de categorie, clasă, masă, altitudine și distanță de operare, autonomie sau sarcina utilă care poate fi transportată este prezentată în Tabelul nr. 1⁴.

Nr. crt.	Categoria	Clasa	Masa (kg)	Altitudine operare (m)	Distanța operare (km)	Autonomie (h)	Sarcina utilă (kg)	Obs.
1.	Micro	I	< 2	< 140	5	< 1	< 1	
2.	Mini		2-25	< 1000	25	2-8	<10	
3.	Mici		25-150	< 1700	50	4-12	< 50	
4.	Mediu	II	150-600	< 3300	200-500	8-20	< 200	
5.	Mare	III	> 600	> 3300	> 1000	> 20	> 200	

Tabelul nr.1: Clasificarea platformelor aeriene mobile fără echipaj uman la bord

Dintre capacitățile prezentate, dronele din clasa I sunt cele mai numeroase, fiind ușor de procurat și utilizat, iar capacitatea lor de a transporta sarcini utile de până la 50 kg, la viteze de aproximativ 15 m/s, le face extrem de atractive atât pentru segmentul civil, cât și pentru cel militar. Acestea pot fi comandate analog sau digital în banda de frecvență Wi-Fi și au posibilități de transmitere a imaginilor la distanță către operator sau către stația de control la sol. În ultima perioadă tehnologia a evoluat, iar aceste drone dispun de metode moderne de comandă și control, multe dintre acestea fiind cunoscute sub denumirea de First Person View (FPV). Un operator experimentat poate pilota drona astfel încât să lanseze un proiectil printr-o fereastră sau prin trapa deschisă a unui vehicul blindat. De asemenea, dronele FPV pot fi utilizate împotriva radarelor, echipamentelor optice sau antenelor dispuse pe vehiculele de luptă⁵. Chiar dacă echipamentul este foarte important, nu trebuie uitată și resursa umană, care în cazul dronelor FPV acționează, de regulă, de la o distanță de aproximativ cinci kilometri, dintr-o zonă acoperită sau cu un grad sporit de protecție, nefiind necesară prezența la contact (figura 2).

Fig. 2: Punct de comandă control FPV

(sursa: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/fpv-drones-in-ukraine-are-changing-modern-warfare/>, accesat la 05.02.2025)

În cazul dronelor, nu trebuie neglijată capacitatea acestora de transport, adică sarcina utilă (payload-ul) care, de cele mai multe ori, influențează caracteristicile tehnico-tactice ale acestora. În materie de payload pe o dronă putem regăsi: echipamente de comandă-control,

camere digitale, senzori, sistem de comunicații, echipamente de supraveghere, echipamente de război electromagnetic, muniție, vectori de lovire (figura 3). Cu cât masa sarcinilor utile este mai mare, cu atât autonomia, distanța de zbor și posibilitățile de operare scad semnificativ.

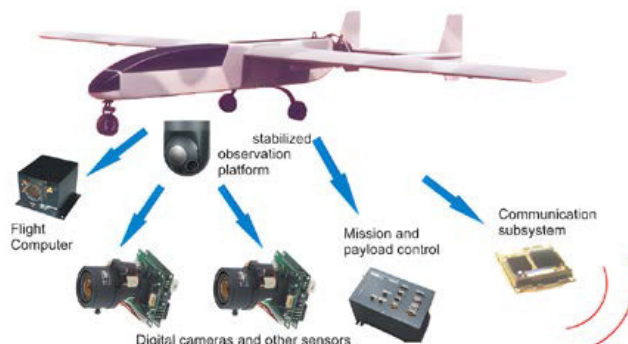

Fig. 3: Sarcini utile specifice unei drone

(element C2, senzori, sistem de comunicații etc)

(sursa: https://www.researchgate.net/figure/Common-elements-in-a-civil-UAS_fig1_, accesat la 05.02.2025)

Conflictul din Ucraina a demonstrat utilitatea dronelor în cadrul câmpului de luptă modern. Indiferent de dimensiuni sau capacități, în multe situații, prezența sau numărul acestora au avut un impact major în ducerea acțiunilor de luptă. Ambii actori folosesc o multitudine de drone de proveniență variată, majoritatea comerciale, relativ ieftine, construite din materiale diverse, pentru a descoperi, ataca și distruge capacitățile inamicului. Dronele folosite în război variază de la modele comerciale improvizate, FPV, până la aeronave militare sofisticate, cum ar fi dronele iraniene Shahed sau cele turcești de tipul Bayraktar. Astfel, dronele au devenit o amenințare semnificativă pentru trupele și vehiculele din teren, care trebuie să se adapteze la un nou mediu de luptă. Prezența numeroasă a dronelor pe câmpul de luptă a fost unul dintre motivele pentru care contraofensiva ucraineană, demarată la jumătatea anului 2023, nu a avut efectul scontat. Orice grupare de blindate putea fi depistată și distrusă într-un timp foarte scurt, de ordinul a câteva minute.

Pentru a provoca daune considerabile, a conștientiza populația rusă despre ororile și amenințările războiului și pentru a reduce posibilitățile de asigurare a sprijinului logistic, în ultimul an de conflict Ucraina a început să

utilizeze o multitudine de drone cu care să lovească infrastructura critică din adâncimea teritoriului F.Ruse. Cunoscută sub denumirea de drone de atac cu întrebuințare unică (OWA⁶ – one-way attack drones), acestea sunt variate, cu posibilități multiple de lovire și reprezintă o soluție mult mai puțin costisitoare decât atacurile cu rachete balistice. Dacă F.Rusă a utilizat dronele de tipul Shahed pentru a dispersa apărarea antiaeriană ucraineană, a lovi porturile de la Dunăre sau centralele electrice în scopul reducerii aprovizionării cu energie electrică, Ucraina dispune de o varietate de drone, autohtone sau donate de alte state, capabile să lovească obiective militare aflate la distanțe mari față de linia frontului.

O serie dintre acestea (figura 4) au fost utilizate în atacuri asupra centrelor de comandă, aerodromurilor, fabricilor de armament și tehnică de luptă, rafinăriilor, căilor de aprovizionare sau altor elemente de infrastructură: „Mugin 5” (august 2022) – comandamentul flotei ruse a Mării Negre din Sevastopol; „UJ-22” (februarie 2023) – atacuri asupra capitalei Moscova; „R-15” (mai 2023) – rafinăria Ilski din Krasnodar; „An-196 Liutî” (ianuarie 2024) – Nijni Novgorod; „A22 Foxbat” (aprilie 2024) – uzină din Tatarstan etc⁷. Aceste câteva exemple ilustrează importanța utilizării dronelor atât la linia de contact, dar mai ales în adâncimea teritoriului inamic.

Când ne referim la utilizarea dronelor pe câmpul de luptă, alături de avantaje trebuie scoase în evidență și o serie de dezavantaje:

- limitările cauzate de condițiile meteorologice și plafonul de zbor;
- uneori, zborurile trebuie pre-programate, mai ales în cazurile când se dorește efectuarea unei misiuni dincolo de capacitatea de dirijare;
- pentru realizarea siguranței în zbor este necesară implementarea măsurilor specifice de control al spațiului aerian și coordonarea întrunită între forțele din zona de operații;
- unele aspecte de ordin legislativ.

RĂZBOIUL ELECTROMAGNETIC - SOLUȚIE DE COMBATERE A DRONELOR

După cum s-a menționat anterior, dronele reprezintă una dintre cele mai răspândite amenințări la adresa obiectivelor militare. Lupta împotriva dronelor sau combaterea activității acestora presupune un proces complex, realizat în mai multe faze, de la detecție până la angajare, interacțiunea unei game largi de senzori și, bineînțeles, contribuția factorului uman. Lupta împotriva dronelor presupune o gamă întreagă de acțiuni care pot fi grupate în trei etape: acțiuni preventive; acțiuni de detecție și descoperire; acțiuni de combatere și angajare.

Un concept modern de combatere a dronelor se bazează pe integrarea unor echipamente diverse, care pot fi portabile, instalate în puncte fixe sau pe platforme mobile, capabile să descopere, să clasifice, să intercepteze sau să angajeze diferite tipuri de drone (figura 5). Un astfel de sistem este produs de compania israeliană ELTA, acesta fiind prezent la majoritatea expozițiilor de armament și tehnică de luptă organizate la nivel mondial.

Fig. 4: Drone de atac cu unică întrebuințare
(sursa: <http://www.hisutton.com/images/Ukraine-OWA-UAVs.jpg>, accesat la 06.02.2025)

Fig.5: Concept modern C-UAS ELI 4030
(sursa: <https://www.iai.co.il/p/eli-4030-drone-guard#gscw504792>, accesat la 06.02.2025)

Prin intermediul celor trei componente, *supravegherea electronică*, *atacul electronic* și *apărarea electronică*, denumite în termeni de specialitate acțiuni specifice de război electronic, specialitatea contribuie decisiv la obținerea și menținerea supremației în mediul electromagnetic, fapt care influențează decisiv și modul de întrebuințare a dronelor. Supravegherea electronică descoperă, interceptează, identifică și localizează semnalele electromagnetice care aparțin inamicului sau trupelor proprii/aliate; atacul electronic utilizează energia electromagnetică pentru a reduce sau neutraliza amenințările din spectrul electromagnetic, iar apărarea electronică asigură protecția personalului, tehnicii de luptă, platformelor și elementelor de infrastructură împotriva acțiunilor inamice.

Acțiunile preventive sunt specifice activităților la pace și conțin aspecte legislative și măsuri concrete luate de autorități pentru a proteja elementele infrastructurii critice și a descuraja activitățile ilicite. În funcție de obiectiv, pot fi desemnate zone de interdicție aeriană, pot fi instalate echipamente automate de protecție sau obstacole naturale (vegetație înaltă) care să

limiteze accesul și controlul dronelor în zonele respective.

Acțiunile de detecție și descoperire sunt extrem de importante, deoarece pentru a combate acțiunea unei drone prin diferite moduri, aceasta trebuie, în primul rând, descoperită. Astfel, conform conceptelor moderne, pentru descoperirea dronelor pot fi utilizați mai mulți senzori, plecând de la observarea vizuală, detecția acustică și terminând cu activități specifice războiului electromagnetic (figura 5), cum ar fi detecția radar sau supravegherea electronică a spectrului electromagnetic (detecția benzilor de radiofrecvență utilizate de drone).

Detecția vizuală presupune, în primul rând, observarea aeriană efectuată de personalul uman implicat sau pregătit în acest sens, dublată de o multitudine de senzori cum ar fi sisteme video, camere optice sau termale, senzori infra-roșu (IR), cu posibilități de descoperire la distanțe mari. Fiecare dintre aceste soluții dispune de avantaje și dezavantaje în ceea ce privește utilizarea lor. Astfel, senzorii IR au la bază detecția pe baza căldurii emise de sursa de propulsie; camerele termale se bazează pe un principiu asemănător, numai că deși dispun de posibilități de detecție la distanțe mai mari decât camerele video, rezoluția acestora este mai mică, iar imaginile sunt uneori neclare. În scopul creșterii eficienței detecției vizuale, studii recente recomandă integrarea acestor senzori în rețele neuronale și utilizarea algoritmilor de învățare automată⁸.

Detecția acustică reprezintă o soluție relativ ieftină de detecție a dronelor și are la bază sunetul produs de sistemele de propulsie. Cea mai simplă soluție, dar nu cea mai eficientă, este reprezentată de urechea umană. O soluție tehnică superioară presupune instalarea de microfoane, capabile să capteze sunetul de la distanțe mai mari decât urechea umană, care, integrate într-o soluție tehnică, prin intermediul triangulației sau calcului diferenței timpului de sosire, să poată stabili poziția în aer a unei drone. Instalarea rețelilor de microfoane și integrarea acestora cu echipamente tehnice de memorare și recunoaștere a amprentei acustice poate duce la creșterea distanței de detecție și a posibilităților de identificare a

dronelor. Totuși, în acest caz trebuie ținut cont de faptul că amprenta acustică poate fi ușor influențată de fenomenele meteorologice și poate fi diferită în funcție de direcția și viteza vântului, anotimp, noapte sau zi, obstacole sau interferențe audio. Metoda acustică este intens utilizată și în conflictul din Ucraina, unde specialiștii ucraineni au instalat mii de telefoane mobile pe turnurile de telefonie sau la înălțimi de aproximativ cinci metri, la care au atașat și microfoane ambientale pentru a capta sunetele dronelor de atac cu întrebuințare unică⁹. Tehnologia are la bază un algoritm de inteligență artificială capabil să identifice sunetele neobișnuite.

Deteția radar, una dintre soluțiile specifice războiului electromagnetic, este considerată cea mai eficientă, deoarece oferă un grad de precizie mare și de detecție la distanțe mari. Este o metodă activă care are la bază principiul de funcționare al radarului, adică emisia și reflexia semnalului și furnizează date despre poziția, distanța și viteza unei ținte. Dispunând, de cele mai multe ori, de o rețea fazată de antene, radarele reprezintă una dintre cele mai costisitoare, dar, totodată, cele mai eficiente soluții, cu posibilități de descoperire la distanțe mai mari de 100 km, de urmărire a mai multor ținte simultan, indiferent de momentul zilei sau condițiile meteorologice. Cu toate acestea, dețecția radar are și o serie de dezavantaje referitoare la costurile de achiziție și instalare foarte mari, chestiunea legislativă referitoare la utilizarea spectrului de frecvențe și o serie de neajunsuri legate de mărimea țințelor care influențează distanța și precizia localizării, înălțimea și viteza la care evoluează țințele aeriene (dronel care zboară la viteze mici și la altitudini joase sunt greu detectabile) și necesitatea operării acestora de către personal calificat.

Dacă radarul reprezintă o soluție activă, dețecția radio este considerată, de asemenea, o soluție eficientă, numai că este pasivă, în sensul în care are nevoie doar de echipamente de recepție, fără posibilități de emisie. Dețecția radio reprezintă o soluție mai puțin costisitoare decât cea radar, dispunând de posibilități de descoperire, urmărire, identificare și localizare, activități specifice acțiunii de supraveghere

electronică din cadrul războiului electromagnetic. Dronele utilizează mai multe benzi de frecvență pentru a fi comandate, pentru a transmite imaginile în timp real sau pentru a evolua pe un anumit traiect cu ajutorul sistemelor GNSS; toate aceste benzi de frecvențe pot fi supravegheate cu ajutorul unor echipamente de recepție și, uneori, dronel pot fi interceptate chiar înainte de decolare, deoarece pentru a fi operate au nevoie de legătură radio. Avantajele utilizării acestei metode sunt reprezentate de posibilitățile multiple de interceptare a semnalelor radio cu lungimi de undă diferite, precizie de detecție și localizare ridicate, posibilități de avertizare timpurie, distanțe de detecție variabile influențate de puterea semnalului sau sistemele de antene utilizate și de algoritmii de învățare automată pentru identificarea și clasificarea diferitelor tipuri de drone. De asemenea, nu trebuie neglijate și dezavantajele, printre acestea regăsindu-se imposibilitatea descoperirii dronelor autonome (cele care nu utilizează spectrul radio, în sensul că nu emit în radiofrecvență), sensibilitate mare la interferențe, capacitate de detecție simultană redusă, mai ales în situația utilizării roiurilor de drone, și ineficiență la distanțe mai mici de 100 de metri¹⁰.

Fiecare dintre soluțiile de detecție prezentate dispune de avantaje și dezavantaje în implementare și eficiență, pornind de la costuri, fenomene meteo, legislație etc. Soluția eficientă în dețecția dronelor este reprezentată de utilizarea de sisteme moderne care integrează toate cele patru abordări: vizuală, audio, radar și radio. Interconectarea celor patru metode și integrarea cu algoritmi de inteligență artificială duc la îmbunătățirea semnificativă a posibilităților de descoperire, identificare și clasificare a diferitelor tipuri de drone.

Acțiuni de combatere și angajare. După detecție, un alt element important în combaterea dronelor este reprezentat de modul de angajare al acestora. După cum am menționat, există două metode bine cunoscute: cinetic sau non-cinetic (electronic). Indiferent de soluția aleasă, aceasta trebuie să fie proporțională, eficientă și eficientă. Utilizarea energiei electromagnetice în

combaterea dronelor, atât la pace, dar mai ales pe câmpul de luptă, presupune de cele mai multe ori o acțiune specifică atacului electronic. Acțiunile specifice atacului electronic sunt bruiajul, dezinformarea și neutralizarea electronică. Astfel, dronele pot fi angajate din punct de vedere electronic prin bruiaj radioelectronic, pot fi redirectionate sau aduse la sol cu ajutorul spoofing-ului sau pot fi distruse sau neutralizate electronic cu ajutorul armelor cu energie dirijată, tehnologiilor laser sau armelor cu microunde de mare putere.

Prin intermediul bruiajului radioelectronic se poate crea așa-numita zonă de interdicție radio, zonă în care legăturile de comunicații dintre drone (comandă, video, GNSS) sunt întrerupte. În funcție de tipul dronei, militară sau civilă, aceasta poate avea implementate și o serie de mecanisme de protecție care îi permit acesteia să graviteze în aer până la restabilirea semnalului, terminarea combustibilului sau descărcarea acumulatorului, să se întoarcă la locul de plecare sau chiar să se prăbușească. Bruiajul legăturilor de comunicații ale dronei face imposibilă comanda acesteia de către operator și împiedică transmiterea imaginilor prin legătura video, drona devenind inutilă dacă este folosită la culegerea de date și informații. Pentru dronele FPV, bruiajul legăturii video duce la pierderea controlului acesteia și imposibilitatea operării. Rolul atacului electronic în angajarea dronelor s-a dovedit determinant pe câmpul de luptă din Ucraina, unde dronele FPV sunt numeroase și provoacă pierderi însemnate în personal și tehnică de luptă, de ambele părți. Bruiajul sistemelor GNSS face imposibilă deplasarea dronelor către țintă sau chiar ridicarea acestora de la sol.

Acțiunile ruse de bruiaj radioelectronic s-au dovedit a fi eficiente, multe dintre dronele ucrainene pierzând semnalul de legătură cu stația de control sau chiar semnalul GNSS. Acest lucru i-a determinat pe specialiștii ucraineni să reducă folosirea dronelor costisitoare, în special cele de proveniență turcă (de tip Bayraktar) și să recurgă la soluții mai puțin costisitoare, cum ar fi dronele FPV sau OWA. Conform specialiștilor din cadrul Royal United Services Institute din Londra (RUSI), după stabilizarea frontului și trecerea

la un conflict de tip clasic, acțiunile de război electromagnetic ale trupelor ruse au avut cel mai mare impact asupra dronelor ucrainene¹¹. Astfel, quadcopterele ucrainene au ajuns să aibă o durată de viață de maxim trei zboruri, iar celelalte drone de maxim șase zboruri și doar o treime din aceste zboruri își îndeplineau misiunea¹².

De exemplu, cu ajutorul acțiunilor de război electromagnetic executate de specialiștii ruși, din cele aproximativ 1000 de aparate de zbor fără pilot de care dispunea Ucraina la începutul războiului, până la finalul verii 2022 aprox 90% au fost doborâte sau prăbușite¹³. Prin urmare, războiul electromagnetic are o contribuție substanțială la pierderile însemnate de avioane fără pilot ale forțelor armate ucrainene, care se ridică la aproximativ 10.000-15.000 pe lună¹⁴.

În același timp, dronele au devenit o amenințare semnificativă pentru trupele și vehiculele din teren, care trebuie să se adapteze la un nou mediu de luptă. Prezența numeroasă a dronelor pe câmpul de luptă a fost unul dintre motivele pentru care contraofensiva ucraineană, demarată la jumătatea anului 2023, nu a avut efectul scontat; orice grupare de blindate putea fi depistată și distrusă într-un timp foarte scurt, de ordinul a câtorva minute. Tocmai pentru a contracara aceste drone, F.Rusă a încercat să utilizeze diferite complexe de război electromagnetic: R-330 „Jitel”, Șipovnik Aero, Torn-MDM, Bîlina și Repellent. La rândul lor, specialiștii ucraineni au dezvoltat un sistem indigen destinat combaterii dronelor iraniene Shahed, care s-a dovedit extrem de eficient¹⁵.

Fig. 6: Sistem portabil bruiaj drone Silenta-6001
(sursa: <https://bstech.ro/product/sistem-portabil-bruiaj-drone>, accesat la 17.02.2025)

Există numeroși producători de echipamente de bruiaj împotriva dronelor. Majoritatea acestor echipamente sunt portabile, ușor de utilizat, de forma și dimensiunea unei arme de foc și cu posibilități de utilizare în diferite game de frecvență. În Figura nr. 6 este prezentat un sistem portabil de bruiaj al dronelor de tipul Silenta-6001, produs de compania BlueSpace Technology, având o masă de 8,1 kg, o distanță maximă de acțiune de 8000 de metri, posibilități de bruiaj a frecvențelor în benzile 420-460 MHz, 902-928 MHz, benzile WiFi 2400-2483 MHz și 5725-5875 MHz, posibilități de bruiaj a semnalelor GNSS specifice GPS, GLONASS și Galileo și o putere de emisie cuprinsă între 26 și 154 W, în funcție de banda utilizată¹⁶.

Fig.7: Sistemul LDEW de tipul DragonFire
(sursa: <https://www.gov.uk/government/news/advanced-future-military-laser-achieves-uk-first>, accesat la 16.02.2025)

Altă acțiune specifică atacului electronic este reprezentată de manipularea electronică, în termeni populari „înșelare”, care poate fi reprezentată de spoofing-ul sistemelor GNSS sau manipularea protoalelor de comunicații ale dronei, adică preluarea legăturii de comandă a acesteia. Dacă bruiajul GNSS presupune întreruperea semnalului, drona fiind în imposibilitatea întoarcerii la punctul de plecare, spoofing-ul presupune introducerea

unor coordonate false și trimiterea dronei în altă direcție sau locație. Manipularea protocolului este o soluție relativ ieftină, numai că presupune o documentare prealabilă, depinde de diferitele tipuri de drone, fiind greu realizabilă și ineficientă în cazul dronelor autonome (dronelor de atac cu întrebuințare unică).

Alături de bruiaj și dezinformare, neutralizarea electronică reprezintă o soluție eficientă de combatere a dronelor atât la pace, cât și pe câmpul de luptă. Neutralizarea electronică presupune inducerea unei cantități însemnate de energie, care să determine deteriorarea unor circuite sau echipamente din componența dronei. Armele cu microunde de mare putere, cu laseri de energie înaltă, cu fascicule de particule sau în impuls electromagnetic reprezintă soluții de ultimă generație în combaterea dronelor (dar și a altor ținte aeriene). Dacă excludem costurile cu cercetarea și dezvoltarea, aceste arme pot fi considerate relativ ieftine pe timpul utilizării, deoarece pentru generarea unui impuls sau fascicul laser cantitatea de energie utilizată nu este neapărat foarte mare. Un exemplu de astfel de echipament este cel britanic, de tipul DragonFire (figura 7), care se află încă în dezvoltare. Echipamentul este o armă cu energie dirijată care utilizează un fascicul laser pentru angajarea țintelor (LDEW - laser directed energy weapon), funcționează la limita vizibilității directe și poate angaja ținte aeriene diverse. Conform testelor date publicității de dezvoltatori, Ministerul Apărării din Marea Britanie (prin intermediul laboratorului de cercetare în domeniul apărării/ Defence Science and Technology Laboratory) și companiile Leonardo și QinetiQ, arma LSEW are o precizie ridicată, aceasta fiind echivalentă cu lovirea unei monede cu valoarea de 1 liră de la o distanță de un kilometru¹⁷. Arma poate reprezenta o soluție pe termen lung, utilizarea acesteia presupunând costuri reduse, dat fiind faptul că pentru generarea un singur fascicul energia utilizată costă aproximativ 10 lire¹⁸. În urma testelor, atât forțele terestre, cât forțele navale britanice și-au manifestat interesul ca arma laser să facă parte din viitoarele capacități de apărare antiaeriană.

Așadar, acțiunile de supraveghere și atac electronic sunt instrumente utile în combaterea dronelor, contribuind semnificativ la detecția și angajarea acestora. Cea de-a treia acțiune specifică războiului electromagnetic, și anume apărarea electronică, presupune implementarea unor mijloace de protecție electronică pe diferite platforme care să poată stopa acțiunile de culegere de date sau de lovire executate cu ajutorul dronelor.

CONCLUZII

Războiul electromagnetic reprezintă o soluție non-cinetică de combatere a dronelor. Conflictul din Ucraina, denumit de specialiști și un conflict al dronelor, a demonstrat că tehnologia avansează, iar beligeranții investesc în inovație și cercetare și caută noi soluții pentru a provoca daune însemnate adversarului. Chiar dacă eforturile de combatere a dronelor prin intermediul bruiajului radioelectronic s-au dovedit eficiente, în ultima perioadă dronele utilizate pe câmpul de luptă din Ucraina au devenit mai rezistente la acțiunile specifice războiului electromagnetic. Astfel, utilizarea unor frecvențe proprietare, a saltului de frecvență, a comunicațiilor criptate sau a zborurilor autonome au crescut eficiența dronelor pe câmpul de luptă.

Folosirea extensivă a dronelor a făcut ca armate importante să înființeze structuri specializate, în care operatorii de drone să fie specializați sau recrutați din rândul pasionaților de jocuri video, capabili să mănuiască un controler, să utilizeze tehnologia VR sau să fie familiari cu realitatea augmentată. Un exemplu, în acest sens, este Ucraina, care, datorită succeselor obținute în câmpul tactic, a înființat structuri specializate de cercetare-dezvoltare, operare sau utilizare în luptă a dronelor.

O altă inovație în domeniul dronelor, care le face imune la acțiunile non-cinetice, este comanda acestora prin intermediul unui cablu de fibră optică, fapt ce le permite să evolueze la distanțe de până la 15 kilometri în câmp deschis.

Schimbarea benzilor de frecvență, unele dintre benzi fiind în gama VHF, descurajează utilizarea bruiajului radioelectronic deoarece poate cauza interferențe sau fratricid electronic. Toate aceste inovații întăresc concluzia potrivit căreia pentru combaterea dronelor este nevoie de un sistem integrat de detecție și de un sistem combinat de angajare, bazat pe soluții cinetice sau non-cinetice care includ: sisteme de bruiaj, sisteme de apărare anti-aeriană, armament individual, plase de prindere sau, chiar, păsări de pradă special antrenate.

Data fiind dinamica viitoare a acțiunilor militare, sistemele de război electronic ar trebui să fie mai mici, mai ușoare, capabile să dezvolte o putere mai mare cu un consum energetic redus și să aibă implementați algoritmi de inteligență artificială și învățare automată, care să contribuie semnificativ la clasificarea semnalelor sau amenințărilor specifice dronelor. Din această perspectivă, echipamentele portabile, cu unică întrebuințare sau cele multifuncționale și reprogramabile, nu foarte costisitoare, reprezintă viitorul în domeniul războiului electromagnetic.

BIBLIOGRAFIE

1. DICKEY Robin, Gleason P. Michael, "Space and War in Ukraine. Beyond the Satellites", *Aether: A Journal of Strategic Airpower & Spacepower*, vol. 3, nr. 1, 2024, pp. 20-35.
2. HORTON Alex, Hurşudian Isabelle, "Russian jamming leaves some high-tech U.S. weapons ineffective in Ukraine", *The Washington Post*, 24.05.2024; [washingtonpost.com/world/ 2024/ 05/24/russia-jamming-us-weapons-ukraine/](https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/24/russia-jamming-us-weapons-ukraine/)
3. KJELLÉN Jonas, *Russian Electronic Warfare. The Role of Electronic Warfare in the Russian Armed Forces*, Swedish Defence Research Agency (FOI), FOI Report 4625, Septembrie 2018, 105 p.
4. LYKOU Georgia, Moustakas Dimitrios, Gritzalis Dimitris, "Defending Airports from UAS: A Survey on Cyber-Attacks and Counter-Drone Sensing Technologies", *Sensors*, vol. 20, nr. 12, 2020, 40 p.
5. MCDERMOTT N. Roger, *Russia's Electronic Warfare Capabilities to 2025: Challenging NATO in the Electromagnetic Spectrum*, Report, International Centre for Defence and Security, Tallin, Septembrie 2017, 47 p.
6. MOZUR Paul, Krolik Aaron, "The Invisible War in Ukraine Being Fought Over Radio Waves", *The New York Times*, 19.11.2023; [nytimes.com/2023/11/19/technology/russia-ukraine-electronic-warfare-drone-signals.html](https://www.nytimes.com/2023/11/19/technology/russia-ukraine-electronic-warfare-drone-signals.html).
7. WATLING Jack, Reynolds Nick, *Meatgrinder: Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine*, Special Report, Royal United Services Institute, 19.05.2023, 32 p.
8. WATLING Jack, Reynolds Nick, Daniliuk V. Oleksandr, *Preliminary Lessons from Ukraine's Offensive Operations, 2022–23*, Special Report, Royal United Services Institute, Iulie 2024,
9. ZABRODSKYI Mikhaylo, Watling Jack, Danylyuk V. Oleksandr, Reynolds Nick, *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022*, Special Report, Royal United Services Institute for Defense and Security Studies, 30 Noiembrie 2022, 66 p.
10. GIBBONS-NEFF Thomas, Shyvala Yurii, "Jamming: How Electronic Warfare Is Reshaping Ukraine's Battlefields", *The New York Times*, 12.03.2024; [nytimes.com/2024/03/12/world/europe/ukraine-drone-russia-jamming.html](https://www.nytimes.com/2024/03/12/world/europe/ukraine-drone-russia-jamming.html).

- ¹ <https://ecfr.eu/article/drones-in-ukraine-and-beyond-everything-you-need-to-know>, accesat la 05.02.2025.
- ² <https://www.smart-products.ro/blog/diferite-tipuri-drone-functie-dimensiune-platforma-abilitati>, accesat la 05.02.2025.
- ³ Lykou Georgia, Moustakas Dimitrios, Gritzalis Dimitris, *Defending Airports from UAS: A Survey on Cyber-Attacks and Counter-Drone Sensing Technologies*, Basel, MDPI Sustainability Foundation 2020, p. 2.
- ⁴ Lykou Georgia, Moustakas Dimitrios, Gritzalis Dimitris, *Op.cit.*, p. 3.
- ⁵ <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/fpv-drones-in-ukraine-are-changing-modern-warfare/re-changing-modern-warfare>, accesat la 05.02.2025.
- ⁶ <http://www.hisutton.com/Ukraine-OWA-UAVs.html>, accesat la 06.02.2025.
- ⁷ *Idem.*
- ⁸ Lykou Georgia, Moustakas Dimitrios, Gritzalis Dimitris, *Op.cit.*, p. 10.
- ⁹ <https://insidetowers.com/cell-phone-sensors-help-ukrainians-detect-incoming-drones/>
- ¹⁰ Lykou Georgia, Moustakas Dimitrios, Gritzalis Dimitris, *Op.cit.*, pp. 9-10.
- ¹¹ Mikhaylo Zabrotskyi, Jack Watling, Oleksandr V. Danylyuk, Nick Reynolds, *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022*, p. 37.
- ¹² <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/12/24/russia-electronic-warfare-troops-knocked-out-90-percent-of-ukraines-drones/>, accesat la 07.04.2023.
- ¹³ *Ibid.*
- ¹⁴ Jack Watling and Nick Reynolds, *Meatgrinder: Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine* (London: RUSI, 2023), p. 19.
- ¹⁵ <https://mil.in.ua/en/news/pokrova-ew-system-which-successfully-neutralizes-shaheds-has-been-launched-in-ukraine>, accesat la 19.02.2025.
- ¹⁶ Broșura sistemului portabil de bruiaj al dronelor de tipul Silenta-6001, descărcată de pe site-ul producătorului <https://bstech.ro/>, accesat la 16.02.2025.
- ¹⁷ <https://www.gov.uk/government/news/advanced-future-military-laser-achieves-uk-first>, accesat la 16.02.2025.
- ¹⁸ *Idem.*

DEZVOLTAREA PERSONALĂ CA VECTOR AL EFICIENȚEI OPERAȚIONALE ÎN ACTIVITATEA DE INFORMAȚII

Veronica TUDOR*

Abstract

The definition of military intelligence activities is influenced by the interests, forms of governance, and security culture of the actors involved. In the current era of information abundance, the need for authorized structures to carry out intelligence activities is crucial for providing timely information to decision-maker¹. The intelligence field is in a continuous process of updating, adapting, and identifying security policies to fulfill assigned tasks and missions. The human factor remains the most significant element in intelligence work, with personnel training requiring substantial human, financial, and logistical resources. Intelligence is one of the most demanding and complex domains, where operational success depends not only on technical competencies but also on the capacity for personal growth in a highly dynamic environment. Personal development – defined as the systematic enhancement of knowledge, skills, and personal traits – is essential for achieving optimal performance and resilience in the face of specific challenges. Often perceived as a domain dominated by advanced technology and tactical expertise, intelligence work fundamentally relies on the personal development of its practitioners. In a context where information is transactional and national security can hinge on a single correct decision, intelligence officers must continually refine both professional and personal abilities. Thus, personal development in this field is not optional, it is a necessity.

This article explores the importance and applicability of personal development in intelligence activities, proposing strategies to optimize both individual and collective performance.

Keywords: *military intelligence, personal development, security culture, human factor, resilience, performance optimization, dynamic environment.*

INTRODUCERE

Cultura organizațională promovează valori instituționale și standarde de performanță, astfel încât nevoia de pregătire profesională și personală se transformă într-un proces continuu². Conștientizarea nevoilor de pregătire,

a aptitudinilor și deprinderilor pornește de la nivelul individului, în special în ceea ce privește dezvoltarea personală a acestuia.

Dezvoltarea personală este un concept multidimensional care implică evaluarea continuă și o îmbunătățire sistematică a abilităților cognitive, emoționale și comportamentale. Ea se

*Autorul este expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

bazează pe principii psihologice și educaționale care vizează optimizarea potențialului individual în diferite contexte profesionale. Din această perspectivă, în domeniul informațiilor dezvoltarea personală nu este doar un proces de auto-îmbunătățire, ci o necesitate pentru a gestiona complexitatea și incertitudinea inerente activității³. Astfel, dezvoltarea personală devine o resursă critică pentru îmbunătățirea capacității de adaptare și reziliență, facilitând nu doar performanța profesională, ci și sănătatea mintală și bunăstarea generală⁴.

Dezvoltarea personală în cadrul activității de informații implică un proces continuu de îmbunătățire a resurselor, abilităților, cunoștințelor și trăsăturilor personale care contribuie la eficacitatea personală. Aceasta cuprinde o gamă largă de domenii, inclusiv dezvoltarea inteligenței emoționale, abilități de comunicare, gândire critică, reziliență psihologică și toleranță ridicată la frustrare.

În cadrul comunității de informații, dezvoltarea personală nu este doar un proces de auto-îmbunătățire, ci o componentă esențială a pregătirii profesionale. Ofițerii de informații se confruntă cu provocări unice, inclusiv operațiuni în medii ostile, gestionarea surselor de informații și luarea de decizii critice în timp real. Aceste provocări cer un nivel ridicat de competențe, pe care dezvoltarea personală le poate cultiva și perfecționa în mod continuu.

TRĂSĂTURI SPECIFICE ȘI CERINȚE DE DEZVOLTARE

Într-un mediu de lucru caracterizat prin volatilitate, complexitate și ambiguitate, formarea profesională și personală a ofițerilor de informații este caracterizată de un set de trăsături și competențe specifice. Trăsăturile definitorii includ, în primul rând, integritatea și etica profesională, în special capacitatea de a menține standarde morale ridicate și de a acționa în conformitate cu valorile organizației și ale societății. Acest aspect este crucial având în vedere că există posibilitatea confruntării ofițerilor de informații cu dileme etice.

Prin urmare, pe lângă competențele tehnice și cognitive, dezvoltarea personală în activitatea de informații trebuie să includă și o dimensiune etică. Ofițerii de informații își desfășoară frecvent activitatea în contexte marcate de ambiguități etice și juridice, unde acțiunile pot avea consecințe morale semnificative. Dezvoltarea unei busole etice clare și a unei integrități personale puternice este esențială pentru a naviga printre aceste provocări și pentru a menține încrederea organizației.

Etica și integritatea sunt fundamentale într-un domeniu unde se lucrează frecvent cu informații sensibile și unde deciziile luate pot avea impact major asupra indivizilor și organizațiilor⁵. Formarea etică continuă și discuțiile deschise despre dilemele morale întâlnite în activitatea zilnică sunt esențiale pentru consolidarea acestei dimensiuni cruciale a dezvoltării personale. La nivelul organizației se pot implementa cursuri de etică și integritate, precum și scenarii de formare care să abordeze situații problematice, încurajând o cultură organizațională care promovează onestitatea și responsabilitatea. De asemenea, integritatea personală este vitală pentru a se asigura că activitățile desfășurate respectă legile și normele internaționale. Un ofițer de informații nu numai că respectă normele juridice și morale, dar contribuie și la crearea unui mediu de lucru în care ceilalți colegi se simt încurajați să facă același lucru.

Inteligența emoțională (EQ) este una dintre cele mai importante competențe într-o carieră în informații. Capacitatea de a înțelege și gestiona propriile emoții, precum și pe ale altora, este esențială în interacțiunile umane⁶. Un ofițer de informații cu un EQ foarte ridicat poate gestiona eficient situații complexe și poate dezvolta relații interpersonale, esențiale în colectarea de informații precise și relevante. Acest tip de inteligență influențează direct eficiența activităților de culegere a informațiilor prin autocontrol⁷, empatie⁸, conștiința socială și gestionarea relațiilor. Capacitatea ridicată de a identifica comportamentul disimulat și anticiparea reacțiilor emoționale ale interlocutorului pot influența strategia de abordare. De asemenea,

inteligența emoțională contribuie la construirea și menținerea unor echipe eficiente – gestionarea stresului, înțelegerea dinamicii de grup și sprijinirea colegilor în situații de criză sunt aspecte esențiale care pot influența succesul unei misiuni.

Autocontrolul reprezintă o abilitate esențială în viața profesională, însă poate deveni o sursă de conflict atunci când valorile personale ale individului intră în contradicție cu cerințele funcției. Acest conflict poate avea multiple efecte asupra stării emoționale, satisfacției profesionale și capacității de luare a deciziilor. Resursele de autocontrol sunt limitate și, atunci când sunt suprasolicitate, pot duce la epuizare și la un risc mai mare de compromisuri morale sau etice. Indivizii resimt disconfort psihologic atunci când trebuie să aleagă între a-și respecta propriile principii sau a se conforma normelor externe. Această tensiune poate duce fie la o reevaluare a valorilor personale, fie la o adaptare a comportamentului profesional pentru a menține o coerență internă.

Implicațiile acestui conflict sunt semnificative, având impact asupra sănătății mentale și performanței în muncă. Indivizii care nu reușesc să mențină un echilibru între valorile personale și cerințele profesionale sunt mai predispuși la epuizare emoțională, scăderea motivației și insatisfacție profesională. De asemenea, gestionarea defectuoasă a acestui conflict poate duce la decizii etice controversate, ceea ce poate afecta atât individul, cât și organizația în care activează.

*Gândirea critică*⁹ și *capacitatea analitică* este fundamentul abilității de a analiza informațiile din perspective diverse, de a evalua veridicitatea și relevanța datelor și de a formula concluzii bine fundamentate. În activitatea de informații, gândirea critică este un element indispensabil pentru evaluarea surselor și a informațiilor contradictorii¹⁰. Capacitatea de a analiza informațiile din surse multiple, de a identifica pattern-uri și de a evalua veridicitatea și credibilitatea datelor este esențială pentru prevenirea și combaterea amenințărilor. Această abilitate nu este înăscută, ci se dezvoltă prin educație continuă, exercițiu și experiență.

În contextul activității de informații, gândirea critică permite depășirea biasului cognitiv¹¹ și evitarea capcanelor logice care pot distorsiona procesul de analiză. De exemplu, atunci când se confruntă cu o situație complexă, un analist de informații trebuie să fie capabil să evalueze obiectiv datele disponibile, să identifice lipsurile de informații și să formuleze ipoteze bazate pe dovezi solide. Programele de formare avansată, simulările și participarea la scenarii complexe de analiză sunt metode esențiale pentru dezvoltarea și perfecționarea gândirii critice. Acestea nu doar îmbunătățesc capacitatea de a face față provocărilor prezente, ci și pregătesc analiștii pentru amenințările viitoare, care vor necesita un nivel și mai ridicat de discernământ și abilitate analitică.

Activitatea de informații impune gestionarea unor volume mari de informații sensibile și de situații de criză, care pot genera stres considerabil. Reziliența emoțională¹² și capacitatea de a gestiona eficient stresul sunt esențiale pentru menținerea unei performanțe optime. Dezvoltarea acestor trăsături presupune pregătirea mentală pentru a face față situațiilor neprevăzute și capacitatea de a se recupera rapid după eșecuri și situații stresante. Ofițerii de informații sunt adesea expuși unor situații care necesită reacții rapide și precise sub presiune. Aceștia trebuie să fie capabili să se adapteze la condiții schimbătoare, să regândească strategii și să își mențină calmul în fața pericolului¹³. Dezvoltarea rezilienței psihologice nu este doar o chestiune de pregătire tehnică, ci implică fortificare mentală și emoțională.

Programele de formare în domeniul *rezilienței psihologice* includ tehnici de mindfulness, exerciții de gestionare a stresului și simulări de scenarii stresante, care pot contribui la instruirea ofițerilor de informații în gestionarea realității dificile a muncii lor. Reziliența psihologică este crucială nu doar pentru supraviețuire în situații de criză, ci și pentru menținerea sănătății mentale pe termen lung, ceea ce le permite ofițerilor să funcționeze eficient pe parcursul întregii lor cariere. Atenția distributivă și meticulozitatea sunt trăsături cognitive esențiale pentru gestionarea

eficientă a sarcinilor multiple și pentru atingerea performanței înalte în activități complexe. Atenția distributivă presupune capacitatea de a gestiona simultan mai multe surse de informații sau activități fără a pierde concentrarea asupra fiecăreia dintre ele, fiind crucială în medii de lucru dinamice sau în sarcini care implică monitorizarea constantă a mai multor stimuli. În contrast, meticulozitatea se referă la abordarea detaliată și precisă a fiecărei sarcini, cu un grad înalt de rigurozitate și atenție la detalii. Împreună, aceste două abilități contribuie la succesul în domenii care cer flexibilitate și precizie.

Aceste trăsături sunt completate de competențe specifice, cum ar fi: abilități de comunicare eficientă, capacitatea de a lucra în echipă și adaptabilitatea în fața schimbărilor rapide. În acest context, cerințele de dezvoltare personală includ nu doar îmbunătățirea competențelor tehnice, ci și o aprofundare a abilităților psihologice și emoționale necesare gestionării complexității mediului de informații¹⁴.

TEHNICI ȘI STRATEGII DE DEZVOLTARE PERSONALĂ

Dezvoltarea personală în domeniul informațiilor necesită o abordare structurată și strategică, care să îmbine metodele tradiționale de formare profesională cu tehnici avansate de auto-îmbunătățire. *Autoevaluarea* este un proces introspectiv prin care individul își analizează punctele forte și domeniile de îmbunătățire. Aceasta poate fi facilitată prin utilizarea unor instrumente de evaluare specifice și sesiuni de coaching. De asemenea, stabilirea unor obiective clare, măsurabile și realiste (SMART – specifice, măsurabile, accesibile, relevante ca termen limită)¹⁵, permite profesionalizarea continuă¹⁶ și asigură o direcție clară pentru dezvoltare. Obiectivele sunt necesare în stabilirea direcției, dar sistemul este cel care ne face posibilă evoluția.

Schimbarea comportamentală are trei niveluri: o schimbare a rezultatelor, o schimbare a proceselor de acțiune și o schimbare a identității¹⁷. Pe de altă parte, stresul cronic și burnout-ul reprezintă riscuri semnificative în activitatea

de informații, însă tehnici precum mindfulness, terapia cognitiv-comportamentală și exercițiile de relaxare progresivă s-au dovedit eficiente în gestionarea stresului¹⁸. Implementarea unor programe la nivel organizațional, care includ sesiuni de consiliere psihologică și suport emoțional, poate contribui la menținerea unui climat de lucru sănătos. În același timp, utilizarea jocurilor de rol și a scenariilor alternative contribuie la antrenarea capacității de a lua decizii rapide și informate în condiții de presiune¹⁹.

Comunicarea eficientă este vitală în activitatea de informații, atât în ceea ce privește transmiterea corectă a informațiilor, cât și în contextul interacțiunii cu diferite entități și structuri. Cursurile de comunicare persuasivă, dezvoltarea abilităților de ascultare activă, tehnicile de storytelling și exercițiile de negociere pot spori abilitățile ofițerilor de informații de a exploata și a se adapta la diverse interacțiuni interpersonale²⁰. Prin urmare, capacitatea de adaptare rapidă la schimbări și de a învăța din experiențe este esențială în domeniul informațiilor. Metodele de auto-reflecție, evaluările post-acțiune și feedback-ul constructiv sunt instrumente cheie pentru ajustarea continuă a comportamentului și a strategiilor de lucru²¹.

INSTRUMENTE ȘI RESURSE PENTRU DEZVOLTAREA PERSONALĂ

Învățarea continuă contribuie la îmbunătățirea dezvoltării personale și se poate realiza prin participarea la cursuri de specializare în domeniul activității de informații pentru actualizarea continuă a cunoștințelor și dezvoltarea competențelor specifice²². Ofițerii de informații trebuie să fie la curent cu cele mai recente evoluții tehnologice, tactice și geopolitice. Acest lucru necesită un angajament constant față de educație și dezvoltare profesională. Învățarea continuă nu se referă doar la cunoștințe noi, ci și la perfecționarea abilităților existente. Autodezvoltarea implică o analiză constantă a performanțelor personale, identificarea punctelor slabe și lucrul activ la îmbunătățirea acestora.

Studiul literaturii de specialitate și a studiilor de caz publicate oferă o înțelegere aprofundată și modele de bune practici în domeniul informațiilor²³. De exemplu, utilizarea platformelor de e-learning contribuie semnificativ la îmbunătățirea performanței individuale; această resursă poate fi considerată o oportunitate pentru a învăța în mod flexibil și pentru creșterea capacității de adaptare rapidă la noile cerințe tehnologice ale domeniului²⁴. De asemenea, participarea la activități internaționale, grupuri de lucru și exerciții specifice facilitează schimbul de experiență și oferă perspective în dezvoltarea carierei.

Nu în ultimul rând, specialistul în informații trebuie să fie capabil să utilizeze și o serie de instrumente pentru autodisciplină și gestionarea timpului în scopul dezvoltării capacității de a rămâne consecvent și de a prioritiza sarcinile importante. În acest sens, „matricea Eisenhower” este un instrument de management al timpului care ajută la prioritizarea sarcinilor în funcție de importanța și urgența acestora (matricea împarte activitățile în patru cadrane și sugerează concentrarea asupra sarcinilor importante, dar nu urgente, pentru a evita stresul și a realiza obiectivele²⁵). Un alt exemplu util îl reprezintă „tehnica Pomodoro” pentru creșterea eficienței și îmbunătățirea productivității, prin utilizarea unor intervale definite de lucru și pauze regulate²⁶. Toate aceste instrumente și resurse permit nu doar dobândirea de noi cunoștințe și competențe, dar și o gestionare mai eficientă a provocărilor profesionale prin accesul la metode de suport și la modele de bune practici.

PROVOCĂRI ȘI BARIERE ÎN DEZVOLTAREA PERSONALĂ

Dezvoltarea personală în activitatea de informații, deși esențială, întâmpină o serie de provocări și bariere ce pot limita eficacitatea procesului de auto-îmbunătățire. Stresul operațional și epuizarea psihică reprezintă principalul obstacol în menținerea interesului pentru atingerea potențialului personal. Volumul ridicat de sarcini, caracterizat de termene limită,

decizii critice și expunerea la situații de risc, poate duce la oboseală psihică și scăderea capacității de concentrare. Astfel de condiții afectează capacitatea personalului responsabil de a se dedica activităților de dezvoltare personală, fiind adesea percepută ca o sarcină suplimentară²⁷.

Există și situații în care rezistența la schimbare și rigiditatea mentală limitează deschiderea spre nou. În unele cazuri, personalul din structurile specifice manifestă rezistență la tehnicile moderne de dezvoltare personală din cauza unei orientări către metodele tradiționale sau a percepției că acestea nu sunt aplicabile contextului lor operațional (această rezistență poate fi accentuată de o cultură organizațională conservatoare). Identificarea nevoilor de dezvoltare personală și adaptarea acestora la specificul structurii reprezintă principalele provocări în implementarea unui program de dezvoltare personală. De regulă, instituțiile nu alocă suficiente resurse sau timp dedicat, ca urmare a volumului mare de sarcini de îndeplinit.

Implementarea în cadrul culturii organizaționale a unor metode eficiente de gestionare a eșecurilor pentru a influența reziliența emoțională, motivația și succesul pe termen lung, trebuie să ia în considerare și faptul că eșecul este un element al procesului de dezvoltare personală și profesională, iar acceptarea responsabilității și analiza detaliată a cauzelor conduc la învățare și îmbunătățire continuă. Din acest punct de vedere, acceptarea feedback-ului negativ poate fi o resursă valoroasă pentru dezvoltarea personală în situația în care acesta este gestionat corect, iar adoptarea unei atitudini deschise, folosirea comunicării asertive și transformarea comentariilor în obiective concrete contribuie la creșterea profesională²⁸.

CONCLUZII

Dezvoltarea personală reprezintă un element indispensabil pentru succesul și sustenabilitatea profesională în domeniul informațiilor. Personalul care investește continuu în perfecționare și dezvoltare personală este mai bine echipat să facă față provocărilor și să contribuie la obiectivele

organizaționale într-un mod semnificativ. Pentru a maximiza impactul dezvoltării personale, structurile de informații trebuie să creeze un mediu care să sprijine învățarea continuă, să promoveze o cultură a feedback-ului constructiv și să ofere acces la resurse diversificate de dezvoltare. Prin adoptarea unei abordări proactive și sistematice, dezvoltarea personală poate deveni un factor determinant în creșterea eficienței și a capacității de reziliență a personalului din domeniul

informațiilor.

Integrarea dezvoltării personale în cultura organizațională, prin sesiuni de coaching personalizat, ateliere de reziliență personalizată, training-uri specifice pentru gândirea analitică și luarea deciziilor în condiții de stres prin simulări complexe, exerciții specifice și evaluări continue pentru a monitoriza progresul, contribuie direct asupra performanței operaționale (inclusiv prin aplicarea procesului de lecții învățate).

BIBLIOGRAFIE

1. ABRIC Jean-Cluade, *Psihologia comunicării, Teorii și metode*, Editura Polirom, București, 2022.
2. BHARWANEY Geetu, *Reziliența emoțională*, Editura Polirom, București 2020.
3. CANTOPHER Tim, *Puterea eșecului*, Editura Litera, București, 2022.
4. CIALDINI B. Robert, *Influence: The Psychology of Persuasion*, Harper Business, 2006.
5. CLEAR James, *Atomic Habits*, Lifestyle Publishing, București, 2019.
6. CORBEANU Ionuț Leonard, *Psihologia schimbării*, Editura Letras, București, 2021.
7. DRĂGAN Andrei, *Stresul operațional și gestionarea echipelor*, Editura Militară, București, 2018.
8. GILL Peter, MARRIN Stephen, PHYTHIAN Mark, *Intelligence Theory: Key questions and debates*, Routledge, 2009.
9. GOLEMAN Daniel, *Inteligența emoțională*, Editura Curtea Veche, București, 2017.
10. GOLU Florinda, *Psihologia dezvoltării umane*, Editura Universitară, București, 2010.
11. HEUER J. Richards, *Psychology of Intelligence Analysis*, Center for the Study of Intelligence, 1999.
12. KAHNEMAN Daniel, *Gândire rapidă, gândire lentă*, Editura Publica, 2012.
13. MCDOWELL Don, *Strategic Intelligence: A Handbook for Practitioners, Managers, and Users*, Scarecrow Press, 2009.
14. ROBBINS P. Stephen, JUDGE A. Timothy, CAMPBELL T. Timothy, *Organizational behavior*, Pearson Education, 2013.
15. SCHON Donald, *The reflective practitioner: how professionals think in action*, Taylor & Francis Ltd., 1991.
16. SELYE Hans, *The stress of life*, McGraw-Hill Education, 1978.
17. SHULSKY N. Abram, SCHMITT J. Gary, *Războiul tăcut*, Editura Polirom, București, 2008.
18. VLĂSCEANU Mihaela, *Organizații și comportament organizațional*, Editura Polirom, București, 2003.
19. ZEGART B. Amy, *Spies, Lies and Algorithms: The History and Future of American Intelligence*, Princeton University Press, 2022.
20. ZIGLAR Zig, SAVAGE Jim, *Motivația*, Editura Businesstech International, București, 1998.

- ¹ Abram N. Shulsky, Gary J. Schmitt, *Războiul tăcut*, Editura Polirom, București, 2008.
- ² <https://www.medlife.ro/articole-medicale/dezvoltare-personala-ce-este-si-cum-functioneaza/>.
- ³ Florinda Golu, *Psihologia dezvoltării umane*, Editura Universitară, București, 2010.
- ⁴ *Ibidem*.
- ⁵ <https://po.europa.eu/webpub/eca/special-reports/ethics-13-2019/ro/>.
- ⁶ Daniel Goleman, *Inteligența emoțională*, Editura Curtea Veche, București, 2017.
- ⁷ Capacitatea de a gestiona și controla reacțiile emoționale în fața provocărilor și stresului, <http://psihoaid.ro/termeni-utili/autocotrol-emoțional/>.
- ⁸ În psihologie, desemnează un proces complex (perceptiv, intelectual, afectiv) constând în identificarea subiectului cu obiectul cunoașterii (îndeosebi o persoană) și în proiectarea stărilor proprii asupra acesteia din urmă, subiectul trăind în sine viața altuia; <https://dexonline.ro/definiție/empatie/definiții>.
- ⁹ Reprezintă procesul intelectual disciplinat de conceptualizare activă, prin aplicarea, analizarea, sintetizarea și evaluarea informațiilor culese sau generate de observație, experiență, reflecție, raționament sau comunicare ca ghid pentru credință și acțiune. A se vedea Michael Scriven, Richard Paul, *Defining Critical Thinking*, The National Council for Excellence in Critical Thinking, 1987.
- ¹⁰ Richards J. Heuer, *Psychology of Intelligence Analysis*, Center for the Study of Intelligence, 1999.
- ¹¹ Erori sistematice în modul în care indivizii raționează despre lume, datorate percepției subiective a realității; <https://www.britannica.com/science/cognitive-bias/>.
- ¹² Reziliența este procesul și rezultatul adaptării cu succes la experiențe de viață dificile sau provocatoare, în special prin flexibilitate mentală, emoțională și comportamentală și prin adaptare la cerințe interne și externe; <https://www.apa.org/topics/resilience/>.
- ¹³ George A. Bonanno, *Loss, Trauma, and Human Resilience*; <https://www.tc.columbia.edu/faculty/gab38/faculty-profile/files/americanPsychologist.pdf>.
- ¹⁴ Don McDowell, *Strategic Intelligence: A Handbook for Practitioners, Managers, and Users*, Scarecrow Press, 2009.
- ¹⁵ <https://www.objectivesmart.ro/index.html>.
- ¹⁶ George T. Doran, "There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives", *Management Review*, noiembrie 1981, <https://community.mis.temple.edu/mis0855002fall2015/files/2015/10/>.
- ¹⁷ James Clear, *Atomic Habits*, Lifestyle Publishing, București, 2019.
- ¹⁸ Jon Kabat-Zinn, *Full Catastrophe Living*, Bantam, 2013.
- ¹⁹ Rob Johnston, *Analytic Culture in the U.S. Intelligence Community: An Ethnographic Study*, The Centre for the Study of Intelligence, 2005, <https://www.cia.gov/resources/csi/static>.
- ²⁰ Robert B. Cialdini, *Influence: The Psychology of Persuasion*, Harper Business, 2006.
- ²¹ Donald Schon, *The reflective practitioner: how professionals think in action*, Taylor & Francis Ltd., 1991.
- ²² Mark M. Lowenthal, *Intelligence: From Secrets to Policy*, Seventh Edition, CQ Press, 2017.
- ²³ Peter Gill, Stephen Marrin, Mark Phythian, *Intelligence Theory: Key questions and debates*, Routledge, 2009.
- ²⁴ Amy B. Zegart, *Spies, Lies and Algorithms: The History and Future of American Intelligence*, Princeton University Press, 2022.
- ²⁵ <https://myessential.eu/organizarea-timpului-in-functie-de-prioritati-matricea-eisenhower/>.
- ²⁶ <https://www.mentorideromania.ro/metoda-pomodoro-managementul-timpului/>.
- ²⁷ Hans Selye, *The stress of life*, McGraw-Hill Education, 1978.
- ²⁸ Stephen P. Robbins, Timothy A. Judge, Timothy T. Campbell, *Organizational behavior*, Pearson Education, 2013.

DIMENSIUNILE CALITATIVE ALE INFORMAȚIEI DE/PENTRU SECURITATEA NAȚIONALĂ

Florin BUȘTIUC*

Abstract

The intelligence process (intelligence cycle?) and intelligence analysis, respectively, encompass two main dimensions: the evaluation of sources and the evaluation of information, which yield the well-established phrases: source credibility and information accuracy.

When it comes to information, it is necessary to establish common benchmarks in terms of the qualitative dimensions, information accuracy being correlated with relevance, completeness, concision, timeliness/opportunity/currency. These dimensions apply both to information that is collected from sources, and to information as „raw data and result”, i.e. information that is processed and transformed into an analytical product for a beneficiary, aka a decision maker.

To provide a holistic view of the qualitative dimension, evaluation questionnaires have been developed, which aim to provide a coherent, unitary, integrated and practical tool to assess information (the emphasis in this article is on the beneficiary).

Keywords: *intelligence analysis; national security intelligence¹; relevance; timeliness; up-to-dateness; credibility; accuracy; concise; completeness.*

Procesul informativ-operativ² reprezintă planificarea, culegerea-verificarea (în cadrul unor forme organizate de lucru/ operațiuni, prin intermediul resurselor/ surselor, mijloacelor, metodelor și măsurilor specifice), prelucrarea analitică și valorificarea informațiilor cu relevanță pentru securitatea națională și informarea factorilor de decizie, investiți legal cu competența de realizare a securității naționale ori de aplicare a legii. Procesul informativ-operativ integrează:

- *activitatea/ componenta de informații* – se desfășoară activități cu accent pe spațiul extern, vizându-se posibilitățile reale sau potențiale, acțiunile, planurile sau

intențiile statelor sau organizațiilor străine, ale unor entități neconstituționale sau ale unor persoane, care constituie sau ar putea constitui riscuri sau amenințări la adresa securității naționale, precum și obținerea informațiilor relevante pentru asigurarea securității de stat sau crearea condițiilor favorabile asigurării și promovării intereselor strategice și realizării cu succes a politicii de securitate națională;

- *activitatea/ componenta de contrainformații* - implică activități cu accent pe spațiul intern prin studierea organizării, metodelor, capacităților și caracteristicilor

*Fost cadru didactic în cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul“

entităților (informative) adverse - în scopul identificării, documentării și contracarării intențiilor, planurilor și obiectivelor activităților subversive, spionajului sau a crimei organizate, pentru a se proteja decizia politico-statală, activitatea, personalul și informațiile instituțiilor implicate în realizarea apărării, ordinii publice și securității naționale, precum și a metodelor/mijloacelor, resurselor/surselor specifice utilizate în culegerea-verificarea de informații;

- *activitatea/ componenta de securitate* – desemnează acțiuni în domeniul protecției informațiilor clasificate (protective security), accentul fiind pe o dimensiune procedurală – securitatea fizică, securitatea personalului, securitatea documentelor, securitatea informatică și a comunicațiilor etc.; se elaborează, coordonează și controlează, potrivit legii, activitățile referitoare la protecția informațiilor clasificate naționale, NATO, UE și a informațiilor clasificate care fac obiectul tratatelor, înțelegerilor și acordurilor bilaterale sau multilaterale în domeniul apărării la care un stat este parte.

Procesul informativ-operativ se desfășoară în vederea identificării, cunoașterii, prevenirii, combaterii și contracarării/ neutralizării vulnerabilităților, amenințărilor și riscurilor la adresa securității naționale, precum și pentru apărarea și promovarea intereselor naționale de securitate. Cunoașterea pe care o furnizează organizația de intelligence se referă la inamici, riscuri, amenințări și vulnerabilități, respectiv la oportunități de securitate națională³.

Etapă de prelucrare și valorificare a informațiilor reflectă *analiza de intelligence*, care este un proces ce antrenează resursă umană specializată și care, în esență, permite transformarea datelor nestructurate în produse integrate, care să sprijine luarea celor mai potrivite decizii⁴; este un demers specializat de cunoaștere asupra unei problematice de securitate națională în cadrul căruia, în baza datelor obținute de diferite structuri specializate

*în colectarea informațiilor din surse multiple și utilizând metode și tehnici specifice, sunt formulate explicații, estimări și prognoze argumentate, utile în fundamentarea deciziei*⁵.

Produsul analitic rezultă din procesarea datelor și/ sau informațiilor care se referă la o problemă de securitate (conectată la amenințări, vulnerabilități, riscuri sau oportunități) și pe baza căreia se poate acționa – s-a verificat credibilitatea sursei și s-a confirmat acuratețea informației⁶. Astfel, se evaluează informațiile colectate din diferite surse (nn. de regulă, intelligence-ul implică și surse secrete), se integrează aspectele relevante într-un raționament logic și se emite o ipoteză, concluzie, estimare sau predicție despre un fenomen, prin utilizarea unei abordări științifice de rezolvare a problemei (analiză)⁷.

Informația de securitate națională are un scop pre-determinat: structurile de intelligence au rolul de a informa pentru a fundamenta procesul decizional, iar beneficiarii⁸ de a-și dezvolta cunoașterea pentru a selecta varianta de acțiune/măsurile corespunzătoare unei anumite realități⁹. Raportat la beneficiarul din exteriorul organizației de intelligence, apreciem că este important să punctăm următoarele principii în ceea ce privește diseminarea informărilor¹⁰: a) *principiul epuizării resursei de cunoaștere a organizației*, dar fără pretenția de a fi exhaustive; b) *principiul responsabilității/ competenței legale și a necesității de a cunoaște*; c) *principiul protejării mijloacelor și metodelor secrete utilizate*, respectiv nu apar referiri la sursele ori mijloacele de obținere și nu vor fi incluse detalii referitoare la aspecte de ordin operațional - nume de cod ale unor operațiuni, criptonimul surselor secrete umane, metodele activității de informații ș.a.¹¹; d) *principiul adecvării la nivelul de acces la informații clasificate*; e) *principiul protecției informațiilor clasificate*¹²; f) *principiul absenței soluțiilor* - structura de intelligence poate asista procesul decizional prin prezentarea premiselor, a cauzelor, a posibilelor consecințe, dar nu este abilitată să ia decizii, nu oferă soluții.

Prin conceptul de „conformitate/ adecvare pentru utilizare” („fitness for use”), evaluarea

informațiilor se realizează prin raportare la beneficiar, pentru că, în cele din urmă, reacțiile/ măsurile eficiente la nivel decizional reflectă existența unor dimensiuni calitative ("data quality dimension"; criterii, attribute, caracteristici): relevanța (relevance), operativitatea/ oportunitatea/ actualitatea (timeliness/ freshness/ currency/ up-to-dateness/ recency), acuratețea (accuracy), concizia (concise), integralitatea (completeness)¹³.

1. Relevanța (Relevance)¹⁴

- Care este legătura cu o problemă de securitate?
- S-au inclus riscurile, amenințările, vulnerabilitățile, oportunitățile?
- S-a evidențiat impactul faptelor, fenomenelor, evenimentelor (actuale/ viitoare) asupra securității naționale?
- Se argumentează temeinic, convingător?

Evaluarea informațiilor din perspectiva transformării în produse analitice pentru beneficiari presupune determinarea gradului de **relevanță** implicat în raport cu destinatarul informării.

Astfel, relevanța este reflectată de **efectul** pe care informația îl generează asupra destinatarului/ beneficiarului, condiționat de:

- interpretabilitate (interpretability), inteligibilitate (understandability, readability) și accesibilitate¹⁵;
- măsura în care datele sunt în limbaje, simboluri și unități adecvate, iar definițiile sunt clare; măsura în care se descifrează și interpretează într-un mod facil datele; suprapunerea semnificațiilor mesajului peste nivelul de cunoaștere al destinatarului (informația are o valoare pragmatică numai în măsura în care se concretizează o conexiune reală între conținut și cunoașterea prealabilă a beneficiarului asupra unui subiect¹⁶);
- evidențierea elementelor de noutate, oportunitate, prin comparație cu datele pre-existente;
- accentuarea impactului/ consecințelor unor anumite acțiuni, fapte, fenomene, evenimente;

- *utilitate (utilizabilitate?) și aplicabilitate*¹⁷, măsura în care răspunde așteptărilor sale în realizarea unor proiecte decizionale/ informarea deservește o nevoie de cunoaștere, reflectă rolul și aria de acțiune și responsabilitate a beneficiarului, respectiv se corelează cu capacitatea beneficiarului de a recepta, manipula și proteja produsul¹⁸;
- *plus – valoare (value added)*, măsura în care datele furnizează avantaje prin utilizarea lor.

Întrebarea-cheie pentru măsurarea relevanței se concretizează în „Care este legătura cu o problemă de securitate?”¹⁹, iar produsul se configurează într-o formă care să faciliteze înțelegerea rapidă și aplicarea imediată²⁰. Datele trebuie selectate și organizate în funcție de gradul de utilitate și aplicabilitate la nevoile beneficiarului, iar interpretarea semnificației unor aspecte și potențialele consecințe se transmit într-un mod simplu și clar²¹ (cu eliminarea dezbatărilor cu divagații, a textelor cu surplus de informații²²).

Fișă interogativ-evaluativă – Relevanța

- Sunt datele suficient de specifice și de aplicate/direcționate (targeted) pe problematică pentru a fundamenta o decizie, măsură specifică?
- Cum contribuie datele la realizarea intereselor de securitate prin prisma responsabilității în domeniu a factorului de decizie?
- Se oferă contextul și informațiile de bază necesare?
- Facilitează datele o fundamentare optimă a deciziilor sau rezolvarea problemelor? Creează datele avantaje specifice (și care sunt acestea)?
- Reprezintă datele un suport pentru identificarea oportunităților sau diminuarea riscurilor?
- Furnizează datele perspective sau elemente care nu sunt accesibile/disponibile (în mod facil) din alte surse?
- Cum contribuie datele la procesul decizional sau la un rezultat dezirabil?

- Există exemple care demonstrează valoarea practică sau impactul utilizării datelor?
- Există elemente culturale sau contextuale care trebuie luate în considerare?
- Se prezintă contextul sau explicații, acolo unde este necesar?
- Sunt prezentate datele într-o modalitate clară, într-un format intuitiv? Terminologia este ușor de înțeles de către beneficiar?
- Formatul comunicării sau al produsului este potrivit pentru nevoile beneficiarului?
- Există mijloace vizuale pentru a ajuta la transmiterea de informații complexe?
- Poate beneficiarul să gestioneze sau să analizeze cu ușurință informațiile pentru a “descoperi soluții (insight-uri)”/pentru a fundamenta o decizie?
- Se solicită și valorifică feedback-ul beneficiarului pentru a se evalua înțelegerea datelor?
- Există disponibilă o consiliere pentru a sprijini factorii de decizie să interpreteze și să înțeleagă datele?
- Se realizează economii ale unor resurse conex utilizării datelor?
- Există surse sau modalități alternative pentru a obține date mai relevante?

2. OPERATIVITATEA/ OPORTUNITATEA/ ACTUALITATEA²³

- Sunt datele suficient de recente/actuale astfel încât să te bazezi pe acestea?
- S-au semnalat în timp util riscuri, amenințări, vulnerabilități, oportunități, astfel încât să se deruleze măsuri adecvate de prevenire, gestionare/remediere?

Operativitatea/ promptitudinea/ oportunitatea/ actualitatea (timeliness/ freshness/ currency/ up-to-dateness/ recency) înseamnă că produsul: a) trebuie comunicat la timp, la momentul potrivit prin prisma devansării materializării unor acțiuni ostile sau decizii ale unor actori-cheie²⁴, astfel încât să se poată acționa/ lua decizii cu caracter preventiv și să se valorifice oportunități²⁵; b) trebuie să conțină date recente (dacă au fost colectate „în ultima clipă”,

atunci este în timp util - cu excepția cazului în care apar noi aspecte care fac ca datele anterioare să fie inutile)²⁶.

Fișă interogativ-evaluativă – Operativitatea/ Oportunitatea/ Actualitatea:

- Sunt suficient de recente datele pentru a fi utile/relevante pentru o decizie, o măsură?
- Datele sunt necesare în timp real (sau aproape în timp real) pentru a fi utilizate specific?
- Există vreo dependență de alte date sau alți factori care ar putea afecta actualitatea?
- S-au colectat datele (și s-a captat contextul) în timp util?
- Există cerințe specifice pentru anumite aspecte?
- Există anumite termene limită pentru transmiterea datelor?
- Când au fost colectate datele?
- Au apărut modificări sau evoluții semnificative de la momentul colectării datelor?
- Există decalaje cunoscute în/între colectarea, analiza sau diseminarea datelor?
- Se înțelege (de către beneficiar) că există un decalaj între colectarea, analiza și transmiterea/disponibilitatea datelor?
- Există surse alternative sau cu date disponibile “mai actuale” (pentru comparare sau/și confirmare)?
- Există riscul ca datele să devină perimate într-un timp foarte scurt?
- Au existat modificări sau actualizări ale datelor (care s-au documentat în mod adecvat)?

3. ACURATEȚEA (ACCURACY)²⁷

- Se prezintă fidel, obiectiv starea de fapt?
- Datele despre o entitate/situație reflectă caracteristicile din realitate într-un mod care este adecvat pentru utilizare?
- Există inexactități privind nume de persoane, instituții, localități, cifre, unități de măsură?

Acuratețea (accuracy) se reflectă în redarea exactă, corectă, obiectivă, echidistantă a stării de fapt. Acuratețea reprezintă exactitatea,

corectitudinea informației derivată din: a) *evaluarea surselor*; b) *reflectarea corespunzătoare a situației în text prin prisma conținutului și a formei*.

Evaluarea unei informații presupune *evaluarea-verificarea* sursei și a *conținutului informației*; evaluarea implică două dimensiuni, *obiectivă* – prin aspectele furnizate anterior de sursă (precizia/ conformitatea factuală), și *subiectivă* – prin experiența și capacitatea analistului de a evalua corespunzător informațiile (care are ca finalitate decizia de a utiliza sau nu datele)²⁸.

(a) *Evaluarea surselor* este esențială, în vederea evitării tentativelor de inducere în eroare și a interpretărilor eronate - produsul trebuie să cuprindă informații (precise) care să reflecte realitatea. Aferent evaluării surselor, precizia/ conformitatea factuală se conturează prin formularea de întrebări (ca urmare a observării și identificării detaliilor lipsă): Care este situația care face obiectul analizei? Care sunt răspunsurile deținute? Care sunt răspunsurile posibile? Care sunt punctele forte și vulnerabile ale fiecărui răspuns? Se pot obține mai multe detalii? Pot fi răspunsurile mai specifice, concrete?²⁹. Precizia factuală este o necesitate - informațiile inexacte pot cauza probleme semnificative (consecințe grave)³⁰.

Modalitatea de a determina dacă datele sunt (in)exacte se realizează interogativ: *Informațiile reflectă o situație reală? Cum putem verifica? Cum se poate afla că unele răspunsuri, afirmații sunt adevărate?* „Apropierea de adevăr” se realizează prin căutarea faptelor înainte de efectuarea analizei și formularea de judecăți³¹. Astfel, produsul analitic trebuie să conțină: informații cât mai complete; date validate, însoțite de exprimarea gradului de certitudine (corelat cu ideea de surse care să fie verificabile, surse validate și cu exprimarea gradului de încredere); date care să fie în concordanță cu ceea ce se cunoaște deja și cu alte surse independente³².

Sursele trebuie evaluate din perspectiva percepțiilor eronate și a intențiilor ostile de a induce în eroare (cu luarea în considerare și a unor posibile erori tehnice/receptare)³³ - informațiile

trunchiate sau false vor fundamenta decizii eronate. Regula generală este ca documentul de informare să nu prezinte inexactități, confuzii, inadvertențe; există, totuși, situații când se impune inserarea unor elemente factuale insuficient documentate (ținând de contextul operațional), însă relevante pentru înțelegerea problematicii și obținerea unei imagini cât mai complete asupra subiectului³⁴ (condiția este de a se preciza, în mod expres, utilitatea conținutului și limitele de cunoaștere³⁵).

(b) *Reflectarea corespunzătoare a situației în text prin prisma conținutului și a formei se realizează pe dimensiunile clarității și neutralității*. Sintetic³⁶, reprezintă: redarea cât mai fidelă a situației de fapt; realizarea corectă a distincției între fapte, acțiuni, evenimente și judecăți, aprecieri evaluative sau predictive; evitarea oricăror imprecizii/inexactități, îndeosebi în ceea ce privește denumirea instituțiilor și localităților, a datelor de identificare a persoanelor, a datelor calendaristice, cifrelor, unităților de măsură, termenilor de specialitate; relațiile corecte stabilite între persoane, fenomene; selecționarea corectă a datelor de context; corectitudinea gramaticală, raționamentul condus corect, ierarhizarea corectă a informației, neamestecarea în același text a informării cu opinia; utilizarea vocabularului specific limbajului comun, evitarea unor termeni de specialitate (termeni adecvați, sensuri proprii și nu conotative, absența formulărilor vagi)³⁷. Redactarea unui document reprezintă un proces continuu, care se desfășoară în mai multe etape și presupune selectarea și ordonarea conținutului informațional, în vederea stabilirii celei mai potrivite forme de transmitere a mesajului³⁸. Dacă nu se implementează cerințele enumerate, poate să apară riscul distorsionării unui produs de intelligence.

4. CLARITATEA (CLARITY)³⁹

- Se utilizează termeni adecvați?
- Se traduc „acronimele, siglele”?
- Propozițiile, frazele, sintagmele sunt facil de urmărit, s-au evitat/prevenit ambiguitățile, derapajele semantice?
- Se utilizează cuvinte simple, e fragmentată fraza?

Claritatea reprezintă un standard de bază/absența clarității - din cauza comodității, a lipsei de atenție, a abilităților de scriere, a încercării de a părea profund și complex, a echivocului, exprimării ambigue, impreciziei - afectează relevanța, acuratețea, concizia⁴⁰ și se manifestă pe următoarele planuri:

- *gramatical* - gestionarea deficitară a sintaxei duce la derapaje semantice, multe provenind din folosirea neglijentă a elementelor de legătură (conjunții, prepoziții);
- *semantic* - neclaritatea este determinată de fluiditatea contextului semantic;
- *logic* - sunt frecvente situațiile în care, deși pare corectă, propoziția este de fapt deficitară logic.

Abaterile de la claritate (atunci când se produc fără intenție) mai pot fi provocate de jocul semantic figurat vs. concret al cuvintelor, de contradicția logică a detaliilor sau de un anume exces al preciziei⁴¹.

La nivelul analistului, claritatea se referă și la înțelegerea diferitelor aspecte constitutive ale unei entități (persoană, situație, activitate), a modului în care aceste aspecte se corelează, respectiv modul în care entitatea are legături cu/se raportează la alte entități: a) *conexiunile (connectivity)* - Se dețin date astfel încât să fie identificate/ recunoscute când există date despre o entitate în mai multe locuri și într-un mod care este relevant pentru problematică? Se dețin date care să fie identificate/ recunoscute când există conexiuni între entități care sunt relevante pentru problematică, și b) *inteligibilitatea (understandability, readability)* - Sunt datele comprehensibile (se pot înțelege în mod facil)?⁴². Intelligence-ul este una dintre acele zone în care integrarea și coordonarea sunt esențiale, iar (re)configurarea informației fragmentare și incomplete pentru a forma o imagine coerentă și corectă are consecințe în realizarea intereselor de securitate⁴³.

Standardul clarității pleacă de la principiul că e posibil să nu existe un raport de similitudine între ceea ce transmite analistul și ceea ce înțelege beneficiarul (ceea ce pare simplu de înțeles pentru

cel care redactează poate fi neinteligibil pentru cel care lecturează). În consecință, pentru a se preveni lipsa de claritate se interpun întrebările „Este suficient de clar? Voi fi corect înțeles?” (suplimentate cu „Pot exprima în alt mod? Pot să ofer un exemplu? Cum aș putea dezvolta subiectul?”)⁴⁴.

Claritatea presupune eliminarea ambiguităților, evitarea cuvintelor polisemantice și tehnice (în mod excesiv)⁴⁵, astfel încât mesajul să poată fi înțeles și de nespecialiști în problematică, și se impune⁴⁶:

- includerea datelor necesare astfel încât documentul rezultat să fie inteligibil, fără însă a se încălca principiul „nevoii de a ști” (includerea cantității optime de date);
- adecvarea la destinatar - implică răspunsuri la întrebări precum: *Cine va citi lucrarea? De ce o va citi?, Cum va folosi informațiile conținute (în funcție de capacitățile personale și competențele instituționale)?* Adecvarea se realizează la nivelul termenilor - aceștia sunt „de înțeles” pentru destinatar (de la termeni de specialitate utilizați în mod curent în produsele de intelligence, precum „amenințare”, „risc”, „terorism”, „subminare” etc, la acronime și prescurtări, astfel încât să se atribuie înțelesul corect)⁴⁷;
- utilizarea de termeni adecvați subiectului tratat, cu evitarea prețiozităților, a cuvintelor cu puternic potențial conotativ;
- enunțarea explicită a ideilor, nefiind de dorit formulări prea generale sau utilizarea unui limbaj alambicat care ar putea genera neînțelegeri;
- evitarea: a) *clișeelelor* - cresc șansele ca atenția și concentrarea beneficiarului să se diminueze deoarece textul pare într-atât de familiar încât nu merită parcurs, b) *cuvintelor și expresiilor vagi* - limbajul informal și expresiile exagerate (în absența unor definiții de lucru comune și a operaționalizării lor, beneficiarul le atribuie înțeles în cadrul contextului în care sunt folosite și prin raportare la propria hartă mentală), c) *neologismelor*;

pleonasmelor, oximoroanelor, d) utilizării excesive de paranteze, interconectori;

- explicarea termenilor tehnici, a jargonului și traducerea siglelor;
- exprimarea cât mai directă a ideii; recunoașterea „golurilor” (ce nu știm) în detrimentul umplerii lor cu cuvinte inutile și fără aport de cunoaștere; evitarea formulărilor care acoperă golurile de cunoaștere (generalizări, umplerea textului cu cuvinte goale de sens);
- valorificarea la maxim a potențialului verbelor care reprezintă cheia în atribuirea semnificației corecte⁴⁸;
- marcarea cu precizie a relațiilor de subordonare dintre termeni, propoziții și fraze; un rol important în acest sens este jucat de conectori, care pot marca: *enumerarea* („în primul rând”, „în al doilea rând”); *suplimentarea* („în plus”, „de asemenea”, „totodată”); *alternativa* („pe de o parte”, „pe de altă parte”); *raporturile temporale* („ulterior”, „anterior”); *raportul de cauzalitate* („deoarece”, „întrucât”, „din această cauză”); *scopul* („în acest scop”, „cu scopul de a”); *o consecință* („în consecință”, „drept urmare”, „astfel”, „ca atare”); *o comparație* („în comparație cu”, „spre deosebire de”, „în mod similar”); *opoziția* („în schimb”, „totuși”, „cu toate acestea”).

Erorile de exprimare și logică diminuează valoarea produsului analitic: un cuvânt greșit utilizat poate genera un efect contrar celui scontat; o exprimare improprie, vagă, incorectă induce ambiguități; un cuvânt în plus anulează o poziționare neutră; o contradicție, absența unei logici derutează și creează confuzie.

Subsumat clarității, din punct de vedere al *corenței/ coeziunii*, un text este caracterizat prin conexiune titlu-textualizare-fapte, compatibilitate logică și semantică a secvențelor narrative și descriptive⁴⁹. Un text coerent este un text unde cuvintele și propozițiile conduc receptorul de la o idee la alta. Soluțiile pentru coerență sunt: a) respectarea ordinii termenilor în frază (subiect, predicat, complement), b) exprimarea legăturilor

logice prin inserarea conectorilor - „pe de altă parte”, „similar”, „în completare”, „spre exemplu”, „în primul rând”, „în al doilea rând”, „în concluzie” etc - care ghidează înțelegerea și atribuirea corectă de semnificații⁵⁰.

Caracteristica de unitate/ continuitate a textului se raportează și la semnificație⁵¹, și avem *coerența locală* – realizată prin repetiții, substituții lexicale, temă-remă etc⁵² și *coerența globală* – materializată prin congruența între decupajele/secvențele textuale (ex-subiectul unui paragraf, titlul unui enunț)⁵³.

Din punct de vedere al *consistenței/ consecvenței (consistent/ consistency)*⁵⁴, beneficiarul apreciază că informația este utilizabilă pentru că nu există aspecte contradictorii / inconsistente⁵⁵. Anterior redactării informării, analistul identifică diverse fațete ale realității care necesită o verificare suplimentară, noi solicitări de date, astfel încât realitatea să fie clară, corectă și inteligibilă; informațiile sunt deconflictualizate, armonizate⁵⁶.

Un beneficiar are nevoie de analize clare, simple, cu concluzii valorificabile din punct de vedere strategic, bazate pe date verificate, cu cât mai puține „goluri informative”. Dacă este confruntat cu incertitudinea, trebuie să o transforme rapid într-o certitudine decizională, iar ceea ce analiștilor li se poate părea ca fiind acuratețe în exprimare - „există informații că...”, „nu este cert că...”, „unele opinii converg spre...” - poate să genereze confuzie pentru un beneficiar (este o absență a clarității)⁵⁷.

În concluzie, dacă un produs include date interesante însă este conceput/ organizat și exprimat deficitar, cu elemente contradictorii, apare riscul compromiterii sale, pentru că lipsa clarității afectează captarea atenției beneficiarului și înțelegerea, decizia și acțiunea – acesta nu va credita produsul analitic⁵⁸.

Fișă interogativ-evaluativă – Claritatea

- Există etichete, titluri și adnotări clare pentru a oferi context și explicații pentru date?
- Sunt datele prezentate într-o limbă sau simboluri care sunt ușor de înțeles?
- Există abrevieri sau acronime explicate corect?

- *Sunt datele de definiții clare ale termenilor?*
- *Terminologia utilizată este consecventă în diferite contexte?*
- *Sunt limbajul/ terminologia și jargonul tehnic adecvate pentru beneficiar?*
- *Sunt datele structurate într-un mod logic și organizat, care să faciliteze înțelegerea și parcurgerea acestora?*
- *Au fost identificate și rezolvate eventuale inconsecvențe/contradicții?*
- *Există anomalii care necesită verificări/ investigații suplimentare?*

5. NEUTRALITATEA. OBIECTIVITATEA (OBJECTIVITY)⁵⁹

Se realizează corect distincția între fapte, acțiuni, evenimente și judecăți, evaluări, elemente predictive?

Inițial, datele pot prezenta diverse grade de interpretare și subiectivitate, derivate, de exemplu, din caracteristicile psiho-comportamentale ale unei surse, ale ofițerului operativ și ofițerului analist etc; *neutralitatea* se referă la măsura în care informațiile “devin” imparțiale, fără prejudecăți și influențe subiective (absența unei distorsiuni deliberate, determinate de opinii, preconcepții etc).

Responsabilitatea majoră a analistului este de a conștientiza factorii care afectează obiectivitatea – preconcepțiile și capcanele mentale/erorile cognitive – pentru a determina măsura în care realitatea relevantă este descrisă corespunzător și a detecta eventualele modificări apărute pe parcursul culegerii-verificării și transmiterii informațiilor⁶⁰.

Astfel, neutralitatea este o atitudine care presupune absența unui angajament⁶¹ în raport cu persoane, grupuri etc, a unei distanțe egale față de toate entitățile ce fac obiectul investigației și analizei. („Este obiectiv ceea ce este valabil pentru toate spiritele și nu pentru un individ sau altul”- J. Lalande; obiectivitatea ar fi o convenție, un acord, un consens)⁶². Conținutul reflectă o situație, eveniment sau fenomen de interes cât

mai aproape de realitate, iar aportul analitic personal este prezentat diferențiat (formularea explicită a opiniilor prin raport cu faptele - *a nu modifica, prin opinii sau comentarii, conținutul referitor la faptele sau evenimentele propriu-zise*)⁶³.

Fișă interogativ-evaluativă – Neutralitatea/ Obiectivitatea raportată la surse:

- *Raționamentul/ evaluarea se bazează pe informații-dovezi sau pe opinii?*
- *Care este sursa informației?*
- *Este sursa cunoscută pentru imparțialitate?*
- *Există controverse sau critici asociate cu sursa sau conținutul informației?*
- *Există mai multe surse prin care se coroborează informațiile sau evaluările/ interpretările?*
- *S-au verificat (verified) sau corelat (cross-checked) datele cu alte surse (cu autoritate)?*
- *Sunt datele susținute de dovezi, fapte și surse credibile/verificabile?*
- *Unele aspecte au fost abordate și de experți independenți?*
- *Referitor la surse, există indicii privind conflicte de interese, motive, “agende ascunse” care ar putea influența obiectivitatea?*
- *Există indicii referitoare la distorsiuni, manipulări sau o prezentare selectivă deliberată a datelor/argumentelor?*
- *Există cazuri cunoscute de dezinformare sau manipulare asociate cu sursa(ele)?*
- *Se corelează/aliniază datele cu fapte stabilite sau cu cunoștințe general acceptate în domeniu?*
- *Există pattern-uri sau inconsecvențe care sugerează o lipsă de obiectivitate?*
- *Sunt luate în considerare și prezentate puncte de vedere/perspective alternative, potențiale contraargumente?*
- *Prezintă datele o viziune echilibrată, luând în considerare mai multe perspective?*

6. CONCIZIA (CONCISION)⁶⁴

- *Conținutul informațional este concentrat (prin includerea detaliilor doar dacă crește concludența informațiilor; prin selectarea detaliilor în funcție de relevanța pentru domeniu și expertiza beneficiarului)?*

Concizia se referă la necesitatea concentrării ideilor/mesajului astfel încât să aibă un impact cât mai direct asupra destinatarului, și se realizează prin⁶⁵:

- includerea unor detalii doar dacă au efect asupra concludenței / integralității (se evită aspectele irelevante);
- selectarea detaliilor în funcție de nivelul de cunoaștere / înțelegere al beneficiarului (relevanța pentru fundamentarea deciziilor);
- eliminarea cuvintelor, propozițiilor inutile;
- alegerea atentă a numărului de cuvinte, a termenilor în construirea logică a textului;
- utilizarea unor cuvinte simple, dar percutante;
- segmentarea frazei prin virgule, conjuncții;
- utilizarea unor substantive și verbe cu impact (și introducerea moderată a unor adjective, adverbe).

Astfel, concizia nu se referă la lungimea unui produs analitic (dar care este elaborat în funcție de capacitatea de parcurgere a unui text). Un text concis nu este doar un text scurt: „Scriitura puternică este concisă. Propoziția nu trebuie să conțină cuvinte inutile, paragraful propoziții inutile, din același motiv pentru care un desen nu are linii inutile sau o mașină componente inutile. Concizia cere...să elaboreze toate propozițiile scurte, să evite detaliile inutile și să trateze subiectele prin liniile lor principale și fiecare cuvânt ales să transmită ceva” (Strunk, 1935/2000).⁶⁶

Lungimea și amplexarea produsului analitic depind de problematică, nivelul de pregătire/cunoaștere al beneficiarului, informările anterioare și de contextul comunicării. Un text lung poate fi concis în măsura în care nu este repetitiv și redundant și nu conține: a) *detalii excesive* și cuvinte în plus care nu aduc niciun plus de informație („în decursul lunii martie

2024”/„în martie 2024”), b) *expresii redundante inutile* în formularea unei idei („Noul experiment a demonstrat în mod specific că...”), c) *expresii pleonastice* - alăturarea unor cuvinte care repetă inutil aceeași idee (ex.: „concluzie finală”).

Fișă interogativ-evaluativă – Concizia:

- *Sunt evitate detaliile inutile și redundanțele?*
- *Sunt conceptele complexe sau informațiile simplificate, dar fără a se sacrifica acuratețea?*
- *Sunt datele rezumate eficient pentru a oferi o imagine de ansamblu condensată și ușor de înțeles?*
- *Este limbajul utilizat lipsit de jargon sau termeni tehnici excesivi?*
- *Sunt structurate logic datele pentru a facilita înțelegerea și reperarea rapidă a punctelor cheie?*
- *Lungimea sau dimensiunea prezentării datelor este la un nivel minim, dar fără a se sacrifica informațiile esențiale?*
- *Sunt evitate descrierile sau explicațiile lungi dacă nu sunt necesare pentru acuratețe?*
- *Suportul vizual, cum ar fi diagrame sau grafice, sunt utilizate în mod corespunzător pentru a prezenta informațiile într-un format concis?*

7. INTEGRALITATEA (COMPLETENESS)⁶⁷

- *Se asigură răspunsurile la întrebările Cine?, Ce?, Cu cine?, Când?, Cum?, Când?, De ce?*

Produsul de intelligence este complet când acesta conține toate faptele importante, toate datele de context (unde e cazul, cu indicarea sursei)⁶⁸. **Integralitatea** se referă la cât de cuprinzătoare sunt informațiile - *nu lipsesc, sunt suficient de extinse și de profunzime, raportate la o sarcină/obiectiv (task)*⁶⁹.

Integralitatea se traduce în capacitatea de a integra, în mod coerent, următoarele elemente (care compun o situație operativă/problematică de securitate): *factorii constitutivi* (persoanele, rețelele, grupările – entitățile, activitățile, bunurile și serviciile, piața, fenomenele/evenimentele), *coordonatele pre-stabilite* (spațiale și temporale),

factorii de activare a entităților (mijloace de deplasare, mijloace de comunicare, resurse relaționale, resurse financiar-materiale, acces), *factorii de structurare* (pattern-urile, trend-urile, schimbările, asocierile și fluxurile), *factorii operativi* (amenințările, vulnerabilitățile, riscurile), *contextul*⁷⁰; sintetizat, *subiectul, acțiunea, obiectul, modul de operare, condițiile de loc și timp și mobilul*⁷¹.

Integralitatea se corelează cu înțelegerea extensivă a unei probleme, acoperindu-se interogativ următoarele dimensiuni: actori (cine?), acțiune (ce?) spațiu (unde?), timp (când?), mijloace (cum?), cauze, motivații (de ce?), perspective (cu ce consecințe?)⁷². Prin prisma acestor întrebări se pot identifica eventualele lacune sau elemente lipsă care pot afecta utilitatea/utilizabilitatea datelor, respectiv se poate determina dacă se conturează o perspectivă integrală asupra unui subiect (pentru a sprijini o analiză corectă și fundamentarea deciziilor).

În relație cu integralitatea sunt:

- *eficiența* - produsul trebuie să rezulte dintr-un raport cost-beneficiu echilibrat/ produsul reflectă faptul că sursele din care provin datele analizate nu au costat mai mult decât produsul, respectiv că activitățile de culegere-verificare nu au necesitat mai mult timp decât a fost nevoie pentru fundamentarea unei decizii⁷³;

- *concrețetea și concludența*⁷⁴ – desemnează gradul în care există suficiente elemente (răspunsuri la întrebările cine?, ce?, unde? când?, cum?, de ce?) care descriu *entitățile, obiectul și acțiunea într-un context determinat*/ în esență, o informație este concludentă dacă analizarea contextului în care se consumă acțiunea favorizează o înțelegere deplină a cauzelor determinărilor acesteia și a semnificațiilor derivate, ceea ce facilitează formularea unor evaluări privind consecințe (evoluții) probabile și (ca efect al convingerii) adoptarea unor decizii și măsuri⁷⁵.

Prin prisma integralității, întrebarea principală este *dacă (toate) datele care sunt necesare sunt disponibile*. Dacă informațiile sunt incomplete, ar putea fi inutilizabile⁷⁶.

Fișă interogativ-evaluativă – Integralitatea

- *Informațiile acoperă toate aspectele sau dimensiunile relevante ale sarcinii (task) sau problemei?*
- *Acoperă datele amploarea domeniului/ subiectului abordat?*
- *Nivelul de detaliu al datelor este adecvat pentru decizie?*
- *Informațiile includ toate detaliile, faptele și dovezile necesare?*
- *Informațiile includ elemente contextuale sau explicative care facilitează înțelegerea problemei?*
- *Setul de date acoperă perioada sau intervalul de timp relevant?*
- *Au fost colectate date de la toate sursele sau de la entitățile interesate relevante (stakeholders)?*
- *Există aspecte care nu sunt abordate sau acoperite în mod adecvat de informații?*
- *Există omisiuni sau excluderi semnificative care ar putea afecta analiza?*
- *E posibil ca procesele de transformare/ agregare să afecteze caracterul complet al setului de date?*
- *Au fost excluse date din motive de confidențialitate/viață privată?*
- *Există limitări sau restricții privind utilizarea sau distribuirea informațiilor?*
- *Există măsuri de protecție a confidențialității și integrității informațiilor?*

CONCLUZII

Produsul de intelligence nu are nicio valoare dacă nu ajunge la beneficiari (de nivel tactic, operațional sau strategic) în timp util și într-un format comprehensibil, care să faciliteze acțiunea⁷⁷. Susținerea unei decizii implică distribuirea în timp real a informațiilor referitoare la *fundalul, contextul, avertizarea și evaluarea tuturor amenințărilor, riscurilor, oportunităților și potențialelor finalități* conexe securității naționale, relevante pentru inițierea unor măsuri și elaborarea unei strategii de securitate. Absența unor informații caracterizate prin relevanță, actualitate, acuratețe etc și a unei analizei

asupra viitorului privează factorii de decizie de capacitatea de a lua decizii strategice avizate, oportune și eficiente în domeniul securității⁷⁸.

În esență, intelligence-ul are ca și caracteristică „neutralitatea” - există pentru a fi utilizat, iar valoarea atribuită rezultatelor/ efectelor sale este, de fapt, valoarea cu care este investit de către un beneficiar. Și un posibil avertisment - *valoarea nu este intrinsecă produsului de intelligence*,

*factorii de decizie acționează pe baza produsului de intelligence în contextul unor priorități și agende*⁷⁹. Rolul serviciilor de informații, alături de alți furnizori de cunoaștere din zona privată și academică, prin cunoașterea pe care o furnizează, este de a contribui la crearea unui “stat inteligent”: un stat bine informat, capabil să recunoască amenințările, dar și oportunitățile de atingere a intereselor naționale⁸⁰.

BIBLIOGRAFIE

1. BUȘTIUC Florin, Alexandra Popescu (Anghel), „Fișe interogativ-evaluative ale factorilor relevanți pentru structurile informative/de law enforcement”, în *Romanian Intelligence Studies Review*, nr. 1 (31)/2024.
2. CHIRU Irena, *Analiza în intelligence: de la artă la știință*, București, Editura Tritonic, 2019.
3. COLDEA Florian, Niță Cristian, *etică în intelligence - curs introductiv*, București, Editura ANIMV, 2022.
4. COSTEA Cătălina, „Analiza multisursă”, în George Cristian Maior, Ionel Nițu (coord.), *Ars Analytica. Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, București, Editura RAO, 2013.
5. IONESCU Ana-Maria, *Dicționar de comunicare interpersonală și comunicare interculturală*, București, Editura Paralela 45, 2019.
6. IVAN Lucian, *Concepte de bază în managementul informațiilor*, în Sorina-Maria Cofan (coord.), *Analiza informațiilor. Manual*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2014.
7. MAIOR George Cristian, Ionel Nițu (coord.), *Ars Analytica. Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, București, Editura RAO, 2013.
8. MAIOR George Cristian (coord.), *Un război al minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, București, Editura RAO, 2010.
9. MITU Daniela, *Intelligence postmodern. Analiză, tendințe și perspective pentru sistemul de securitate*, București, Editura ANIMV, 2014.
10. MOORE T. David, Lisa Krizan și Elizabeth J. Moore, ”Evaluating Intelligence: A Competency-Based Model”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, vol. 18, nr. 2, 2005, pp. 202-220.
11. NIȚU Ionel, *Analiza de intelligence: o abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, București, Editura RAO, 2012.
12. NIȚU Ionel (coord.), *Ghidul analistului de intelligence. Compendiu pentru analiștii debutanți*, București, Editura ANIMV, 2011.
13. PETCU George, „Tipuri de analiză în activitatea de intelligence”, în Ionel Nițu (coord.), *Ghidul analistului de intelligence. Compendiu pentru analiștii debutanți*, București, Editura ANIMV, 2011.
14. PETCU Marian (coord.), *Dicționar enciclopedic de comunicare și termeni asociați*, București, Editura C.H. Beck, 2014.

15. POPESCU Cristian Florin, *Dicționar de jurnalism. relații publice și publicitate*, București, Editura Niculescu, 2007.
16. RIZEA Marian, *Securitatea informațiilor clasificate*, București, Editura ANI, 2006.
17. SENGUPTA Debarun, Anjula Gurtoo, Manjunath B.S., *Identifying Data Quality Dimensions*, Centre for Society and Policy Indian Institute of Science, Bengaluru (2023); https://csp.iisc.ac.in/wp/wp-content/uploads/2023/01/ReportDataQuality_Debarun_Sengupta_13012023.pdf (material utilizat și la construirea fișelor interogativ-evaluative).
18. SURUGIU Ana-Maria, *English intelligence terminology. Interview - prof. dr. Jan Goldman*, în *Buletinul de Studii Lingvistice și Interculturale*; disponibil la <https://www.animv.ro/wp-content/uploads/2024/03/Buletin-SLI-nr.6-4.pdf>
19. ZHU Hongwei, Richard Y. Wang, *Information Quality Framework for Verifiable Intelligence Products*, International Series in Operations Research & Management Science, în Yupo Chan, John Talburt și Terry M. Talley (eds.), *Data Engineering*, Springer, 2009 (material utilizat și la construirea fișelor interogativ-evaluative).
20. WANG Y. Richard, Diane M. Strong, "Beyond Accuracy: What Data Quality Means to Data Consumers", *Journal of Management Information Systems*, vol. 12, nr. 4, 1996, pp. 5-33; disponibil la <http://www.jstor.org/stable/40398176>.
21. *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, adoptată prin HCSAT/23.06.2004.
22. *** https://sg.mapn.ro/proiecte/lege_privind_org_si_fct_dgia_65325b81970b7.pdf
23. *** <https://www.yumpu.com/ro/document/view/33962955/lege-privind-activitatea-de-informaaii-contrainformaaii-ai-securitate>
24. *** <https://cdn.g4media.ro/wp-content/uploads/2022/06/Proiect-de-lege-privind-activitatea-de-informatii-si-contrainformatii-watermark.pdf>
25. *** <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiecte/deactenormative/tabid/61/LegislativId/6254/language/ro-RO/Default.aspx>
26. *** https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/33/Robu_I-B_Grosu_M_%20conf_con_05.04.19.pdf?sequence=1&isAllowed=y
27. *** <https://www.precisely.com/blog/data-quality/5-characteristics-of-data-quality>
28. *** <https://www.miosoft.com/resources/articles/ebook-3Cs-of-Data-Quality.pdf>
29. *** <https://intelligence.sri.ro/preconceptii-si-capcane-mentale-analiza-de-informatii/>
30. *** <https://www.ausa.org/sites/default/files/TBNSR-2005-Actionable-Intelligence.pdf>
31. *** <https://dexonline.ro/definitie/fiabil/definitii>
32. *** <https://dexonline.ro/definitie/congruent/definitii>
33. *** <https://dexonline.ro/intrare/inteligibil/28537/definitii>
34. *** <https://dexonline.ro/definitie/pertinent/definitii>
35. *** <https://dexonline.ro/definitie/utilitate/definitii>
36. *** <https://dexonline.ro/definitie/utilizabil/definitii>
37. *** <https://utilizabilitate.ici.ro/>
38. *** <https://dexonline.ro/definitie/aplicabilitate/definitii>
39. *** <https://dexonline.ro/definitie/veridicitate/definitii>
40. *** <https://dexonline.ro/definitie/plauzibil/definitii>
41. *** <https://dexonline.ro/definitie/verosimil>
42. *** <https://dexonline.ro/definitie/autentic>
43. *** <https://dexonline.ro/definitie/corect>
44. *** <https://dexonline.ro/definitie/precis>
45. *** <https://dexonline.ro/intrare/concizie/12116/definitii>
46. *** <https://dexonline.ro/definitie/concludenta/definitii>
47. *** <https://dexonline.ro/definitie/concret/definitii>
48. *** <https://dexonline.ro/definitie/concludent/definitii>
49. *** <https://dexonline.ro/definitie/completitudine/definitii>
50. *** <https://dexonline.ro/definitie/consistenta>
51. *** <https://dexonline.ro/definitie/consecventa/definitii>
52. *** <https://dexonline.ro/intrare/concizie/12116/definitii>

- ¹ În prezentul material, *informația de/pentru securitate națională* este echivalentă cu termenii: produs analitic, produs de intelligence, informare, produs de informare, document de informare, produs informativ
- ² Prelucrare după materialele apărute la https://sg.mapn.ro/proiecte/lege_privind_org_si_fct_dgia_65325b81970b7.pdf, <https://www.yumpu.com/ro/document/view/33962955/lege-privind-activitatea-de-informatii-contrainformatii-si-securitate>, https://cdn.g4media.ro/wp-content/uploads/2022/06/Proiect-de-lege-privind-activitatea-de-informatii-si-contrainformatii_watermark.pdf, https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiecte_deactenormative/tabid/61/LegislativId/6254/language/ro-RO/Default.aspx, și din *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, adoptată prin HCSAT/23.06.2004
- ³ Niculae Iancu, „Rolul analizei în crearea misiunii viziunii organizației de intelligence”, în George Cristian Maior, Ionel Nițu (coord.), *Ars Analytica. Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, București, Editura RAO, 2013, p. 61.
- ⁴ Irena Chiru, *Analiza în intelligence: de la artă la știință*, București, Editura Tritonic, 2019, p. 7.
- ⁵ Cătălina Costea, „Analiza multisursă”, în George Cristian Maior, Ionel Nițu (coord.), *Ars Analytica. Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, București, Editura RAO, 2013, p.197.
- ⁶ Menționăm că se vehiculează și sintagmele credibilitate a surselor & credibilitate a informațiilor, din corelarea cu termeni în limba engleză, precum *credibility*, *trustworthy*, *believability*, *reliability*. Nu este scopul prezentului material de a clarifica diferențele, dar propunem utilizarea sintagmelor de *credibilitate a surselor și acuratețe a informațiilor*. Subsumat contextului, enumerăm unele semnificații identificate pentru atributele informației:
- credibilitatea: gradul de conformare a conținutului informațional la nivelul de cunoștințe preexistent, capacitatea informației noi de a fi în acord cu elementele de cunoaștere anterioare asupra unei realități determinate (măsura în care datele sunt considerate adevărate și credibile - true & credible);
 - fiabilitate (reliability?): o informație nu contrazice o altă informație dintr-o altă sursă sau sistem diferit; fiabil - care prezintă siguranță în funcționare (<https://dexonline.ro/definitie/fiabil/definitii>);
 - congruența: informația este congruentă cu alte informații (fie aceeași informație obținută prin altă sursă, fie alte informații care conduc la aceeași concluzie), în Irena Chiru, *Analiza în intelligence. De la artă la știință*, București, Editura Tritonic, 2019, p. 51.
- Lucian Ivan, „Concepte de bază în managementul informațiilor”, în Sorina-Maria Cofan (coord.), *Analiza informațiilor: Manual*, Ed. Ministerului Afacerilor Interne, București, 2014, p.14; congruent - care concordă, care coincide; corespunzător, coincident, echivalent; congruență - acord, coincidență, concordanță, echivalență (<https://dexonline.ro/definitie/congruent/definitii>);
- ⁷ Sorina-Maria Cofan, *Op. cit.*, p.14.
- ⁸ Apreciem că aspectele din prezentul material se aplică beneficiarului într-o dublă ipostază – beneficiarul din *exteriorul* organizației de intelligence și beneficiarul din *interiorul* organizației de intelligence.
- ⁹ Ionel Nițu, *Analiza de intelligence: o abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, București, Editura RAO, 2012, pp. 35-36.
- ¹⁰ *Idem.*, „Metode și proceduri utilizabile în analiza de intelligence”, în George Cristian Maior, Ionel Nițu (coord.), *Ars Analytica. Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, București, Editura RAO, 2013, pp. 211 – 217.
- ¹¹ Florian Coldea, Cristian Niță, *Etică în intelligence - curs introductiv*, București, Editura ANIMV, 2022, pp. 132-133 (Ex.: Există detalii care, dacă ar fi incluse, ar genera riscuri contrainformative?).
- ¹² Aferent securității informațiilor avem: *confidențialitatea* (cui îi este permis accesul și la ce tip de date), *integritatea* (un utilizator nu ar trebui să aibă capacitatea de a modifica neautorizat datele), *disponibilitatea* (a asigura stabilitatea și accesul persoanelor autorizate în timp util la date).
- ¹³ *Inteligibil* - care este accesibil înțelegerii, care poate fi înțeles cu ușurință; ușor de înțeles; clar, limpede; disponibil la <https://dexonline.ro/intrare/inteligibil/28537/definitii>.
- ¹⁴ Hongwei Zhu, Richard Y. Wang, „Information Quality Framework for Verifiable Intelligence Products”, International Series in Operations Research & Management Science, în Yupo Chan & John Talburt & Terry M. Talley (ed.), *Data Engineering*, Chapter 14, Springer, 2009, pp. 315-333.
- ¹⁵ *Inteligibil* - care este accesibil înțelegerii, care poate fi înțeles cu ușurință; ușor de înțeles; clar, limpede; disponibil la <https://dexonline.ro/intrare/inteligibil/28537/definitii>.
- ¹⁶ George Petcu, „Tipuri de analiză în activitatea de intelligence”, în Ionel Nițu (coord.) *Ghidul analistului de intelligence. Compendiu pentru analiștii debutanți*, București, Editura ANIMV, 2011, pp. 27-28.
- Pertinența – informația satisface cerințele obiective de informare ale unui beneficiar într-o problemă bine definită și în raport cu un scop precis, în Marian Rizea, *Securitatea informațiilor clasificate*, București, Editura ANI, 2006, pp. 26-28;
 - Pertinent - care se potrivește exact obiectului despre care este vorba, care este adecvat pentru ceea ce vrea să argumenteze; potrivit, nimerit, convenabil; care denotă profunzime, competență; (jur.) care se raportează exact la chestiune, la fondul cauzei; potrivit; care are calitatea de a satisface cerințele obiective de informare ale unui beneficiar (<https://dexonline.ro/definitie/pertinent/definitii>).
- Pertinența, ca echivalentă relevanței, este evaluată prin prisma *modificării/ dezvoltării* cunoștințelor, concepțiilor

receptorului „folosindu-se cât mai puține informații”, respectiv a *autorității locutorului* (fiind un proces la care participă „factorii socioculturali, prejudecățile sociale și culturale fixe”) - Ana-Maria Ionescu, *Dicționar de comunicare interpersonală și comunicare interculturală*, București, Editura Paralela 45, 2019, pp.124-125.

¹⁷ Utilitate - însușirea a ceea ce este util sau utilizabil; capacitatea unui bun material sau serviciu de a satisface o necesitate prin folosirea în procesul de producție sau în consumul personal; folos, serviciu pe care îl (poate) aduce cineva sau ceva (<https://dexonline.ro/definitie/utilitate/definitii>):

- utilizabil - care poate fi utilizat; de care te poți folosi (<https://dexonline.ro/definitie/utilizabil/definitii>).
- utilizabilitate (usability) - evaluarea produselor informatice este *utilizabilitatea*, definită ca eficacitate, eficiență și satisfacție cu care utilizatori specificați îndeplinesc anumite obiective într-un context de lucru definit (<https://utilizabilitate.ici.ro/>)
- accesibilitatea - este și o consecință a clarității, întrucât însușirea de „a fi accesibil” conferă beneficiarului/ utilizatorului capacitatea de a accede la *sensul și semnificația mesajului*, sub aspect structural, semantic și pragmatic (George Petcu, Lucian Ivan); informația denotă accesibilitate și forță de argumentare prin modul de redactare și prezentare/ *accesibilitatea* are și semnificația unui acces (fizic) facil și imediat la aspectele de interes - este echivalentul disponibilității datelor (availability);
- aplicabilitate - posibilitatea de a fi pus în practică (<https://dexonline.ro/definitie/aplicabilitate/definitii>).

¹⁸ Irena Chiru, *Analiza în intelligence. De la artă la știință*, București, Editura Tritonic, 2019, pp.104 -105.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 80-82.

²⁰ Hongwei Zhu, Richard Y. Wang, *Op.cit.*, pp. 315-333.

²¹ Daniela Mitu, *Intelligence postmodern. Analiză, tendințe și perspective pentru sistemul de securitate*, București, Editura ANIMV, 2014, pp. 221-222.

²² Se are în vedere *cantitatea de informații* (amount of information) – măsura în care volumul de date este adecvat pentru o sarcină specifică.

²³ Hongwei Zhu, Richard Y. Wang, *Op.cit.*, pp. 315-333.

²⁴ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.104 -105

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Noutate* - care apare pentru prima dată;

- actualitate - difuzarea promptă a evenimentelor, conform Cristian Florin Popescu, *Dicționar de jurnalism, relații publice și publicitate*, București, Editura Niculescu, 2007, p. 24;
- actualitate (timeliness) - lucru momentan, ceea ce este actual, fapt, eveniment curent, întâmplare care interesează clipa de față, prezentul, timpul de față/ actualitatea este unul dintre criteriile esențiale pentru ca un conținut (informație/ informații) să poată fi considerat a avea valoare de știre, deci să apară în conținuturile informative din media, conform Marian Petcu (coord.), *Dicționar enciclopedic de comunicare și termeni asociați*, București, Editura C.H. Beck, 2014, p. 3.

²⁷ Veridicitate - ceea ce corespunde realității; caracter a ceea ce este conform cu realitatea (<https://dexonline.ro/definitie/veridicitate/definitii>):

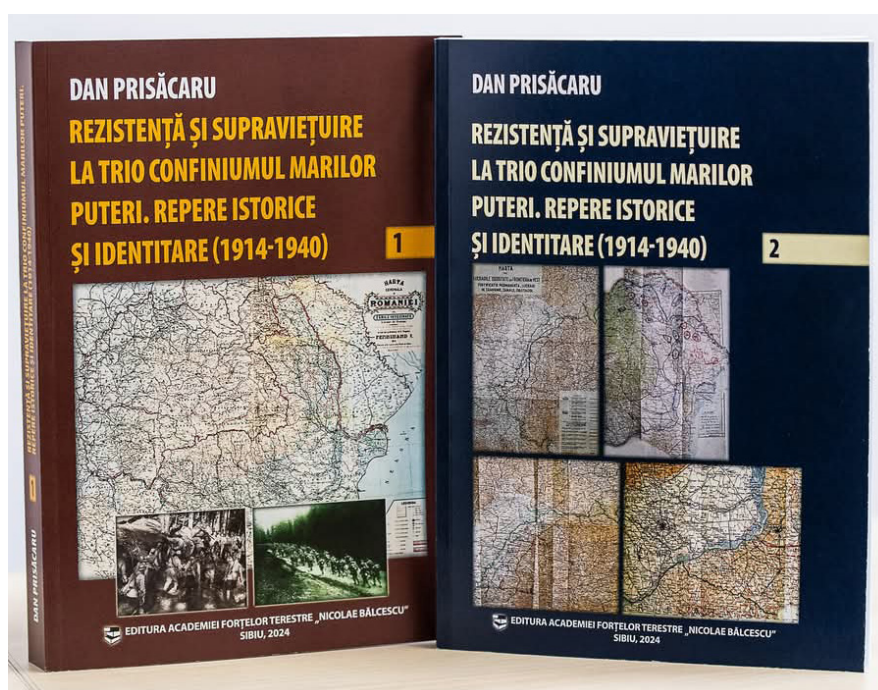
- plauzibil - care poate fi admis, crezut, care pare a corespunde realității; admisibil, verosimil (<https://dexonline.ro/definitie/plauzibil/definitii>); plauzibilitatea – se referă la măsura în care informația este veridică, indiferent de context/ circumstanțe, este cunoscută sau posibilă (Irena Chiru, *Analiza în intelligence. De la artă la știință*, București, Editura Tritonic, 2019, p. 51)
- verosimil - care pare real, care are o aparență de adevăr (<https://dexonline.ro/definitie/verosimil>); verosimil - este ceea ce știm că, de obicei, se întâmplă sau nu / ceea ce de obicei știm că există sau nu (Cristian Florin Popescu, *Op.cit.*, p. 480); verosimilitate - informația are aparență de realitate, deci pare adevărată (George Petcu, Lucian Ivan);
- veridicitatea - procesul (evenimentul, fenomenul, acțiunea, fapta) la care se referă informația se poate produce, se poate întâmpla, poate fi adevărat (George Petcu, Lucian Ivan);
- autentic - care este conform cu adevărul, a cărui realitate nu poate fi pusă la îndoială (<https://dexonline.ro/definitie/autentic>); - autenticitate - faptul sau însușirea de a fi autentic (informația este precisă, credibilă, exprimă o realitate neîndoieală);
- exactitatea - ca o componentă a autenticității care exprimă caracterul complet al informației, concordanța cu realitatea (oră, loc, denumiri corecte etc.); cf. George Petcu, Lucian Ivan;
- corectitudinea - își subordonează două fațete care se susțin reciproc: precizie factuală (se realizează prin verificarea datelor)=acuratețe și utilizarea corectă a limbii=claritate (evitarea erorilor gramaticale, de lexic și semantică), în Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.107-109; corect - care respectă regulile, normele dintr-un domeniu dat (<https://dexonline.ro/definitie/corect>);
- conformitatea - indică autenticitatea informației, adică certitudinea că informația corespunde unei realități verificabile (George Petcu, Lucian Ivan);
- verificabilitatea - existența posibilităților de control prin alte surse ori mijloace care să compare și să confirme datele esențiale (George Petcu, Lucian Ivan);
- precis - care este limpede, lămurit, clar; care este categoric, sigur (<https://dexonline.ro/definitie/precis>).

- ²⁸ Evaluarea sursei și a informației se realizează independent, pentru a evita riscul transferului de credibilitate.
- ²⁹ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp. 80 – 82.
- ³⁰ <https://www.precisely.com/blog/data-quality/5-characteristics-of-data-quality>
- ³¹ Irena Chiru, pp. 80 – 82.
- ³² Daniela Mitu, *Op.cit.*, pp.221-222
- ³³ David T. Moore, Lisa Krizan, Elizabeth J. Moore, "Evaluating Intelligence: A Competency-Based Model", *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, vol. 18, nr. 2, 2005, pp. 204-220.
- ³⁴ Florian Coldea, Niță Cristian, *Op.cit.*, p.135
- ³⁵ Roxana Frânculescu, „Exigențe în redactarea documentelor de informare”, în Ionel Nițu (coord.), *Ghidul analistului de intelligence. Compendiu pentru analiștii debutanți*, București, Editura ANIMV, 2022, pp. 80-81.
- ³⁶ *Idem.*
- ³⁷ Cristian Florin Popescu, *Op.cit.*, p. 24.
- ³⁸ Florian Coldea, Niță Cristian, *Op.cit.*, p.135.
- ³⁹ *Claritatea* este o cerință textului ce se apropie e lizibilitate, dar fără a se suprapune complet; *lizibilitatea* – 1. claritatea, expresivitatea textului. Ordonarea informațiilor, a comentariilor, a titlurilor, a ilustrațiilor. 2. punerea în valoare sau ierarhizarea informației, în Cristian Florin Popescu, *Op.cit.*, p. 249.
- ⁴⁰ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp. 80 – 82.
- ⁴¹ Marian Petcu (coord.), *Dicționar enciclopedic de comunicare și termeni asociați*, București, Editura C.H. Beck, 2014, p. 87.
- ⁴² *Clarity* = imaginea fiecărei piese este intactă, *correctness (fidelity)* = toate piesele sunt din același puzzle, *completeness* = forma de puzzle se completează cu toate piesele (<https://www.microsoft.com/resources/articles/ebook-3Cs-of-Data-Quality.pdf>).
- ⁴³ George Cristian Maior, Ionel Nițu, *Op.cit.*, pp.12-13.
- ⁴⁴ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.107-109.
- ⁴⁵ Daniela Mitu, *Op.cit.*, pp. 221-222.
- ⁴⁶ Roxana Frânculescu, *Op.cit.*, pp. 80-81.
- ⁴⁷ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.107-109.
- ⁴⁸ Obținerea clarității este direct legată de înțelegerea importanței alegerii cuvintelor potrivite (Irena Chiru):
- termeni precum „decizie”, „securitate”, „misiuni”, „operațional”, „obiective strategice”, „direcții de acțiune”, sunt uneori înțeleși diferit în interiorul și în exteriorul structurilor de intelligence;
 - formele de exprimare a incertitudinii, precum „este posibil”, „este probabil”, „este improbabil”, „poate”, „s-ar putea”, sunt forme de judecată a probabilității de natură subiectivă și pot fi surse de ambiguitate și înțelegere greșită în relația analist-beneficiar;
 - utilizarea expresiilor impersonale, precum „se consideră”, „se presupune”, „se apreciază”, „este recunoscut”, „se sugerează”, care, în mod automat, ridică întrebări legate de cine consideră?, cine apreciază? etc./ acestea reduc impactul asupra beneficiarului. În aceeași categorie intră expresii precum: „majoritatea consideră” (cât la sută?), „s-a menționat” (cine a menționat? este o sursă de încredere?), „studii recente” (cât de recente?), „până la 60%” (59%? 50%? sau 10%?).
- ⁴⁹ Marian Petcu (coord.), *Op.cit.*, p. 94.
- ⁵⁰ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.107-109.
- ⁵¹ *Semnificație* - conținut semantic al unui cuvânt; înțeles, sens, accepție; valoare simbolică a unui lucru; însemnătate, importanță, valoare a unui fapt, a unui obiect etc (<https://dexonline.ro/definitie/semnifica%C8%9Bie/definitii>).
- ⁵² *Tema* - conține o informație deja cunoscută de participanții la comunicare, deci veche, iar *rema* o informație nouă; tema - este despre ceea ce este vorba în propoziție, iar rema – ceea ce vrem să comunicăm despre temă (https://ro.wikipedia.org/wiki/Tem%C4%83_%C8%99i_rem%C4%83)).
- ⁵³ Ana-Maria Ionescu, *Op.cit.*, pp.40-41.
- ⁵⁴ Hongwei Zhu, Richard Y. Wang, *Op.cit.*, pp. 315-333.
- *consistența* - calitate a unui sistem axiomatic de a nu conține o formulă oarecare în același timp cu negația ei; grad de densitate, de tărie, de soliditate a unui corp, a unei materii etc (<https://dexonline.ro/definitie/consistenta/>) avem și următoarea abordare a consistenței - derivă din aprecierea beneficiarului că informația este utilizabilă, că nu lasă nici o întrebare fără răspuns (integralitate?) și chiar mai mult, că poate oferi o confirmare și o nuanțare pentru alte informații (vezi Marian Rizea, *Securitatea informațiilor clasificate*, București, Editura ANI, 2006, pp. 26-28);
 - *consecvență* - implicația și decurgerea formulelor logice una din alta; caracteristică a gândirii corecte care respectă legile și regulile de formare și transformare într-un sistem deductiv; fel de a acționa logic și pe aceeași linie de conduită; linie de conduită fermă, neschimbătoare; care urmează desfășurarea firească și logică (<https://dexonline.ro/definitie/consecventa/definitii>).
- ⁵⁵ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp. 80 – 82.
- ⁵⁶ Ionel Nițu, „Metode și proceduri utilizabile în analiza de intelligence”, în George Cristian Maior, Ionel Nițu, *Op.cit.*, pp. 211-217.

- ⁵⁷ George Cristian Maior, „Analistul și beneficiarul de informații: rolul analizei în cunoașterea strategică”, în George Cristian Maior, Ionel Nițu, *Op.cit.*, p. 23.
- ⁵⁸ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.107-109.
- ⁵⁹ Hongwei Zhu, Richard Y. Wang, *Op.cit.*, pp 315-333.
- ⁶⁰ <https://intelligence.sri.ro/preconceptii-si-capcane-mentale-analiza-de-informatii/>
- ⁶¹ Nonimplicare, echidistanță, nonadeziune.
- ⁶² Marian Petcu (coord.), *Op.cit.*, p. 335.
- ⁶³ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp. 42-50 și pp.104-105.
- ⁶⁴ *Concizia* - calitatea de a fi concis; exprimare, formulare scurtă; laconism (<https://dexonline.ro/intrare/concizie/> 12116/definitii); *concludență* - care convinge, convingător; pe baza căruia se poate trage o concluzie. (<https://dexonline.ro/definitie/concludenta/definitii/>); *rigurozitatea* – definește gradul de exactitate al informațiilor, de detaliere sau conciziune în raport cu esența mesajului, în Marian Rizea, *Op.cit.*, pp. 26-28.
- ⁶⁵ Roxana Frânculescu, *Op.cit.*, pp. 80-81.
- ⁶⁶ Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.107-109.
- ⁶⁷ *Completitudinea* - proprietate a unui sistem ipotetic-deductiv în care orice propoziție supusă regulilor de deducție poate fi demonstrată (<https://dexonline.ro/definitie/completitudine/definitii/>). În unele cazuri circumscrise calităților informației, se utilizează completitudinea cu semnificația de *integral*, *exhaustiv*, *care epuizează un subiect*, *complet* (https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/33/Robu_I-B_Grosu_M_%20conf_con_05.04.19.pdf?sequence=1&isAllowed=y).
- ⁶⁸ Cristian Florin Popescu, *Op.cit.*, p. 211.
- ⁶⁹ Hongwei Zhu, Richard Y. Wang, *Op.cit.*, pp. 315-333.
- ⁷⁰ Florin Buștiuc, Alexandra Popescu (Anghel), „Fișe interogativ-evaluative ale factorilor relevanți pentru structurile informative/de law enforcement”, în *Romanian Intelligence Studies Review*, nr. 1 (31)/2024, pp.164-189.
- ⁷¹ George Petcu, „Tipuri de analiză în activitatea de intelligence”, în Ionel Nițu (coord.), *Ghidul analistului de intelligence. Compendiu pentru analiștii debutanți*, București, Editura ANIMV, 2011, pp. 27-28.
- ⁷² Irena Chiru, *Op.cit.*, pp.107-109.
- ⁷³ *Ibidem*.
- ⁷⁴ *Concretețe* – caracter concret, concretitate, concretitudine; *concret* - care exprimă obiecte perceptibile prin simțuri; într-un mod bine determinat și *precis*; care desemnează latura palpabilă, vizibilă a fenomenelor în timp și spațiu (<https://dexonline.ro/definitie/concret/definitii/>);
- ⁷⁵ *Concludent* - care convinge, convingător; pe baza căruia se poate trage o concluzie; *concludență* - însușire a unui argument, a unei probe de a fi concludentă (<https://dexonline.ro/definitie/concludent/definitii/>); George Petcu, *Op.cit.*, pp. 27-28.
- ⁷⁶ Hongwei Zhu, Richard Y. Wang, *Op.cit.*, pp 315-333; *profundimea și amploarea* (vezi și Irena Chiru, *Op.cit.*, pp. 80 – 82) - criteriul este important când problemele sunt complexe (fenomene, probleme cu implicații morale, religioase etc.). Întrebările suport pentru evaluarea profundității și amplitudinii sunt:
- În ce măsură abordarea proprie/a celorlalți este pe măsura complexității problemei?
 - Cum reduce abordarea evaluată complexitatea problemei?
 - În ce măsură există variante alternative pentru a înțelege problema în cauză?
 - Au fost toate punctele de vedere reprezentative ilustrate?
- ⁷⁷ *Actionable intelligence* – furnizează un nivel înalt de înțelegere a situației, prin prisma relevanței, acurateței, integralității, conciziei, operativității și actualității informațiilor, astfel încât un beneficiar să “funcționeze” la potențialul maxim, să ia decizii optime și să coordoneze cu succes măsuri, acțiuni, strategii (<https://www.ausa.org/sites/default/files/TBNSR-2005-Actionable-Intelligence.pdf>); *actionable data* – date pe baza cărora se poate formula o concluzie și se poate acționa; date care conturează un insight suficient în raport cu viitorul, astfel încât măsurile care necesită să fie derulate, implementate (pentru a rezolva o problemă sau a valorifica o oportunitate) devin clare pentru un beneficiar.
- ⁷⁸ Florina Cristiana Matei, „Pledoarie pentru un intelligent eficient într-o democrație: perspectiva unui outsider”, în George Cristian Maior (coord.), *Un război al minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, București, Editura RAO, 2010, p. 430.
- ⁷⁹ Ionel Nițu, *Analiza de intelligence: o abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, București, Editura RAO, 2012, pp. 29-30.
- ⁸⁰ George Cristian Maior, Ionel Nițu, *Op.cit.*, p.12.

SEMNAL EDITORIAL

„REZISTENȚĂ ȘI SUPRAVIEȚUIRE LA TRIO CONFINIUMUL MARILOR PUTERI. REPERE ISTORICE ȘI IDENTITARE (1914-1940)”

Istoriografia militară românească s-a îmbogățit recent cu o lucrare deosebit de interesantă și necesară, cu un titlu incitant și relevant pentru realitatea unei perioade deopotrivă glorioase și tragice: *„Rezistență și supraviețuire la trio confiniumul Marilor Puteri. Repere istorice și identitare (1914-1940)”*, al cărei autor, col. (r) dr. Dan Prisăcaru, a reunit studii elaborate

și prezentate în cadrul unor manifestări științifice, cu participare națională și internațională, parțial publicate în volumele editate de către organizatori.

Indiscutabil, cititorul găsește în paginile celor două volume informații prețioase din istoria națională, cu referire la evenimente de o importanță crucială pentru destinul României, care privesc Războiul de Întregire (1916-1920), perioada interbelică și tragicul an 1940, când, sub presiunea URSS

și a Germaniei naziste, în condiții de izolare internațională totală a țării, decidenții politici și militari de la acea vreme au hotărât cedarea, fără luptă, a unor părți din teritoriul național către cele trei state revizioniste vecine: URSS, Ungaria și Bulgaria. În ansamblul său, în cele 1008 pagini (care includ text, hărți, scheme și iconografie), problematica abordată este grupată în opt părți cu titluri sugestive și foarte bine alese.

În prima parte, *„România, Marele Război și împlinirea idealului întregirii naționale”*, sunt reunite șase studii referitoare la perioada neutralității, campaniile militare din anii 1916 și 1917 și operațiile Armatei Române în Basarabia, Bucovina, Transilvania și Ungaria, accentul fiind pus pe locul și rolul comandamentelor, forțelor luptătoare și de sprijin în asigurarea libertății de acțiune, pentru unire, a structurilor politice ale românilor din teritoriile aflate sub dominație străină (rusă și austro-ungară).

O atenție aparte este acordată celor pe care autorul îi consideră *„Ctitori ai României Mari”*, o formulă des utilizată în perioada interbelică, alături de cea de *„România Întregită”* sau *„România Nouă”*, ultima fiind o exprimare sugestivă folosită de Onisifor Ghibu, inițial la Chișinău, apoi în tot Regatul României. În ordinea prezentării în lucrare, sunt aduse în atenție faptele celor care au contribuit, au susținut și au fost martori activi ai realizării României Întregite: Alexandru Marghiloman, Pantelimon Halipa, Ion Nistor, Pimen Georgescu, Miron Cristea și geograful francez Emmanuel de Martonne.

În partea treia a primului volum, *„Monumente ale Războiului de Întregire Națională”*, sunt inserate studiile referitoare la Arcul de Triumf din București și mausoleele de la Mărăști și Mărășești, publicate inițial în volumele Simpozionului internațional *„Monumentul. Tradiție și viitor”* (organizat de peste 25 de ani, la Iași, prin truda doamnei dr. Aurica Ichim). Sunt studii interesante, bine documentate și prezentate prin text și imagini consistente.

Ultima parte a volumului I, *„Coordonate ale apărării naționale în perioada interbelică”*, cuprinde nouă studii ample cu referire la sistemul de alianțe politice și militare, sistemul de apărare națională, organizarea și înzestrarea armatei, pregătirea teritoriului pentru apărare la frontierele de Est și Vest și operațiunile militare care au precedat declanșarea celei de-a doua conflagrații mondiale. Informațiile prezentate și analiza autorului sunt detaliate, pertinente și au la bază o documentare solidă, fiind valorificate izvoare istorice, în mare parte inedite.

Partea a V-a a lucrării, *„Acțiuni politico-diplomatice ale României după 7 martie 1936”*, cuprinde studii în care este prezentată și analizată, pe larg, evoluția geopolitică și geostrategică din Europa, în contextul amplificării acțiunilor agresive ale Germaniei, Italiei și URSS și al politicilor conciliatoare ale Franței și Marii Britanii, care au favorizat consolidarea regimurilor de extremă dreaptă și stângă pe continent și care au condus, în cele din urmă, la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, la 1 septembrie 1939. Este interesant de urmărit concepția politică și materializarea acesteia în perioada guvernului Patriarhului Miron Cristea și a ministrului de externe Grigore Gafencu, care au încercat, fără succes, să contracareze, pe căi diplomatice, războiul hibrid declanșat împotriva României începând din primăvara anului 1938.

Ultimele trei părți ale lucrării includ articole referitoare la politica românească din perioada 1938-1940, la cea militară în special, din care rezultă atât măsurile întreprinse, cât și limitele și carențele statului și societății românești interbelice, amplificate în timpul regimului de autoritate / dictatură al Regelui Carol al II-lea, când suveranul a condus direct executivul de la București. Sunt prezentate, pe larg, situația Armatei Române, elaborarea și actualizarea de către Marele Stat Major a planurilor de campanie pentru apărarea frontierelor țării în caz de atac simultan sau succesiv din partea URSS, Ungariei și Bulgariei. Activitatea serviciilor de informații este, de asemenea, prezentată și analizată din aceeași perspectivă, fiind evidențiate realizările, dar și limitele și erorile în acțiunile de contracarare a demersurilor antiromânești derulate de adversarii de pe frontul invizibil.

Volumul al II-lea se încheie cu trei studii dedicate colaborării româno-polone, în contextul agresiunii germane și sovietice din 1 și 17 septembrie 1939, precum și aspectelor dramatice referitoare la evacuarea teritoriilor românești, cedate fără luptă URSS, Ungariei și Bulgariei, în vara și toamna anului 1940.

Documentarea aprofundată în fondurile arhivistice naționale și numeroasele lucrări de specialitate elaborate de-a lungul anilor au

permis autorului o prezentare corectă și nuanțată a evenimentelor, precum și evidențierea rolului factorilor externi și interni în luarea deciziilor politico-militare din perioada 1914-1940.

Ca urmare, avem la dispoziție o lucrare amplă, complexă, bogată în informație, care analizează o serie de subiecte și evenimente de referință din istoria României, în contextul evoluțiilor politice, militare și de securitate din Europa primelor patru decenii ale secolului al XX-lea.

Cartea este elaborată și redactată cu respectarea regulilor generale pentru un demers științific de înaltă ținută, fiind apreciată de către specialiștii din domeniul istoriei. Dovadă este ampla și riguroasa *Prefață* a prof. univ. dr. Ioan Bolovan, membru corespondent al Academiei Române, *Nota asupra ediției* a gl. bg. prof. univ. dr. ing. Ghiță Bârsan, fost rector al Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, care a sprijinit apariția lucrării, cât și *Introducerea* scrisă de prof. univ. dr. Petre Otu, președintele de onoare al Comisiei Române de Istorie Militară.

Nu în ultimul rând, *Postfața*, intitulată „La granița de Est a Europei Occidentale”, scrisă de prof. univ. dr. Cătălin Turliuc, de la Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” al Academiei Române, Filiala Iași, este o dovadă a aprecierii muncii și activității științifice de excepție a col. (r) dr. Dan Prisăcaru, care se regăsește în această solidă lucrare, apărută în condiții grafice deosebite la Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” Sibiu.

Merită evidențiat și faptul că, la scurt timp de la lansarea cărții (26.03.2025) în Aula „Ștefan cel Mare” a Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” Sibiu, autorului i s-a acordat (27.05.2025) Premiul „Mareșal Józef Pilsudski”, de către Fundația Culturală „Magazin Istoric”, în cadrul Simpozionului anual de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu” (ediția a XXXIII-a), organizat în parteneriat cu Banca Națională a României. De asemenea, ziarul „Observatorul Militar” a inserat, în nr. 26/ 9-15 Iulie 2025, un semnal editorial sub titlul „O odisee a rezilienței românești”, lucrarea fiind desemnată „Cartea săptămânii”.

Concluzionând, după lecturarea celor două masive volume ale acestei lucrări, intrată recent în circuitul științific, felicităm autorul și

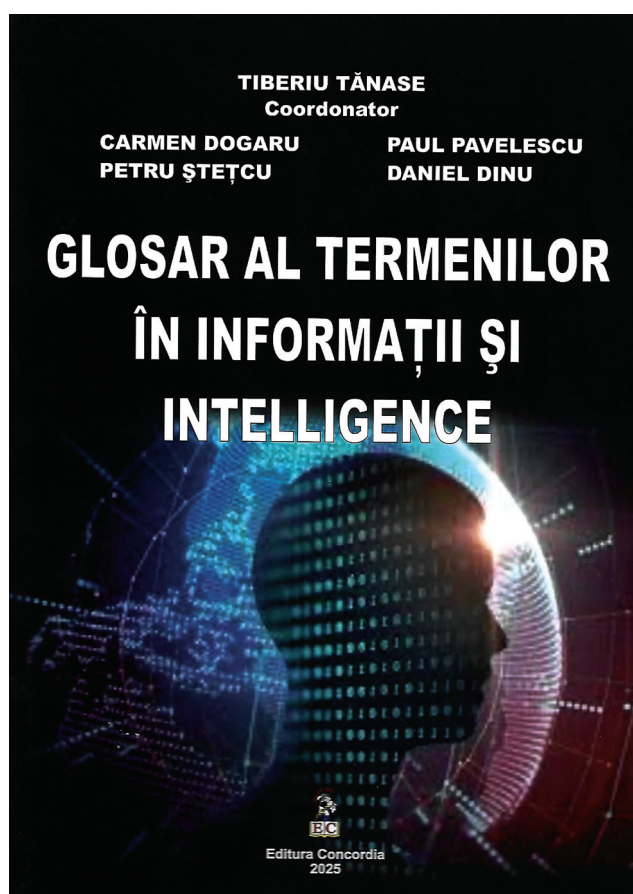
Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” Sibiu pentru efortul de a pune la dispoziția istoricilor, cercetătorilor, experților în apărare, securitate și relații internaționale, dar și a publicului larg, studii aprofundate pe care le recomandăm călduros cititorilor din orice mediu, în special cel militar (din toate structurile și de la toate nivelurile), pentru care apreciem că este necesară și extrem de utilă cunoașterea evenimentelor prezentate și analizate în cadrul acestora.

Ne raliem, astfel, îndemnului din *Prefața* lucrării potrivit căruia, în confruntarea geopolitică din trecut, din prezent și, cu siguranță, din viitor, dintre Estul și Vestul Europei, rămâne extrem de actual și plin de învățăminte ceea ce credea și afirma, în 1941, istoricul și savantul Gheorghe Brătianu: „*Suntem un stat de necesitate europeană, aflat în atenția Estului și Vestului, Nordului și Sudului deopotrivă [...]. Permanent poziția noastră geopolitică și geostrategică a atras grijă și simpatie, uneori ocrotire, dar, de cele mai multe ori, apetit și primejdie*”.

*Prof. univ. dr. Ion GIURCĂ,
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
(1984-2023)*

SEMNAL EDITORIAL

„GLOSAR AL TERMENILOR ÎN INFORMAȚII ȘI INTELLIGENCE”

Trăim într-o epocă marcată de accelerarea fluxurilor informaționale, de complexitatea mediului de securitate și de ascensiunea tehnologiilor emergente și, din această perspectivă, înțelegerea și utilizarea corectă a limbajului specific din domeniul Informații/Intelligence devin un imperativ. Prin urmare, acest Glosar de termeni a fost conceput ca un instrument de referință util și accesibil pentru

profesioniști, cercetători, studenți, dar și pentru toți cei interesați de fenomenul informațional în contextul securității naționale și internaționale.

Informațiile și serviciile de intelligence sunt, în general, privite de opinia publică sub aspectul lor cel mai spectaculos. Astfel, războiul „din umbră” stimulează imaginația, dar ascunde realitatea.

Informațiile înseamnă, înainte de toate, cunoaștere, iar această cunoaștere este elementul central al procesului de decizie. În același timp, cunoașterea informațiilor are un evident aspect tehnologic. Informatica, tehnologia informației, știința informației și alte noi discipline dedicate informației, împreună cu toate resursele lor, pot constitui atât o vulnerabilitate, cât și o provocare pentru societatea contemporană. Dar, în spatele tehnologiei, există tendința de a uita conținutul informației. Pe măsură ce cantitatea de informații disponibilă pentru un cetățean crește constant, posibilitatea lui de selecție și, deci, calitatea informației finite tind să se diminueze în mod proporțional. Rezultă, în mod paradoxal, o vulnerabilitate crescândă a cetățeanului și, în consecință, într-un mediu democratic, și a puterii politice.

Serviciile de intelligence au rolul esențial de a aduce statului democratic informațiile necesare pentru a gestiona toate problemele în cele mai bune condiții, atât din punct de vedere cantitativ,

cât și calitativ. Cea mai bună informație din lume nu servește la nimic dacă ea nu este luată în seamă de către decidenți. În numeroase țări, puterea politică neglijează informațiile sau le limitează necesitatea la acțiuni militare și mai puțin la securitatea umană.

Obiectivul acestei lucrări este acela de a prezenta o imagine asupra lumii informațiilor, demistificând-o pentru a o face accesibilă și credibilă. Înțelegerea mecanismelor serviciilor de intelligence trebuie să contribuie la întărirea lor, reducând neîncrederea pe care o atrage după sine necunoașterea. Filozofia care guvernează această enciclopedie constă în evitarea spectaculosului și în punerea în evidență a esențialului, pentru a-l face înțeles. Termenii incluși reflectă atât contribuții la elaborarea conceptelor fundamentale ale activității de intelligence – de la culegerea informațiilor și analiza acestora până la diseminare și contracararea amenințărilor – cât și noțiuni contemporane care țin de cyber-intelligence, open-source intelligence (OSINT), intelligence geospațial sau inteligență artificială aplicată în analiză.

Ca în multe alte domenii ale preocupărilor umane, lumea aparte a activității secrete de spionaj și contraspionaj își are și ea un limbaj special. Prezenta lucrare, intitulată „*Glosar al termenilor în informații și intelligence*” s-a născut din dorința de a sintetiza problematica muncii de informații și contrainformații, definind și explicând limbajul propriu, mai mult sau mai puțin cunoscut și înțeles corect de publicul larg. Prin această lucrare ne propunem să contribuim la clarificarea terminologică într-un domeniu adesea perceput ca fiind opac și complex. Definițiile sunt însoțite, acolo unde este relevant, de explicații contextuale sau exemple aplicative, menite să faciliteze înțelegerea și utilizarea corectă a conceptelor.

Abundența lucrărilor de specialitate, pe piața autohtonă, inspirate din cazuistica post-operativă internă și internațională, ca și

atenția deosebită pe care mass-media o acordă „frontului nevăzut al războiului inteligenței”, benefică în planul cunoașterii, documentării și al formării unei culturi de securitate, a generat și apariția unor termeni noi, inaccesibili publicului larg. De aici, o seamă de confuzii, neînțelegeri și percepții greșite asupra sensului real al termenilor folosiți, cu atât mai mult cu cât în literatura internațională de specialitate același cuvânt, expresie sau sintagmă pot avea explicații și înțelesuri diferite (ex.: inclusiv cazul termenului „intelligence”).

De-a lungul timpului, tehnica muncii de informații și contrainformații s-a structurat și conceptualizat, devenind tot mai sofisticată. Chiar dacă în literatura de specialitate se pot întâlni sensuri și explicații diferite pentru anumiți termeni, conținutul esențial este, în general, același. Drept urmare, acolo unde s-a considerat necesar, anumiți termeni și sintagme, care au provenit din reglementările și limbajul specific altor servicii de intelligence, au fost explicați prin prisma problematicii specifice instituțiilor care activează în cadrul sistemului de Securitate națională. Pentru a clarifica înțelesul acestora, i-am definit pe scurt în limba engleză.

Modalitatea de prezentare, sub formă de „Glosar”, a fost aleasă special, considerându-se oportună explicarea și detalierea - acolo unde a fost cazul - sensului real al unor termeni specifici activității de culegere, exploatare și valorificare a informațiilor. În același timp, au fost introdusi termeni și din alte domenii de activitate (ex.: juridic, militar, diplomatic, politic). S-a considerat necesar a aborda lucrarea în această formă unitară întrucât nu există contraspionaj fără spionaj și nici informații fără contrainformații.

Dorindu-se a fi un îndrumar, instrument de lucru pentru toți aceia care doresc să-și formeze o cultură de securitate care să le permită să înțeleagă mai profund provocările actuale, lucrarea prezentă se apleacă detaliat și asupra principalelor metode, mijloace și procedee

folosite în câmpul activității informative și contrainformative.

Privită ca un segment esențial al realității cotidiene (fiecare țară din lume deține un anumit tip de servicii de informații și de securitate), nevoia de a ști, de a cunoaște ceea ce este ascuns cu intenție reprezintă o latură mai puțin cunoscută a sistemului politic mondial. Tocmai de aceea, pentru a înțelege mai bine această „lume unică” și pentru a-l ajuta pe cititor să-și formeze o imagine obiectivă, structurată pe propriile-i observații, interpretări și concluzii, sunt prezentate pe scurt și structurile organizatorice ale unor comunități informative din diferite țări ale lumii.

Referitor la acest aspect trebuie precizat faptul că intenția noastră a fost să deschidem o ușă bine ferecată, respectiv să prezentăm un set de termeni structurați ca o bază documentară și context de cunoaștere, care poate fi întregit și cu alte surse de informații. La prima vedere, obiectivul poate părea pretențios în condițiile în care și demersul se bazează exclusiv pe procesarea de date și informații vehiculate din sursele deschise. De altfel, creșterea capacității de obținere a informațiilor din surse deschise și exploatarea intensivă a potențialului acestora, în conformitate cu modalitățile moderne de

lucru, este o practică curentă a serviciilor de informații din întreaga lume. Aceasta permite îmbunătățirea funcțiilor de alertă și avertizare asupra unor evenimente și tendințe, orientarea și documentarea componentei operaționale și a celei analitice, precum și utilizarea rațională a surselor secrete în etapele preliminare ale activității informativ-operative.

Sperăm ca acest Glosar să devină un ghid de bază, dar și un punct de plecare pentru reflecții și aprofundări ulterioare. Într-o lume în continuă schimbare, unde informația este adesea cea mai puternică resursă, cunoașterea exactă a limbajului de intelligence nu mai este un lux, ci o necesitate strategică.

Ca în orice început, lucrarea de față se impune a fi completată și amendată în sensul perfecționării. Pe acest fond, apariția unor noi lucrări de specialitate și a unor noi acte normative în domeniu nu poate fi decât benefică, atât sub aspectul definirii, cât și al conceptualizării unor noțiuni sau termeni de specialitate, supuși modificărilor și adaptărilor în funcție de evoluția problematicii specifice, dar și a situației interne și internaționale, în general.

Dr. Tiberiu TĂNASE